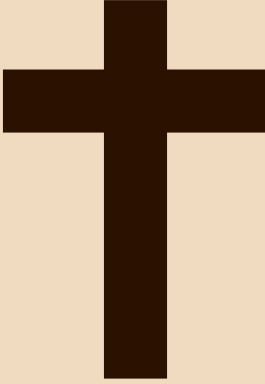

Magtubu dənê
Mâĩ

Somrai: Magtubu dənê Mâĩ (New Testament+)

Magtubu d̄ənô Mārī
Somrai: Magtubu d̄ənô Mārī (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Somrai)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Feb 2021 from source files dated 12 Feb 2021
709a9ed4-78c1-5393-bf98-819ac0f1bbbc

Contents

Markø	1
Epes	42
Jak	51

Maana dønê Jesu duwa dø
Markø
 jangədə
 Magtubu dø ka dwarø

Markø da, i woni gørsê gwale gønê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day bêdê, me anji al giyê nañ i gø paja nêñê Jesu duwa nê Pol day gø Piyer. I Piyer me wayəw gwale di me, anji jangəw nəm dədə. Janga duwa di da, ərmê duwa nañ i nare nê kəretiye nê gəndəgə i nare nê Juwib bêdê dədəgəlê. Markø gwale duwa gø wayəw pii da, way dara Jesu ba i Mārī gorəndəw, me gəl dara Jesu ba ur nare ba 'wacnana kalang ba i wi mo di bêdê. (1.1-8.26) Anji 'ogə səw duwa gang ba i «Gun gorəndəw».

Markø di gəl Jesu dwana duwa, way ba Jesu ba so nare nê i mwom daa me, 'yor dundi də acne bam nare sədəgəlê me, al mani nê daña me, way gwale gø dwana me ca. (1.14-8.31) Jesu waygø woni gørsê gwale duwa baa ha gəlê dərini me baa ha mara nəm, me cendi 'ocn gwale gø ta di gəndəw bêdê (8.31-10.52).

Ərə, Markø way gwale gønê Jesu duwa gø ha gər nəm managə Jursalem me nare yəw nəm sədəgəlê ladə, cor gechide nêñê nare nê Juwib day ələw. Gø bəngəw babərəw daa habda gø dagəla səwê me, anji mar me, anji dəm daa munə-lê. Made dønê Jesu me dəmê duwa gø daa munə-lê me gəl daa pədeñ-yê dara anji ba i Mārī gorəndəw 'yang (chapitəre 11-16).

*Berni dønê Jā Batis duwa
 (Matiyê 3.1-12; Luk 3.1-9; Jā 1.19-28)*

¹⁻² *Dwaynandə Nō də lade dønê Jesu Kris gønê Mārī gorəndəw duwa di. Mani di diy gəniñ i ya aba cəmê Mārī bəw gø Esayi ba jangə nəm gø gwale day managə magtubu-lê pii de: *Mārī wayəw gorəndəw ba da:*

«Doy, nê ha giyê paja ni mən pii dərêmə
 dara waynagə nare ba mê haralê.*

³ Paja gø ta di i gun gaba swaya berni
 managə dən dwarəlê ba da:

*Aba ciri gø Mārī haralê!
 Dangərənaw bərmê,
 kaləw a inê təba!»[†]*

⁴ Gun gø ta di i Jā gaba alagə nare batem. Anji ha bam asəgə nare berni ba da: «Kalna acna dan di bam, me hane 'ywana Mārī me kalna nê alang batem. I yande do me Mārī ha kala dusəw həlala acna dan dəwê səñ.»⁵ Nare pad nê wama gø Jude-yê me nê ciri də geche də Jursalem-mê me dəmê iche 'yo Jā. Cendi piy acna day daa Mārī dərêwê do me Jā algə batem managə kuray gø Jurde-yê səñ. ⁶ Me Jā di da, i gun gø hurê i barge gø gø d'angərəw i gø wudiñ nêñê jambal, me anji ma wamdaw i gø gare gø kwaya me wom i səba me dumbə me. ⁷ Anji asəgə nare berni waygə ba da: «Tarəñê da, gun gø d'ang gø dwana duwa d'oy də ni bam haralê. Gun gø ta di i gø geche gø əndi

* 1:1-2 1.1-2 Malachi 3.1 † 1:3 1.3 Esayi (Esaie) 40.3

da, nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê[‡]. ⁸ Əndi da, nê alang batem i gə nimi, me anji duwa da, gəra ha alang batem i gə Dundi dənê Mārī duwa.»

Jā Batis aləw Jesu batem
(Matiyê 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wala gə ta-lê da, Jesu swa managə ciri də Najared də i wama gə Galile-yê, me gəra 'yo Jā Batis managə kuray gə Jurde-yê, me Jā aləw nəm gə batem. ¹⁰ Managə Jesu ilê dəmêlê daa nimi-yê da, anji yêr siyaya gə daa tiñêr bam. Dang kaw, anji yêr Dundi dənê Mārī duwa hara chə dəwê wun ya kogêl de. ¹¹ Gwale nəmê daa siyaya dalawê ba da: «əjəm da, mê i gorəndən. Dusən urəm nənə, me sən 'yolən dəmê me ca.»

Sidan gərsə Jesu
(Matiyê 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Mana gə ta-lê dog da, Dundi dənê Mārī duwa nogə Jesu gəndəw ha nəm bam dən dware-lê. ¹³ Anji dam mana gə ta-lê bəraa al wala gəniñ wodə me Sidan gərsəw nəm lê. Anji dam i mwagne nê bam dwaregêlê me Paja nêñê Mārī duwa nê daa gaməw cendi.

Jesu waygə nare Nō də lade
(Matiyê 4.12-17; Luk 4.14-15)

¹⁴ Wala mən dang da, gə yê Jā Batis asəw dange-yê.[§] Mwom da, Jesu cwara hara managə wama gə Galile-yê. Anji waygə nare Nō də lade dənê Mārī duwa me way: ¹⁵ «Wala gə Mārī erməw di, yala neyem dəm. Wala duwa gaba lama dwārī di yala ib dəm. Yande da, kalna acna dan di bam me hane 'ywana Mārī, me kalna dusərəng managə Nō də lade-yê.»

Jesu 'ogə nare wodə
(Matiyê 4.18-22; Luk 5.1-11)

¹⁶ Wala mən da, Jesu ha managə kuray gə bəle gə Galile bəwê cab, cab, cab. Anji 'yo nê Simō day gə chendəw gə Andəre nê i woni urê goche, cendi ilê jaa law day managə kuray dalawê. ¹⁷ Jesu waygə ba da: «Kalna kanja gə goche di dī, me hane pamna tarən, kal nê cwang woni kanjan nare.» ¹⁸ Mana gə ta-lê dog me cendi bo law day di dodê me pam tarəw.

¹⁹ Managə cendi ha chidə pii hiñe da, Jesu yêr nê Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw. Cendi dam ilê dangəra law day-ê managə bərwa day dalawê. ²⁰ Ərə, Jesu 'ogəgə me cendi swa kala abragə gə Jebede day gə woni wagêlê urêlê di bam bərwa dalawê, me cendi pam tarəw.

Jesu 'yor dundi də acne bam
(Luk 4.31-37)

²¹ Ərə Jesu day gə nare nê anji dee 'wagəgə gərgə managə ciri də Kapernom. Managə wala gaba bwa gwayni-yê da, Jesu gandə kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê Juwib day-ê me anji gəlgə nare gwale gənê Mārī duwa.

[‡] 1:7 1.7 nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i mana gə ka-lê: nê neyem gaba nırêw gəbande bam gədawê bêdê. Wala gə ta-lê nare nê Juwib day-ê da, nırêw gə gun gəbande bam gədawê da, i giyə gənê kwaya duwa. [§] 1:14 1.14 Yarna gwale gənê dange dənê Jā Batis duwa managə Markə 6.14-29.

²² Gəlê duwa gə mani di 'yagə ərmê nanə, dara i gə dwana, wundêr gə gəlê gənê nare woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa di bêdê.

²³ Managə nare nê ilê kulê dwaya gwale gənê Jesu lê di da, gun mən gə i gə dundi də acne widəbəw kaw ilê dwaregəlê me. Gun gə ta di sojə marjaw daa nan way ba: ²⁴ «Jesu gə Najared, mê ur i na sədêninê mo? Mê hara dara meyendanin bam mo? Əndi da, nê 'ocnəme: Mê i Gun gə lade gə Mārî giyêmi di!» ²⁵ Ərə, Jesu əriŋ dundi də acne me waydə ba da: «Desə bii daa me gandə bam abe di səwê dəm!» ²⁶ Mwom da, dundi də acne di gəgədə abe daa gə dwana, soy daa nan me kal sədə gandə nəm bam abe səwê sən. ²⁷ Nare nê ilê kulê pad di da, lanə algə dara mani di 'yagə ərmê, me urbə sədəgə ba da: «Mani nê alal ka di da, i nê man yande mo? Gun gə ka di da, gəndə duwa i mani nê dərway me i gə dwana me ca! Dundi də acne kaw, anji waydə gwale me tandi doy gwale bəwê!» ²⁸ I ta di me nare ilê waya Jesu gwale duwa managə wama gə Galile-yê pad kalang yande.

Jesu so Simō nwaw daa

(Matiyê 8.14-15; Luk 4.38-39)

²⁹ Managə Jesu swa kulə gaba amsa Mārî-yê da, anji dəgə daa ced ha kərê nê Simō day gə Andərə-yê. Jak day gə Jā kaw ilê gandəw me. ³⁰ Managə kərê di da, Simō nwaw də idə yaw diyamo di ilê dodê mwom, sədə urəle. Gə wayəw Jesu gwale dərə. ³¹ Ərə Jesu ha 'ywadə. Anji yə əsədə, kaldə so daa, me tandi sədə gə ure di chə dodê me tandi so algə məjêni me ca.

Jesu so nare nê woməre daa

(Matiyê 8.16-17; Luk 4.40-41)

³² Gə turgə bədə, managə dawa dōndə bam dəm da, wala gaba bwa gwayniğənêJuwibday di kaw 'yene dəm. Mwom da, gə layaw Jesu nare nê i gə mwom gə jiga jiga pad hara nəm, me nare nê dundi də acne gəlgə dərêgə pad me ca. ³³ Nare pad nê ciri də Kapernom-mê hara dayar gərə nan managə ciri dənê Simō bədə. ³⁴ Jesu so narje nan nê i gə mwom gə jiga jiga di daa me 'yorgə nare nan dundi də acne di bam sədəgəlê me ca. Anji əmdə dundi də acne waya gə gwale bam, dara tandi 'ocnəw ba i Dole gə Mārî biyêw gə Kris di.

Jesu so kal Kapernom

(Luk 4.42-44)

³⁵ Sanga gə manapər, mana wor urine sələm sən da, Jesu so gandə ha bam mənaw, me anji dam amsə gə Mārî-yê. ³⁶ Simō day gə kwandaw moso sogə hargə kanjaw daa kalang. ³⁷ Managə cendi gər ha 'yraw mwom da, wayəw ba da: «Cware bi! Nare nê pad di ilê kanjammê.» ³⁸ Me Jesu cogə lê diyê waygə ba da: «Nê cor bədə; me hane, dê harang managə ciri də bam tuliyê tuliyê, dara kal nê ha wayagə nare Nō də lade di me ca. I dara yande bəg me nê hara nəm.» ³⁹ Ərə cendi ha managə ciri də wama gə Galile-yê mən mən pad. Anji waygə gə nare Nō də lade di managə kuləli day woni amsa Mārî-yê me, 'yorgə nare dundi də acne di bam sədəgəlê me ca.

Jesu sərəw abe cagəm bam səwê

(Matiyê 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wala gə mən gə dāngə da, gun mən gə cagəm aləw hara Jesu dərêwê ib. Anji piy gubərêw dodê dərêwê me amsəw ba da: «Mê urnêle da, sərən cagəm ni di bam me mê cwan i gun gə lade.» ⁴¹ Jesu yər nāgəni duwa me u əsəw yêê həl gə aba cagəm di me wayəw ba da: «Nê ure. Caga da, cagəm

dəma di sərənê bam səmê, me nê com gun gə lade dəm.»⁴² Mana gə ta-lê dog me mwom gə cagəm di sərə bam gun di səwê, anji cor gun gə lade dəm.⁴³⁻⁴⁴ Ərə Jesu yêê abe di suməw nañe me wayəw ba da: «Cəməw gun daa bêdê! Me ha gəlêw aba bwasa Mārî səm me mê ha ala sarga də bii gə 'woo gənê Moyis duwa ərməw dara mwom gə cagəm di. I yande do me, nare pad kaw ha 'wacna dara cagəm dəma di ba sərə i bam dəm, me ba mê cor i gun gə lade di sən.»⁴⁵ Ərə, abe di so ha me ha cəmdêgə nare gwale di daa pêgîñ yag yag me nare pad kaw 'ocn mani nê gə alaw gandəgə di me ca. I dara yande di me Jesu ur gaba gəlê gə səw daa bam managə ciri-yê bêdê. Ərə, anji dam nəm tulîñ-yê bam dən dwarzê-lê me, nare nê swa ciri day-yê jiga jiga kaw hara 'yow nəm.

2

Jesu so gun gə rəgədəw daa
(Matiyê 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Managə Jesu ala wala bani bam di mwom da, anji swa cwara hara managə ciri də Kapernom bi. Me managə nare 'ocn dara anji ba yalalê kərê da, ² nare hara dayar gərə nañ kərê me ciri bədê iche me kaw, mana gaba dama yengə daa. Me Jesu waygə gwale gənê Mārî duwa. ³ Mwom da, narje nê dāng sədêgə wodə dəbala gun gə rəgədəw hara nəm dara gəlêw gandəw. ⁴ Me cendi 'yo bərmê gaba hara gəlêw gandəw Jesu di bəriñ bêdê, dara narje di gərə nañe. Yande da, cendi nagə daa kulê dəwê me bəlbə kulê di dəw bam me kal gubu me nol gə aba mwom di gə gəsa duwa gə 'ya suwar ha asaw nəm Jesu dərêwê. ⁵ Mana gə ta-lê da, Jesu di yêr nare nê ta di kala day gə dusərêgə dəwê mwom da, anji wayəw abe gə rəgədəw di ba da: «Jan mache, nê biyê m acna dəma di bam dəm.»*

⁶ Managə narje dwarzəgəlê di da, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa kaw dam ilê me. Managə ba gə doy gwale gənê Jesu duwa gə ta di mwom da, cendi ərəmdə gwale dusərêgəlê me wajə ba da: ⁷ «Gun gə ka di way gwale ya ba i Mārî de dana mo? Anji al i Mārî mēng ta bêdê mo? Gun mən neyem gaba biyêw gə jaw gun acna duwa bam bêdê, i Mārî mən tenene me neyem biyêw gun acna duwa bam!» ⁸ Jesu di da 'ocn ərmê day di com me waygə ba da: «I dana me anê ərəm ya ta de mo? ⁹ Wayaw gə gun gə rəgədəw <Nê biyê m acna dəma di bam dəm>, labaa <So daa, me u gəsa dəma daa, ha nəm>, i gwale gə woy me wom nañ mo? ¹⁰ Laba da, nê ur dara anê ba 'wacnana dara əndi gə Gun gorəndəw di, nê i gə dwana də idə biyêgə nare nê sənə dədê acna day bam di le. Yande da, nê ha ala mani nê anê yêrgə ba wom nañe di.» Me anji wayəw abe gə rəgədəw di ba da: ¹¹ «Nê wayəm əndi: So daa, u gəsa dəma daa əsəmê, me cor ha ulay dəma-lê dəm!» ¹² Mana gə ta-lê dog, abe gə rəgədəw di so daa cud nare dərêgəlê, u gəsa duwa me ha yaa nəm ulay. Ərə, narje pad nê yêr abe gə rəgədəw di haralê yaa da, laña algə me cendi 'ogə Mārî suməw way ba da: «Laba da, dê yarang mani nê dii mən kaw dê yêrgə bêdê sən di dəm. Mārî da, i geche anju 'yang!»

Jesu 'ogə Lebi ba hane pamna tarəw
(Matiyê 9.9-13; Luk 5.27-32)

* ^{2:5} 2.5 Jan mache, nê biyê m acna dəma di bam dəm. Mana gə ta-lê da, anji 'yo labiya bêdê sən. Yarna Markə 2.11-12.

¹³ Targiņ ɔ̄ang da, Jesu cwara hara kuray gə bəle gə Galile-yê. Nare nê gəre hara 'yow me anji gəlgə gwale gənê Mārī duwa. ¹⁴ Managə anji ilê haralê da, yêr Lebi gənê Alpe gorəndəw dam lê mana duwa gaba salaw dole gə geche gə Rom mani-yê, me anji wayəw Lebi ba da: «So daa, hare, pam tarən!» Me Lebi so daa me pam tarəw. ¹⁵ Targiņ ɔ̄ang Jesu ilê wama mani managə kərê nê Lebi-yê, me woni gərsê gwale duwa me nare nê ɔ̄ang nan̄ wom gandəw mani mən. I nare woni salaw dole gə geche gə Rom mani me nare nê ɔ̄ang woni ala ac̄na me. Cendi pam Jesu gə gəre nan̄. ¹⁶ Mwom da, nare nê yab woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa ilê. Cendi i nare nənê nare nê gə 'ogəgə Parise. Managə cendi yêr Jesu wama gə mani-yê gə nare woni salaw dole gə Rom mani, me nare nê ɔ̄ang woni ala ac̄na me da, cendi waygə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa ba da: «Aba ciri dan wom gə nare woni salaw dole gə Rom mani me nare woni ala ac̄na nê ɔ̄ang mən me, dana mo?» ¹⁷ Managə Jesu doy gwale day di mwom da, anji waygə ba da: «Nare nê i mwom bəddê da, cendi ur dogtêr bəddê. I nare nê i mwom me ur dogtêr cendi. Əndi da, nê hara 'ogə i nare nê 'oc̄n dara ba gə i woni ala ac̄na. Me nare nê ərəm ba gə i nê təba Mārī dərêwê da, nê hara 'ogəgə i cendi bəddê.»

Gəlê gənê Jesu duwa da bamar gə gəlê gə bəg bəddê
(Matyê 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Wala mən, woni gərsê gwale gənê Jā Batis duwa me nare nê gə 'ogəgə Parise me ilê 'woo asyam-ê. Mwom da, nare hara ur Jesu ba da: «Woni gərsê gwale gənê Jā Batis me woni gərsê gwale gənê nare nê Parise day me ilê 'woo asyam-ê, me əjəm da, woni gərsê gwale dəma u day bəddê, dana mo?» ¹⁹ Mwom da, Jesu cogə lê diyê gə gwale gə diri ba da: «I man me aba ala diyamdrani kwandaw moso ha 'woo asyam managə anji kaw ilê gandagə me mo? Managə anji ilê gandagə səñ da, cendi ha 'woo asyam bəddê. ²⁰ Me wala gə ɔ̄ang mən haralê. Wala gə ta di, gə ha biyê aba diyamdrani hara gandəw. Do me, cendi ha 'woo asyam səñ.»

²¹ Anji waygə gwale gə diri ɔ̄ang ba da: «Gun mən ha 'woo barge gə dərway bəw dara asa gə mabəla managə barge gə marənge-yê bəddê. Dara barge gə dərway di, ha chawa gə marənge ɔ̄waya gə pii di bam. ²² Me gun mən kaw ha bwa gani gə dərway gə ilê sugədê-lê managə ɔ̄jili gə marənge-yê bəddê me ca†, dara gani gə ilê sugədê-lê di ha chawa ɔ̄jili gə marənge di bam bəriņ. Gani di me ɔ̄jili di me ha bwaw i gun di səw. Me ladni duwa da, gə bo gani gə ilê sugədê-lê managə ɔ̄jili gə dərway-ê.»

Jesu i aba ciri gənê wala gaba bwa gwayni di
(Matyê 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Wala mən gə i wala gaba bwa gwayni gənê Juwib day, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cilang dage nê geme. Woni gərsê gwale duwa, managə ilê haragəlê da, cendi ar geme dəw wom. ²⁴ Ərə, nare nê Parise wayəw Jesu da: «Yêr! Woni gərsê gwale dəma ilê ala i na yande mo? I mani nê bii ənda gə 'woo əm bam wala gaba bwa gwayni-yê!» ²⁵ Mwom da, Jesu cogə lê diyê: «Anê asə mani nê Dabid algə di managə Magtubu dənê Mārī-yê bəddê mo? Wala mən, anji cherni aləw me, nare duwa nê ilê gandəw kaw, cherni algə me ca. Mani day nê wama ilê bəddê. ²⁶ Anji gandə kulə gənê Mārī-yê. I aliya gə Abiyatar i geche gənê woni bwasa Mārī day. Dabid wom mapa gə gə

† 2:22 2:22 ɔ̄jili i gare gə dələbə gaba bwa gani ya gugəlê ta de.

chəgədəw Mārī me 'yagə nare duwa di me ca.[‡] Bag da, bii ənda gə 'woo-lê da, i woni bwasa Mārī wom cendi məra. *Me Dabid al i acna bəddê.*»²⁷ Me Jesu waygə d̄ang ba da: «Mārī al wala gaba bwa gwayni di dara wagə gə nare-yê, me anji al wala gaba bwa gwayni di dara 'yagə gə nare wamani bəddê.²⁸ I dara yande me əndi gə Gun gorəndəw di, wala gaba bwa gwayni di kaw, nê i aba ciri duwa əndi.»

3

Jesu so gun gə əsəw mar bam daa
(*Matiyê 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Targiñ d̄ang da, Jesu cor gandə managə kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê Juwib day-ê. Gun gə əsəw mar bam ilê me. ² Nare nê gə 'ogəgə Parise kaw ilê, cendi ur ba gə aləw Jesu gwale dəwê, yande da, cendi asə angal day yêrgə gə Jesu dara gaba anju ba ha swa aba mwom di daa wala gaba bwa gwayni-yê mo. ³ Ərə Jesu wayəw abe gə əsəw mar bam di ba da: «So d̄əbə daa nare d̄waragəlê!» ⁴ Me ur nare di ba da: «Wala gaba bwa gwayni-yê da, bii gə 'woo ənda ur dara ba mê alna i mani nê lade, labaa nê acne mo? Dara ba mê bəlnê gun daa, labaa ba mê 'yanaw bam mo?» Me gun mən kaw aləw gwale lê diyê bəddê. ⁵ Mwom da, Jesu cor yêrgə pad day-ê gə maña, me səw kaw 'yoləw dəddəgəlê bəddê dara nare nê ta di dəddəgə woy nañe. Mwom da, anji wayəw abe di ba da: «Yê əsəm dodê!», me anji yêê əsəw dodê. Mana gə ta-lê dog da, anji 'yo labiya. ⁶ Me nare nê Parise di dəmêgə iche, hargə kalang 'ywa nare nənê dole gə Erod dara ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo?

Nare nê gəre hara 'yo Jesu

⁷ Dang bi, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə kuray gə həle gə Galile bəwê. Nare nañ paməw tarəwê. Nare nê gəre nê ta di d̄waragəlê da, nê yab swa i wama gə Galile-yê, me nê yab bi da, swa i wama gə Jude-yê ⁸ me i ciri də geche də Jursalem-mê, me nê yab swa i wama gə Idume-yê, me nê yab d̄ang i nê swa gangər gənê kuray gə Jurde-yê, me nê yab da, swa i ciri də Tiir me Sidō me tulbêdê-lê. Managə cendi doy mani nê Jesu algə di da, cendi haragə pad dara yara gə dərêgə.

⁹ Managə Jesu yêr narje di gərə nañ da, anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Unən bərwa hane nəm, dara kal nare di d̄ərbənên bəddê.»¹⁰ Anji way yande dara managə anji dee swa nare nê mwom nañ daa pii da, nare pad nê mwom jiga jiga ilê gəlêgə dərêgəlê da, 'yoləm dara ba gə hara səwê ib ba gə həlbə səw. ¹¹ Managə nare nê dundi dê acne algə kaw ba gə yêr Jesu mwom da, dundi də acne di nogəgə me cendi piy gubərêgə dodê dərêwê me sojə marjagə daa way ba: «Əjəm, mê i Mārī gorəndəw!»¹² Me anji əriñ dundi də acne əmdə waya gə nare ba i Mārī gorəndəw di bam.

Jesu anjər paja duwa nê mwaj dii sər
(*Matiyê 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Dang, Jesu nagə ha kura-lê. Anji 'ogə nare nê anji ur ba gərsənê gwale duwa, me cendi hara səwê. ¹⁴ Mwom da, anji anjər nare nê mwaj dii sər bi managə kwandagə d̄waragəlê. Anji 'ogəgə ba i paja duwa. Anji anjər nare nê mwaj dii sər ta di dara ba ina i gandəw, me d̄aņ baa ha kəjêgə dara waya

[‡] 2:26 2:26 Yarna maana dənê Dabid duwa də way dara mapa gə chəgədəw Mārī managə magtubu dənê Samiyel də dii mən 21.1-7.

gə Nō də lade dənê Mārī duwa, ¹⁵ me baa ha 'yagə dwana də idə 'ywara dundi də acne bam me ca. ¹⁶ Yarna, nare nê mwaj dii sər nê ta di sumdêgə, i ta: Simō gə Jesu 'ogəw Piyer, ¹⁷ me Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw me Jesu 'ogəgə «Bwanerje», gəndəw də biyê da, way i ba da: «nare nê wun ya ərīnê gənê Mārī duwa de», me ¹⁸ Andərə, me Pilib, me Bartelemi, me Matiyê, me Toma, me Jak gənê Alpe gorəndəw, me Tade, me Simō gə i gun gə ur dara nare nê Juwib ba damna gə dədêgə me bəlnê sədêgə cendi me ca, ¹⁹ me Juda Iskariyod gaba 'yaa Jesu woni marənde duwa əsəragəlê me ca.

Jesu al giyê i gə dwana dənê wi mo?

(Matiyê 12.22-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Targiņ đang da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwara hara ulay. Nare naņ đang bi hara dayar gandəw. Me Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa 'yo bərmê gaba wama mani nê wama bêdê. ²¹ Managə Jesu waraw ba gə dwaya yande da, cendi waya anji ba cor meyendə i bam đəm, me cendi swa daa hara dara walaw gə dwana hara nəm ulay.

²² Ərə, nare nê mən nê woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa swa managə Jursalem. Cendi gəra way ba da: «Sidan* ilê Jesu səwê, i tandi də i dundi də acne geche day me 'yaw dwana də idə 'ywara dundi də acne bam.»

²³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gəlê bii gə 'woo nê ta di, me anji waygə gwale gə diri: «I man me Sidan ha 'ywara sədə dərə bam gang tug mo? ²⁴ Wala gə nare nê lew də dwārī-yê mən jarna say gə sədêgə day gang da, dwārī də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁵ Me managə nare nê ciri dware-lê mən damna dara jara say gə sədêgə day da, ciri də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁶ Me Sidan jarna gə sədə dərə gang, labaa yinê sədə daa mən bêdê da, dwana dərə ha 'ya lê naņ mo? Bêdê. Dwana dərə ha 'yaņa i bam bəriņ.»

²⁷ «Managə gun urnê ba gandəna managə gun gaba dwana† kərê duwa-lê me ba chêbê mani duwa nê 'ywa pad bam da, ladni duwa da, anji magədə gun gaba dwana di dodê, do me, anji ha neyama gaba chaba mani duwa nê 'ywa nê kərê ta di bam pad sən. ²⁸ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Mārī i ib dara kala dusəw həlala nare acna day gə jiga jiga dəwê le, me acna day gə cadəbə gə Mārī kaw, anji ha kala dusəw həlala lê diyê me ca, ²⁹ me gun gə cadəbəna i Dundi dənê Mārī duwa da, Mārī ha kala dusəw həlala acna duwa gə ta di dəwê bêdê. Gun gə ta di acna duwa di wor ilê dəwê gə dərīņ bəriņ.»

³⁰ Jesu waygə woni gəlê bii gə 'woo yande i dara cendi waya ba anji ba i gə dundi də acne lê səwê.

Jesu iw me chamraw me

(Matiyê 12.46-50; Luk 8.19-21)

* 3:22 3.22 SidanManagə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i «Belsebil» mana gə ka-lê. Nare nê Juwib 'ogə Sidan gə bii day đang «Belsebil». † 3:27 3.27 gun gaba dwana Jesu way gwale gə diri gə ta di dara gəlêgə nare ba əndê Sidan dodê, me ta di me, anji neyem 'ywara gə nare dundi də acne bam sədêgəlê. Anji wayna gwale gənê gun gaba dwana da, anji way i dara Sidan, me aba magədaw dodê me chaba gun gaba dwana mani duwa bam me da, i anju gə Jesu səw duwa gang. Jesu ilê ala i mani nê Mārī biyəw gə bii pii ba alnagə di, yarna Esayi 49.24-26.

³¹ Targiṇ ḏang da, Jesu iw me chamraw me haragə gəra ciri də Jesu ilə. Cendi ḏəbə iche me giyəw gun managə kərə ba 'wagənwaw. ³² Nare naṇ dam ilə gandəw, me gə wayəw: «Yəh, im me chamram me ilə iche, cendi urəmme.» ³³ Me Jesu cogə lə diyə ba da: «I wi me i in, i nê wi me i chamran mo?» ³⁴ Mwom da, anji kal səw yəh nare nê dam liwəw daa ta di bam, me way ba da: «In me chamran me, i ka. ³⁵ Əw, gun gə woy woy gə alna mani nê Māri dusəw urgə da, anji me i chen, me i chidən, me i in me ca.»

4

*Gwale gə diri gənə aba chəh swagə duwa
(Matiyə 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Targiṇ da, Jesu so ilə gələgə nare gwale gənə Māri duwa ḏang bi kuray gə bəle gə Galile bəwə. Narje 'yarbar naṇe managə tuləwə. Yande mwom da, anji kal səw nagə bərwa dalawə dama lə me ḏəbə nəm nimi-yə. Me narje nê pad da, dam day kuray di bəwə wayni-yə. ² Me Jesu di gəlgə nare mani naṇ gə gwale gə diri. Me managə gələ duwa gə ka-lə da, anji waygə ba da: ³ «Dwayna ladə! Abe mən so ha managə daga duwa-lə dara chəh gə swagə duwa. ⁴ Managə anji ilə chəgədə swagə di lə da, swagə nê yab da bor day managə bərmə dugədəwə, me dirbi gəra təgəgə chəgədəgə bam car. ⁵⁻⁶ Nê yab ḏang da bor day managə gəndara-lə. Cendi gandə daa kalang, me 'yo bərmə gaba bwa sabragə hara dodə cog bədhə dara səna də lade di yengəle. Yande da, managə dawa urə da, cendi woy bam kiyaw. ⁷ Nê yab ḏang da bor day mana gə chemde nê jimdi dwarzəgələ. Swagə di gandə daa ladə məndagə. Me ərə hura gənə chemde di so naṇ mwom da, yə swagə di daa swamama əmgə gandagə dədəgə də idə naa nəm di bam. ⁸ Swagə dərəgə nê yab ḏang bor day managə səna də lade-yə. Cendi gandə jor ladə me naa dərəgə me ca. Swagə nê ta di dədəgələ mən da, dərəgə 'yarbar naṇe. Nê mən al dərəgə neyem gəniṇ subu, nê mən ḏang al dərəgə neyem gəniṇ kubi, nê mən ḏang bi al dərəgə neyem aru.» ⁹ Me Jesu waygə ḏang bi da: «Kal gun gə sumdəw woni dwaya gwale inalə da, kaləw a dwayna ladə!»

¹⁰ Ərə Jesu day gə nê woni gərsə gwale duwa nê mwaj dii sər me nare nê yab nê ilə hara gandəw səṇ di gərgə bam tulin-yə ched da, cendi so ur Jesu ba da: «I dara na me mə gəlgə nare gwale gənə Māri duwa gə gwale gə diri ba mo?» ¹¹ Me Jesu cogə lə diyə waygə ba da: «Yeni da, Māri gələng gwale səw gə budələ dara lama duwa gə dwəri di ḏəm, me nare woni kala dusərhəgə dwəri dənə Māri duwa dədə bədhə da, nê gəlgə mani pad di i gə gwale gə diri. ¹² Ta di me i mani nê aba cəmə Māri bəw jangə nəm gə gwale day pii managə Magtubu dənə Māri-yə, me yala alal nəm. Anji way ba da:

«Mani nê cendi yərgə gə dərəgə kaw,
neyem yaragə ladə bədhə,
me nê cendi doy gwale day kaw,
neyem 'wacnagə ladə bədhə me ca.
I yande me cendi ha 'ywa gə bərmə
gaba cwara nəm Māri səwə bədhə,
me Māri kaw ha kala dusəw həlala
acna day dəwə bədhə me ca.»*

* 4:12 4.12 Esayi 6.9-10

Gwale gə diri gənê aba chêê swagê di gəndəw
(Matiyê 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Me Jesu waygə ƒang bi ba da: «Gwale gə diri gə nê wayang gandəw dara aba chêê swagê di da, anê 'wacɲana gəndəw bêdê sən̄ da, gwale gə diri gə ƒang gə nê ha wayang gandəw da, anê ha 'wacɲaw mənang kaw mo? ¹⁴ Dwayna! Aba chêê swagê di da, i aba waya gwale gənê Mārī duwa. ¹⁵ Swagê dərêgə nê bor managə bərmê dugədəwê da, wun i ya nare nê doy gwale gənê Mārī duwa məndagə, me ər̄ə Sidan hara kalang bii gwale gə cendi dwayaw di bam dusərêgəlê.

¹⁶ «Swagê dərêgə nê bor managə gəndara-lê di da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa, cendi yəw gə sii 'ywala məndagə, ¹⁷ me gwale di bo sabəraw dusərêgəlê bêdê. Yande da, managə wamani 'ywanagə, labaa nare gəlnêgə dərêgə dara gwale gənê Mārī duwa mwom da, cendi so kalang gəɲ gwale gənê Mārī duwa di bam.

¹⁸ «Swagê dərêgə nê bor mana gə chemde nê jimdi dwaregəlê di da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa di me, ¹⁹ ər̄ə cendi ərəm managə wamani gə jiga jiga gə sən̄a dədê ka dəwê, cendi kanjə 'ywa gə sən̄a dədê ka, i mani nê pêgɲ puu, me cendi kal ər̄mê day managə mani nê ƒang ƒang dədêgəlê me ca. I yande me ər̄mê gə pad gə cendi ər̄məw di da, yə gwale gənê Mārī gə dusərêgəlê di daa swamama əmgə ala gandəw giyê bam.

²⁰ «Swagê nê bor sən̄a də lade-yê da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa me gaməw dusərêgəlê ladə dem dem me al gandəw giyê me ca. Cendi da, wun ya swagê dədêgə nê mən nê al dərêgə neyem gəniɲ subu de, labaa nê ƒang nê al dərêgə neyem gəniɲ kubi de, labaa nê ƒang bi nê al dərêgə neyem aru de me ca.»

Gwale gə diri gənê lamba dəra
(Luk 8.16-18)

²¹ Jesu waygə nare ƒang bi ba da: «Gun unê lamba də duwa gərêr lê da, i dara əbêdê mani dədê bêdê, labaa i dara chêdê managə solbê gəndêgəlê mo? Bêdê. Me ɲag da, i dara chêdê mani dədêgəlê daa dara kal aɲana mana bam. ²² I ya ta de di me ca, mani pad nê budəlê di da, gə ha yaragə daa pədeɲ-yê, me mani nê nare ur kwandagə ba 'wacɲana bêdê kaw, Mārī ha gəlêgə daa pədeɲ-yê. ²³ Gun gə sumdəw woni dwaya gwale inalê da, kal a dwayna.»

²⁴ Me Jesu waygə gwale ƒang bi ba da: «Asən̄a angal dan ladəle managə mani pad nê nê wayang gwale day di dədêgəlê. Gə ha 'yang mani wunê ya dan nê anê 'yagə kwandang ta de, me gə ha 'yang lê diyê ƒang bi me ca. ²⁵ Yande da, gun gə yinê gwale gənê Mārī duwa di alna gandəw giyê da, Mārī ha 'yaw 'wacɲa gə gwale duwa lê diyê bi. Me gun gə yinê gwale di alna gandəw giyê bêdê da, gə ɲani gə anji dwayaw ta di kaw, gə ha biyêw bam.»

Dwārī dənê Mārī duwa wun i ya na de mo?

²⁶ Jesu waygə nare gwale ƒang bi ba da: «Dwārī dənê Mārī duwa da, wun i ya gun mən baa gəsə gə swagê duwa managə daga duwa-lê ta de. ²⁷ Mwom da, anji ina i nuni gə changa, labaa damna bəra gə dawa kaw, swagê dərêgə di gandəw daa me jor me dəban 'wacɲa duwa. ²⁸ I sən̄a me al giyê dəra gəba ganda swagê dərêgə di daa, me jor nəm di me tandi. Me swagê di gandəw gə dədêgə naa nəm gə dərêgə managə dədêgəlê. ²⁹ Me managə swagê

di dərêgə naa dəm da, gun gaba gəsê swagê di u kuřang kalang me ha dara nilêgə dəm, dara wala day gaba nilê di neyemme dəm.»

Gwale gə diri gənê mutardə dərêw
(Matiyê 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Jesu waygə nare gwale dfang bi ba da: «Dwārî dənê Mārî duwa da, ba dê ermêng gandədə ya na de mo? Labaa, ba dê wayang gwale dera də erməw gə gwale gə diri gə woy mo? ³¹ Dwārî dənê Mārî duwa, wun i ya habda gə mutardə† dərêw de. Dərêw di i bani hiņe hiņe dfoy kwandaw habde nê caga ka dərêgə bam pad. ³² Me managə gə gəsənê dərêw dodê da, gandə daa me jor gədə habda gə nañ dfoy habde nê gəndêgə wor nê gə dəlbəgə dara hangəda gə bəra di bam pad. Anji agədə gangəraw nañ me 'ya dun nañ də dirbi kaw dfangərə ciri day dam lê me ca.»

³³ Jesu waygə nare gwale gənê Mārî duwa gə gwale gə diri nañ yande. Anji waygə gwale di yande bor gə dwana day də idê 'wacna. ³⁴ Gə nare nê gərə pad da, anji gəl gwale gənê Mārî duwa gə gwale gə diri baa baa, me managə anji inê məndagə gə woni gərsê gwale duwa da, anji biygə gwale gə diri di gəndəw daa.

Jesu dwana duwa dfoy gale gə geche bam
(Matiyê 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Wala gə ta-lê dog, gə turgə pəram da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Cilangənandə kuray gə bəle, hanandə dugədəw də alê ta-lê!» ³⁶ Managə cendi so kal nare nê gərə di dodê dəm da, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di 'oy bərwa gə Jesu dam lê di ha gandəw. Bərwa nê dfang kaw ilê haralê gandagə me ca.

³⁷ Bam da, gale gə geche biyara kalang, u nimi bo bərwa dalawê, wor hiņe dara 'wanaw da. ³⁸ Me Jesu di da, i duwa i nuni bərwa widəwê cilangə dəw daa. Nəma woni gərsê Jesu gwale duwa di nuw daa me wayəw da: «Aba gələnin mani, dê ilê marangê da, nam dusəm bêdê mo?» ³⁹ Mwom da, Jesu so daa, əriñ gale me waygə nimi nê kuray-yê di me ba da: «Hwaynale! Dəbənê dodê!» Mana gə ta-lê da, gale dəbə dodê dæg, me mana həlal kajaj. ⁴⁰ Jesu waygə woni gərsê gwale duwa da: «Anê lañ yande dana mo? Anê kal dusərêng Mārî dəwê bêdê səñ mo?» ⁴¹ Cendi laña algə nañ, cor urbə sədêgə: «Gun gə ta di i wi me gale day gə nimi nê kuray-yê kaw doy gwale bəwê mo?»

5

Jesu dwana duwa dfoy dundi də acne bam
(Matiyê 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ərə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa gərgə managə kuray gə bəle gə Galile dugədəw də alê ta-lê, i wama gə Gerasa-lê. ² Me managə Jesu chə dodê bərwa dalawê da, abe mən gə dundi də acne widəbəw swa managə munəni-yê hara 'yo Jesu. ³ Abe gə ta di, ciri duwa də dama i managə munəni-yê. Gun mən kaw neyem magədəw dodê bêdê. Gə sul kaw, gə neyem magədəw dodê bêdê. ⁴ Gə wala wala gə bow kaya-kaya gədawê me

† ^{4:31} ^{4:31} mutardə Habda gə gə 'ogəw «mutardə» da, i habda gə nare nê Juwib dəlbəw managə yiga day dalawê dara hangəda gə bəra. Dərêw da, i bani bani yande, me habda səw da, jore bor ya gimdere de.

sul əsawê me kaw, anji agədəgə bam. Ərə gun gə d'ang gə neyem yêw biyêw bəw dodê, ilê bêdê. ⁵ Gə changa me gə dawa me anji kədəbər munəni-yê me kura dədə, me dosbə səw jarbe gə gəlale me sojəbə ruru me ca.

⁶ Anji yara Jesu haralê hêñ da, wada gəra piy gubərêw dodê dərêwê. ⁷⁻⁸ Mwom da, Jesu waydə dundi də acne ba da: «Dəm bam abe di səwê!» Me dundi də acne di soy marjadə daa nañ: «Əjəm, Jesu gə Mārī gaba dama mani dədəgəlê pad gorəndəw, mê ur i na sənê mo? Nê wayəm gə Mārī suməw: Gələn dərên bêdê!» ⁹ Mwom da, Jesu urdə ba da: «Gə 'ogi man mo?» Tandi wayəw: «Gə 'ogən (Gərê), dara nê gərənin nañe.» ¹⁰ Me tandi mərgəw Jesu dara ba 'ywarnagə bwanagə hêñ bêdê.

¹¹ Mana gə ta-lê di, gochêng gəmêr ilê wamalê kura tuldəlê. ¹² Dundi də acne di wayəw Jesu da: «Kalnın nê hanin gochêng nê ta di sədəgəlê.» ¹³ Jesu waygə ba hana. Ərə cendi dəm bam abe səwê, ha bwara gochêng sədəgəlê. Gochêng bəriñ daa kura tuldəlê hir, wa bor managə kuray-yê, chê nimi gəmaj gəmaj marbə bam. Gochêng di neyem i ya dubu sər de.

¹⁴ Nare woni gama gochêng di wada hara ciri də gechide-yê me də dine-yê me waygə nare gwale gə ta di, ərə nare di wada dara yara mani nê alal di. ¹⁵ Managə cendi gəra Jesu tuləwê ib da, yêr abe gə dundi də acne widəbəw nañ pii di dam lê dodê, dərêw biyêr dodê, hurê barge səwê, me cor laña algə. ¹⁶ Nare woni yara mani nê al abe me gochêng me gə dərêgə da, kəbəgə kwandagə gwale di, ¹⁷ ərə cendi mərgəw Jesu ba hana kalnagə səña day dı.

¹⁸ Managə Jesu nagə dam bərwa-lê dara hara d'əm da, abe gə widəbə pii di amsəw ba kalnaw ba ha gandəw. ¹⁹ Me Jesu əməw hara gandəw bam me wayəw da: «Cor, ha ulay dəma-lê 'ywa wəram me waygə mani nê Aba ciri gə Mārī al gandəm me nəgəni dəma də anji yêr di me.» ²⁰ Mwom da, abe di cor ha waya mani nê Jesu al gandəw managə wama gə gə 'ogəw «Ciri də mwaj» dalawê, ərə nare dam yêr kêmê duwa.

*Jesu dwana duwa d'oy mwom me made me bam
(Matiyê 9.18-26; Luk 8.40-56)*

²¹ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə bi gə bərwa gəra managə kuray gə bələ dugədəw də ka-lê bi da, nare nañ dayar gandəw bi managə kuray di bəwê. ²² Mwom da, abe mən gə gə 'ogəw Jayrus, anji i geche gənê kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê Juwib day, swa hara. Me managə anji bo dərêw ca yêr Jesu da, anji əndər dodê dərêwê ²³ me mərgəw nəm ba da: «Hare d'e! Hare d'e! Durmên womêr nañe, ilê dara mara le. Hare, mê ha bwadê əsam dədə dara kal də 'ywana labiya me də damna nəm bəra.» ²⁴ Me Jesu so ha gə abe di. Nare nañ bow ha gandəw me dəmdəw pəgiñ mad mad managə haralê di.

²⁵ Managə nare nê gəre nê ta di d'wəragəlê da, deme mən də bare ha sədə neyem aliya mwaj dii sər kaw ilê me. ²⁶ Tandi hoy sədə nañ managə harba gə doğtêr sədəgəlê, meyendə əsədə bam pad kaw, 'yo labiya bêdê. Ərə, bare di cor ha sədə nañ bi. ²⁷⁻²⁸ Me managə deme di doy gwale gə gə way dara Jesu mwom da, tandi waya dusədəlê ba da: «Dee nê bəlñê i barge duwa məra kaw, nê ha 'ywa i labiya.» Yande da, deme di hara gə nilanga Jesu tarəwê nare d'wəragəlê bəl gə Jesu barge duwa. ²⁹ Mana gə ta-lê dog, bare hara duwa di d'əbə dodê me ca. Tandi kaw 'ocñ dog dara ba də 'yo i labiya d'əm. ³⁰ Me mana gə ta-lê dog da, Jesu kaw 'ocñ dara dwana duwa də yab ba gandə yaa bam. Ərə anji co dərêw tarəwê bi yêr gə nare di me urgə ba da: «I wi me bəl

barge ni mo?»³¹ Me woni gərsə gwale duwa cow lâ diyə wayəw ba da: «Mə yə̄r nare di gə̄rə nāne, cendi dəmdə̄r gandəm daa pə̄gīn mad mad ta me, mə ur aba bələm d̄ang tug mo?»³² Me Jesu kal səw 'wūnbə̄ tulbə̄w dara gaa baa yə̄r gə̄ gun gaba bələ̄w di. ³³ Ə̄rə̄ deme də̄ idə̄ bələ̄w di, lāna aldə̄*, sədə̄ sadədə̄ daa tag tag, dara tandi 'oc̄n mani nê̄ yala alal gandədə̄ di, me tandi hara ə̄ndə̄r dodə̄ Jesu dərə̄wə̄ me wayəw gwale dərə̄ səw daa pad. ³⁴ Me ə̄rə̄ an̄ji waydə̄ ba da: «Chidən ni, d̄ə̄ kala dusi dənə̄ yande da, d̄ə̄ 'yo bələ̄ d̄əm. Ha labiya, mwom diya di kaw kaliye d̄əm.»

³⁵ Managə̄ Jesu ilə̄ wayadə̄ deme di gwale di lâ sən̄ da, nare nê̄ yab swa kərə̄ nê̄ Jayrus-lə̄, me cendi wayəw Jayrus ba da: «Durməm di mare d̄əm. Hoy Aba gələn̄in mani di haralə̄ pə̄gīn bə̄d̄ə̄.»³⁶ Me Jesu doy gwale day di com, me an̄ji wayəw Jayrus ba da: «Kal ala lāna d̄i me kal dusəm mən dənə̄.»

³⁷ Me managə̄ Jesu so dara hara kərə̄ nê̄ Jayrus-lə̄ da, an̄ji ə̄mgə̄ nare nê̄ dee bwaw di hara gandəw bam, me kal i nê̄ Piyer me Jak day gə̄ chendəw gə̄ Jā me mərə̄ ha gandəw. ³⁸ Managə̄ cendi hara yala managə̄ ciri dənə̄ Jayrus-lə̄ d̄əm da, Jesu 'yo nare nê̄ mən ilə̄ nulələ̄, me nê̄ yab da ilə̄ swaja wuyu me. ³⁹ An̄ji gandə̄ ha kərə̄ me waygə̄ nare ba da: «I dana me anə̄ nul nān yande mo? Dwe də̄ more di mare bə̄d̄ə̄, me tandi i i nuni.»⁴⁰ Managə̄ nare ba gə̄ doy gwale gənə̄ Jesu duwa gə̄ ta di da, cendi aləw m̄ə̄ng. Mwom da, an̄ji 'yor nare nê̄ gə̄rə̄ di bam iche, me wol dwe di abadə̄ day gə̄ idə̄ me woni gərsə̄ gwale duwa nê̄ subu di me mərə̄, ha gandəw. An̄ji gandə̄ managə̄ dwe di gə̄ndədələ̄. ⁴¹ An̄ji yə̄ dwe di ə̄sədə̄ me waydə̄ ba da: *Talita kum!* Gə̄ndəw də̄ biyə̄ way ba da: *Dwe də̄ more, nê̄ wayi: So daa!* ⁴² Mana gə̄ ta-lə̄ dog, dwe di so ha daa. Dwe di, aliya dərə̄ i mwaj dii sər. Ə̄rə̄, nare pad nê̄ ilə̄ me yə̄r mani nê̄ dāna nê̄ Jesu algə̄ di da, lāna algə̄ nāne, me cendi d̄ə̄bə̄ yə̄r kəm̄ə̄ duwa. ⁴³ Me Jesu kaw yə̄gədə̄ sumd̄ə̄gə̄ nāne dara cendi ba cə̄mnə̄w gun mani nê̄ baa algə̄ ka di daa bə̄d̄ə̄. Me an̄ji waygə̄ d̄ang ba: «'Yanadə̄ dwe di mani nê̄ wama.»

6

Nare nê̄ Najared gə̄n̄ Jesu gwale duwa bam
(*Matiyə̄ 13.53-58; Luk 4.16-30*)

¹ Targīn d̄ang da, Jesu swa kala ciri də̄ Kapernom bam me hara gə̄ra managə̄ Najared, i ciri də̄ tanga an̄ji ə̄sə̄r lâ̄ b̄ag. Woni gərsə̄ gwale duwa kaw bwaw yala gandəw me ca. ² Me managə̄ wala gaba bwa gwayni-yə̄ da, an̄ji ha managə̄ kulə̄ gaba amsa Mā̄r̄i-yə̄ me kal səw gə̄lgə̄ nare gwale gənə̄ Mā̄r̄i duwa. Nare nān nê̄ doy gwale duwa di da, gwale di 'yagə̄ ə̄rmə̄ nān, me cendi way ba da: «I wi me gələ̄w duwa mani nê̄ ta di pad yande mo? 'Wac̄na duwa gə̄ mani di da, i man yande mo? An̄ji 'ywaw i woy mo? Dwana duwa də̄ idə̄ ala mani nê̄ dāna nê̄ ta di da, 'ywadə̄ duwa i woy yande b̄ara?»³ B̄ag da, an̄ji tanga i aba

* 5:33 5.33 Managə̄ pama gə̄ bii gə̄ 'woo gənə̄ Moyis lâ̄ da, nare nê̄ Juwib day-ə̄ da, deme wala dərə̄ gaba yə̄ə̄ bare-yə̄ baa baa, labaa mwom gə̄ bare hana sədə̄ da, deme di ac̄ne nare nê̄ Juwib dərə̄gələ̄ (*Lebitik 15.19-30*). Bii gə̄ 'woo way ba da: Gun gə̄ deme də̄ ta di bəl̄nə̄ səw da, an̄ji kaw cor gə̄ ac̄ne me ca. I dara yande me deme neyem gaba ganda iche hara gə̄ kwandədə̄ bə̄d̄ə̄ managə̄ bare ha nəm sədə̄ sən̄. I dara yande me managə̄ maana də̄ ka di lâ̄ da, deme di, algə̄ mani nê̄ tandi dee neyem gaba alagə̄ bə̄d̄ə̄ ta di: Tandi hurə̄r nare d̄waragələ̄ me ha bəl̄ə̄ nəm gə̄ gun gə̄ urə̄ dərə̄ ta di. I ya ta di me lāna aldə̄ nəm nāne.

pəlbê habde gaa bêdê mo? Anji i Mari gorəndədə, anji i nê Jak day gə Jose chandragə, me nê Juda day gə Simō di chandragə, me chamraw nê namde kaw ilê ganandə ka.» I dara yande di me nare nê Najared di gə nəm gaba kala gə dusərêgə managə Jesu dəwê bam. ⁴ I ta di me anji waygə nəm ba da: «Gun gaba cəmê Mārī bəw da, i nare nê dāng mərə me aləw horəmbê cendi. Me wəraw duwa gang nê dam gandəw ciri dədə mən, labaa chamraw duwa gang nê dam gandəw kərê mən kaw, aləw horəmbê bêdê fag.» ⁵ I dara yande me Jesu bogə əsaw i nare nê woməre nê yab dədəgəlê mərə me sogə nəm daa mwom day-ê, me anji neyem gaba ala gə mani nê daŋa nê dāng managə Najared bêdê. ⁶ Me anji ərəm naŋe dara nare gə nə gaba kala gə dusərêgə managə dəwê bam.

Jesu kəjə paja duwa nê mwaj dii sər
(Matiyê 10.1,5-15; Luk 9.1-6)

Dang bi da, Jesu so ha ciri də dine nê managə Najared tulbêdêlê baa baa dara gəlêgə nare mani. ⁷ Me wala mən da, anji 'waga paja duwa nê mwaj dii sər di səwê me anji so kəjəgə sədəgə sər sər dara cendi ba hana asəragə nare berni. Anji 'yagə dwana də idə 'ywara gə dundi də acŋe bam me ca. ⁸ Anji waygə ba da: «Unê mani nê wama əsərangê bêdê, unê sag gaba hara məjəni-yê bêdê, unê gursə əsərangê bêdê. Me unê i cilang əsərangê ⁹ me hurna gəbande gədrangê. Me barge da, layna i mən mən mərə.» ¹⁰ Anji waygə dāng bi dara mani nê cendi ba hana alnagə: «Ciri də mən də yinêng gə dwani kərê dərə-lê da, cəmnê daa hana managə ciri də dāngê bêdê, me damna lê managə ciri də ta-lê jang bədəna gə wala gaba swa kala gə mana gə ta di neyamna nəm ba. ¹¹ Me managə ciri də anê dəmnê lê me nare dərə urnêng bêdê me gənnê dwaya gə gwale dan bam me da, swana daa, hana pii, kalna ciri də ta di me bwabnagə nare dərə usəsə gə gədrangê bwanagə dodê. Managə anê alnagə nare di yande da, cendi ha 'wacŋa dara Mārī səw ba 'yoləw dədəgəlê bêdê.»

¹² Mwom da, paja nê nê Jesu duwa di bəriŋ cəgədə ha me ha waygə nare ba kalna acŋa day di bam me ba hane 'ywana Mārī dəm. ¹³ Cendi 'yorgə nare dundi də acŋe naŋ bam me cendi bəlbəgə nare nê woməre naŋ swani sədəgəlê me sogə nəm daa mwom day-ê sən.

Gwale gənê made dənê Jā Batis duwa
(Matiyê 14.1-12; Luk 9.7-9)

¹⁴ Wala gə ta-lê da, Jesu suməw 'ogə naŋe managə nare bədəgəlê. Yande da, dole gə gə 'ogəw Erod Antipas kaw doy gwale gənê Jesu duwa di me. Nare nê mən da way ba: «I Jā gaba ala gə nare batem di me ba dəmê daa nare nê mare dwaregəlê anju. I dara yande di me anji i gə dwana də idə ala gə mani nê daŋa nê ta di.» ¹⁵ Nare nê yab da way ba i aba cəmê Mārī bəw gə pii gə gə 'ogəw Eli, me nare nê yab dāng da way ba i aba cəmê Mārī bəw mən gə wun ya woni cəmê Mārī bəw nê pii di de. ¹⁶ Managə Erod ba doy yande da, anji way duwa ba da: «I Jā Batis gə tanga nê saw dəw 'yêw bam ka di, me dəmê daa nare nê mare dwaregəlê anju.»

¹⁷⁻¹⁸ I sədə, Erod tanga yə Jā asəw dange. Anji giy nare yəw magədəw asəw dange-yê dara gwale gənê deme də gə 'ogədə Erodıyad, də Erod chəbədə chendəw gə Pilib-lê di. Yande da, Jā di wəjəw Erod di le baa baa ba da: «Əjəm da, bii ənda gə 'woo-lê da, dee mē neyem gaba chaba gə chendəm diyamo di bêdê.» I dara yande me Erod magədə gə Jā asəw nəm dange-yê. ¹⁹ Me

Erodiyad di kaw, dusədə womdə nañe managə Jā dəwê. Tandi ələwe me ur ba də 'yêwe me ca. Me tandi 'yo bərmê gaba 'yaw di bêdê səñ²⁰ dara Erod di kaw wor yəw Jā di jaweye səñ. Anji 'ocñ dara Jā ba i gun gə təba Mārī dərêwê, me ba i aba kəbê Mārī bəw gə bərmê duwa me ca. I ta di me anji aləw gə mani mən tenene d̄ang bêdê di. Me managə Erod di ba dwayna gwale managə Jā bəwê da, anji 'ocñ mani mən nê ha ala bêdê. Yande pad kaw Jā gwale duwa di 'yoləw Erod di le.

²¹ Me wala mən da, Erodiyad di 'yo bərmê gaba 'yaa gə Jā di. I wala gaba ala sii 'ywala gə yaa gənê Erod duwa-lê. Anji d̄orbə mani nê wama dara 'yagə nare nê anji 'wagagə di. Anji 'waga i nare nê gechide nê ciri duwa dədê, me gechide nê nê asəngar day me nare nê ladəbe nê Galile me ca. ²² Mwom da, dwe də more də i Erodiyad durmêdê gandə managə kulə gə cendi dam lê di, me tandi narê nare dərêgəlê. Nara dərə di 'yolgə nê Erod day gə nare pad nê dam ilê wama gandəw mani di le. Dara yande da, Erod so waydə dwe dē more di ba da: «Wayən daa mani nê dərəy urgə, me nê ha 'yay gandagə.» ²³ D̄ang bi, anji sərgədə səw ba da: «Nê ha 'yay mani nê də ha urên di le, inam i dwārī ni tuldə kaw, nê ha sawa 'yaye.» ²⁴ Dwe də more di dēmê iche, me gəra waydə idə ba da: «Nê urnêw i na mo?» Idə di codə lê diyê ba da: «Urəw Jā gaba alagə nare batem di dəw.» ²⁵ Me dwe də more cwarə bi kalang managə dole di səwê, me tandi wayəw ba da: «Nê ur ba mê sawnan Jā gaba ala batem di dəw asənan managə subura-lê 'yanan caga caga ka.» ²⁶ Ərə, dole di səw mar bam ledede, me anji neyem gaba əmêdê mani nê tandi urəw di bam bêdê, dara anji dee sərgədə i səw managə nare dərêgəlê. ²⁷ Mana gə ta-lê dog, anji wayəw asəngar gə mən ba hana sawnaw Jā dəw hane nəm. Mwom da, asəngar di so ha managə kulə gə dange-yê sawa Jā di dəw ²⁸ asa managə subura-lê me 'woo hara nəm 'yadə dwe də more di, dwe də more di yə dii di asəngar əsêwê me cəm 'yadə idə. ²⁹ Targiñ d̄ang da, woni gərsê gwale gənê Jā duwa di dwaya gwale di yande me cendi swa hara u kumbə dənê Jā duwa di ha nəm asa munə-lê.

*Jesu 'yagə nare nê dubu jii mani nê wama
(Matiyê 14.13-21; Luk 9.10-17; Jā 6.1-14)*

³⁰ Managə paja nê nê Jesu duwa cwarə day gə biyê gaba asa berni-yê da, cendi dayar managə Jesu səwê ilê wayaw mani nê ba gə alagə me mani nê ba gə gəlêgə nare di me pad daa. ³¹ Me mana gə ka-lê da, nare nê so cendi sədêgəlê ka kaw ilê haralê nañe, me nê hara dara 'ywagə kaw gərə nañe, me əmgə bərmê gaba wama gə mani bam me ca. Mwom da, ərə Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «'Yeni, hane, dê harang bam mənandə, me anê ha bwa gwayni lê hiñe me.» ³² Mwom da, cendi nagə managə bərwa dalawê, cendi mərə, me cilangəgə kuray gə fiəle dara ba gə ha nəm bam hiñe məndagə. ³³ Me nare nañ yêrgə hara lê me 'ocñəgə com me ca. Yande da, nare nañ nê ciri-yê pad wa gə gədragə yaa Jesu day gə nê paja duwa di dərêgəlê managə cendi ilê haralê di.

³⁴ Managə Jesu ba chêê dodê bərwa-lê da, anji yêr nare nê gərə ilê mana gə ta-lê d̄əm. Me Jesu yêr nare di nəgəni day, dara cendi wun ya dēmənje nê aba gamagə ilê bêdê ta de, me anji gəlgə mani nañe.

³⁵ Managə dawa ilê pagaralê d̄əm da, woni gərsê gwale duwa di hara tuləwê ib me wayəw ba da: «Dawa di yala pagare d̄əm. Mana gə ka-lê di kaw, i bam. ³⁶ Yande da, kal nare di daa d̄əm, kalgə gə hana managə ciri də

dine-yê labaa də gechide-yê də i tulbêndə-lê ka di gə hana kəlnê mani nê wama gə wamna.»³⁷ Me ərə Jesu di waygə ba da: «Yande da, 'yanagə nare di mani nê wama 'yeni.» Me cendi cow lê diyê bi ba da: «Me gaa nê hanin kəlê mapa i gə gursə də idə ala gə giyê wala aru sər ka di, me nê 'yagənin gə wom nəm mo?»³⁸ Jesu waygə bi ba da: «Anê i gə mapa əndi na ilê mo? Hana, yarna.» Cendi yêr me cow wayəw lê diyê ba da: «Nê inin gə mapa jii me goche sər me ilê.»

³⁹ Yande mwom da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Waynagə nare nê pad ta di, kalgə gə sabarna dodê jiga jiga me gə damna dodê managə chemde nê bəra nê i ta di dədêgəlê.»⁴⁰ Mwom da, nare di sabar dam dodê sədêgə neyem aru me gəniñ jii me. ⁴¹ Me Jesu di, lay mapa gə jii di me goche nê sər di me əsəwê me u dərəw daa me piy gə bəw lê diyê. Mwom da, anji bəlbə mapa di dodê, me 'yagə woni gərsê gwale duwa dara ba 'yanagə nare di. Anji əsgə woni gərsê gwale duwa goche nê sər lê diyê. Ərə, cendi əsgə nare nê gəre di mapa di me goche di me wom. ⁴² Nare nê gəre nê pad ta di wom mapa gə ta di gə goche di êbdə,⁴³ me mapa di me goche di me wor bəl dodê. Mapa di gə goche nê wor dodê di, gə laygə 'wənbə kərange mwaj dii sər bi. ⁴⁴ Me nare nê woni wama mapa di me goche di me dwaregəlê da, abje neyem dubu jii.

Jesu ha managə nimi dədêgəlê

(Matiyê 14.22-23; Jā 6.15-21)

⁴⁵ Mana gə ta-lê dog da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa gə dwana ba nagəna managə bərwa-lê me ba cilangəna kuray gə bəle di daa, me ba hana dərəwê alê, kuray dugədəw də ta-lê də əjə ciri də Bedsada. Dawa də ta di-lê kaw, baa ha cagəda nare nê gəre nê ta di i daa dəm. ⁴⁶ Me anji cəgədə nare di daa, me kal səw ha naga hara daa kura-lê dara amsa gə Mārī.

⁴⁷ Managə mana ba urredəm da, woni gərsê gwale duwa da, yalagə gə bərwa di i managə kuray don duwa-lê dən sən. Me Jesu duwa da, wara i mənaw mana gə daa wayni-yê sən. ⁴⁸ Anji yêr woni gərsê gwale duwa di 'waya gə bərwa di womgə nanə dara gale di wada hara əjəgəle. Mana gə ta-lê da, gə manapər da, Jesu swa hara chêê kuray-ê di me ha gə gədaw nimi dədêgəlê əjəgə nəm. Me managə anji ilê dara cilanga woni gərsê gwale duwa di lê da, cendi yêrəw hara gə nimi dədêgəlê di. ⁴⁹⁻⁵⁰ Cendi pad yêrəw yande me ərəm gaa ba i dundi me ba hara tandi. Lanə algə nanə me cendi sojə ruru. Mwom da, Jesu di waygə daa kalang ba da: «Yinê sədəng wayna, i əndi! Lanəna bêdê!»⁵¹ Anji nagə bərwa di-lê, dam dodê managə tulêgəlê, me gale di dəbə dodê. Mwom da, woni gərsê gwale duwa di, ərəmdə nanə. ⁵² I dara cendi 'ocñ mani nê Jesu dee alagə pii əsê gə mapa lê di gəndêgə bêdê sən. Cendi gən 'wacna gə mani gəndêgə bam.

Jesu so nare nê woməre daa

(Matiyê 14.34-36)

⁵³ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cilangəgə kuray gə bəle di bam dəm da, cendi yala i managə wama gə Genejared-lê. Cendi dəndə bərwa di gəwsəni-yê. ⁵⁴ Me managə ba gə chəgədə dodê managə bərwa-lê da, nare nê wama gə ta-lê di 'ocñ Jesu di com. ⁵⁵ Me ərə nare di bərinə wa ha managə ciri də wama gə ta-lê baa baa. Mana pad gə nare dwayna Jesu ba yala lê da, gə layəw nare nê woməre gə gəsəbe day nê 'yaa hara nəm. ⁵⁶ Managə ciri də gechide-yê labaa də dine-yê labaa də bani cwanə cwan-yê də Jesu ha

lê baa baa da, nare layəw nare nê woməre bow gandagə dərêwê mana gaba dayara-lê me mərgəw ba kalna nare nê woməre di ba bəlñê i barge duwa bəw mərə. Me nare pad nê bəlbəw da, cendi 'yo labiya.

7

I mani nê woy me com gun gə acne Mārī dərêwê di mo?
(Matiyê 15.1-20)

¹ Nare nê gə 'ogəgə Parise me nê yab d̄ang woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa, cendi swa managə *ciri də* geche dəJusalem-mê, hara gəra dam Jesu tuləwê. ² Me cendi yêr woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê yab wom mani gə əsəragə nê acne. Əsəragə nê acne, gəndəw də biyê da i: cendi wom mani dəban wiya gə əsəragə bam ladə ya hada dənê nare nê Juwib ba də ərəm nəm de. ³ Bag da, nare nê Parise di me nare nê d̄ang pad nê Juwib di me da, lañdə i hada dənê mwagragə nê pii di le, i dara yande me cendi wi əsəragə bam ladəle do me wom gə mani sən. ⁴ Managə cendi swanay sug-lê kaw, cendi sabə sədêgə bam ya te hada day-ê de do me wom mani sən. Cendi langə mani nañ nê d̄ang nê ala nê hada day-ê di le, ya wiya day gə mani woni wama mani me woni chaa mani me ta de. ⁵ I yande di me, nare nê Parise me woni gəlê bii gə 'woo di me ur gə Jesu ba da: «I dara na me woni gərsê gwale dəma di al mani nê wundêr gə hada dənê mwagərandə bêdê yande mo? Cendi wom mani gə əsəragə nê acne bəriñ, dana mo?» ⁶ Ərə Jesu cogə lê diyê ba da: «'Yeni nare nê gwale 'yol bədêngê, me dusəring də korgiñ i jiga nê ga! Esayi tanga jangə gwale gə Mārī wayəw dara darang pii di da, i sədə 'yang. Anji way ba da:

«Nare nê ta di alən horəmbê i gə bədêgə mərə,
me dusəringə də korgiñ da, i jiga gandən.

⁷ Cendi gəlgə kwandagə i gwale gənê nare day mərə.

*I dara yande me hərwên day di
i mani nê pêgiñ yande yag.»**

⁸ Jesu waygə bi ba da: «'Yeni da, anê kala bii gə 'woo gənê Mārī duwa bam, me anê dam managə hada dənê nare day-ê. ⁹ Êw, anê 'yo bərmê gaba gəñê gə bii gə 'woo gənê Mārī duwa bam bəriñ dara gama gə hada dan! ¹⁰ Ərmənê ladəle! Moyis way managə bii gə 'woo-lê ba da: «*Algə nê abam day gə im horəmbê*»[†], anji way d̄ang bi ba da: «*Gun gə cadəbəna abêw labaa iw da, ur i 'yaa bam.*»[‡] ¹¹ Me 'yeni, anê gəlgə dan nare ba neyamna gaba wayagə abragə labaa idêgə ba da: «Mani nê əsənê nê dee nê 'yang dara ba nê wanangê di, nê u bən 'yaw i Mārī *korban* d̄əm, gəndəw də biyê i sarga.» ¹² Yande da, anê kalgə nare bərmê gaba ala dwani gə abragə bêdê me gə idêgə bêdê me. ¹³ Yande bi kaw, anê yə hada dan ladə me anê meyendə gə gwale gənê Mārī duwa bam. Me anê al mani nañ d̄ang nê acne nê wun yande bi.»

¹⁴ Ərə, Jesu di 'waga nare nê gəre di səwê bi me waygə ba da: «'Yeni nê pad ka diya, kalna sumdəng ladə me 'wacnana gwale ni gə nê ilê wayang gandəw lê ka di gəndəw! ¹⁵ Mani mən tenene nê swa iche me gandə ha gun səwê me cow gə acne Mārī dərêwê da, ilê bêdê bəriñ. Me i mani nê swa gun dusəw də korgiñ-yê me i woni cwaw gə acne Mārī dərêwê cendi. [¹⁶ Kal gun gə sumdêw woni dwaya gwale inalê da, kaləw a dwayna!]]»

* 7:7 7.7 Esayi (Esaïe) 29.13 † 7:10 7.10 kərarə gə daa (Exode) 20.12, Deteronom 5.16

‡ 7:10 7.10 kərarə gə daa (Exode) 21.17, Lebitik 20.9

¹⁷ Bam mwom da, Jesu so kal nare nê gære di dæm me ha ulay. Me woni gærŝê gwale duwa cor uræw gwale gæ diri gæ anji dee wayaw caga ka di gændæw. ¹⁸ Me anji waygæ ba da: «'Yeni kaw, anê i woni 'wacna mani gændêgæ bêdê yande me mo? Mani nê swa iche me gandê ha gun sæwê da, neyem cwa gun gæ ta di gæ acne Mārī dærêwê bêdê. Anê 'ocn yande bêdê fa? ¹⁹ Mani nê ta di gandê ha i managø gun dusêwê bêdê, me cendi gandê ha i nudêwê, me dang bi da, cendi gandê ha i bam mana gaba 'wada-lê.» Yande da, Jesu way daa ba mani mæn tenene nê wama nê co gun gædæw gæ acne Mārī dærêwê da, ilê bêdê. ²⁰ Me anji waygæ dang bi ba da: «I mani nê swa gun dusêw dæ korgin-yê me i woni cwaw gæ acne Mārī dærêwê. ²¹ I managø gun dusêw dæ korgin-yê me ærmê pad gæ acne gæ i ka di swa-lê: delme dæ idæ kanja abje labaa namde, miini, 'yaa gæ gun gæ urê dæma, ²² 'ya gæ gun diyamo, labaa jam tærêw, urê gæ mani nan, dusi dæ acne, kojægê dæ idæ lama mana, ala gæ mani nê al jawe, haarni, widæru, 'waga gæ sii, ala gæ mani dæban ærmê gæ gændêgæ. ²³ Acna pad gæ ta di swa i gun dusêw dæ korgin-yê me cow næm gun gæ acne managø Mārī dærêwê di.»

*Deme dæ i Juwib bêdê me Jesu wadê lê
(Matiyê 15.21-28)*

²⁴ Dang da, Jesu swa daa kala mana gæ pii di bam me hara yala i managø wama gæ Tiir-ê. Anji gandê ha kærê managø ciri dæ mæn-lê me ur dara nare ba 'wacnana hara duwa gæ kærê di bêdê. Me nare di 'ocn com dara anju ba yaalê kærê. ²⁵ Yande da, deme mæn dæ durmêdê dundi dæ acne gældê dærêdê dwaya gwale duwa me tandi swa kalang hara ændær dodê Jesu dærêwê. ²⁶ Deme dæ ta di i Juwib bêdê, gæ yêdê i managø Siri dæ i managø wama gæ Penisi-yê. Tandi amsø Jesu dara ba 'ywarnadê durmêdê dundi dæ acne bam sædê. ²⁷ Jesu codê lê diyê gæ gwale gæ diri waydê ba da: «Kal dine woni ciri gæ wom mapa day êbdê ladêle, dara laya gæ mapa gønê dine day 'yagê grade bam da, ladê bêdê.» ²⁸ ærê deme di wayêw ba da: «Aba ciri ni, ðag ga, grade di wom i mapa gæ ðolbêr dine æsæragêlê bor dodê tabêl gændêdêlê.» ²⁹ Anji waydê bi ba da: «Dara gwale diya gæ ta di da, dundi dæ acne di gandê bam durmêy di sædê dæm. Hale ulay diya-lê dæm!» ³⁰ Deme di so ha ulay me gæra ha 'ywa durmêdê di ilê dodê solbê-lê me, dundi dæ acne di kaw gandê bam sædê dæm me ca.

Jesu so gun gæ dægøre daa

³¹ Dang kaw, Jesu so daa kal wama gæ Tiir bam. Anji ha gandê gæ Sidø dædê me cilangê gæ wama gæ gæ 'ogæw «Ciri dæ mwaj» dæwê. Me anji ha næm øjæ kuray gæ ðæle gæ Galile-yê sæn. ³² Mana gæ ta-lê da, nare 'wow Jesu abe mæn gæ dægøre gæ way gwale ladê bêdê hara næm. Me nare di amsø Jesu ba da: «Asê æsê m dæwê!» ³³ Jesu wol abe di ha næm bam hi ne nare nê gære di tulêgêlê. Anji hurê dunæw ka me kam managø sumdêwê, dang da ðæsê lade dunæwê me ðêl gæ abe di dilesæw gæ dunæw dæ lade ilê di. ³⁴ Mwom da, anji u dærêw yêr gæ siyaya gæ daa, me bii goche me wayêw abe di ba da: «*Epatal*»; gændæw dæ biyê ba da: «Tønêr bam!» ³⁵ Mana gæ ta-lê dog da, abe di sumdêw tiñêr bam, dilesæw kaw awrar daa, me anji cor way gwale ladê pærang me ca. ³⁶ Mana gæ ta-lê da, Jesu yêgêdê nare pad nê ilê di sumdêgæ ba hana cæmnêw gun daa bêdê paa paa. Me managø anji wajægê yande kaw, cendi ha cæmêgê kwandagø daa pii pii com, ³⁷ dara mani nê anji algæ ka di da, 'yagê ærmê gæ geche nanê bærin. Yande da, cendi way ba da: «Mani duwa

pad nê anji algə da, i nê lade nanə. Anji tingə nare nê dʒugərə sumdêgə bam me, nare nê məm bəddêgə daa me ca!»

8

Jesu 'yagə nare nê dubu wodə mani nê wama (Matiyê 15.32-39)

¹⁻² Wala mən dʒang bi da, nare nê gərə nan dʒang dayar Jesu tuləwê. Cendi *al i wala subu gandəw* me mani day nê wama 'yən bam. Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsê gwale duwa di səwê me waygə ba da: «Dərən 'yêngənnə dara nare nê gərə nê ka di. Cendi i gandən laba wala subu pad, mani day nê wama ilê bêddê. ³ Me nê kalnagə cwarna bi gə cherni yande da, cendi ha gabdara i bam bərmê-lê. Nê yab dwarzagêlê da, swa i hêñ.» ⁴ Mwom da, woni gərsê gwale duwa di cow lê diyê ba da: «Me caga da, dê harang 'ywa mapa di i woy mana gə bam ka di me dê harang 'yagə gə ha wama əbdê nəm di mo?» ⁵ Jesu di cor urgə ba da: «Caga da, anê i gə mapa əndi ilê mo?» Cendi wayəw ba da: «Mapa wurgəsubu ilê.»

⁶ Yande mwom da, Jesu waygə nare di: «Damna dodê, sənə dəddê!» Anji lay mapa gə wurgəsubu di daa əsêwê, me aləw Mārī doche lê diyê, do me bəlbə mapa di dodê, me u mapa di 'yagə woni gərsê gwale duwa di dara ba əsənêgə nare di. Me woni gərsê gwale duwa di yə mapa Jesu əsêwê me əsgə nare nê gərə di. ⁷ Goche nê dine kaw ilê fani, me Jesu *lay goche di* me piy bəw dəddêgêlê me waygə woni gərsê gwale duwa di ba da: «əsənêgə nare di goche nê ta di lê diyê me ca!» ⁸ Nare nê gərə nê ta di wom mapa gə ta di gə goche di əbdê me ərə gəndêgə wor bəl dodê bi. Woni gərsê gwale duwa di laya mapa me goche me nê wor dodê 'wonbə kərange wurgəsubu bi. ⁹ Nare nê woni wama mapa gə goche nê ta di, i nare dubu wodə. I yande do me Jesu di kalgə nare di cəgədə ha nəm ulay day-ê sən. ¹⁰ ərə, anji day gə nê woni gərsê gwale duwa di nagagə dam bərwa-lê me hargə nəm managə wama gə Dalmanuta-lê.

Nare nê Parise ur Jesu ba alnagə mani nê daña (Matiyê 16.1-4)

¹¹ Me nare nê gə 'ogəgə Parise hara 'yo Jesu me gagə gandəw gwale gaba gərsêw. Cendi urəw ba da: «Alnin mani nê daña mən nê gəl dara i Mārī me giyəm anju!» ¹² Mwom da, Jesu bo goche gə geche me anji waygə ba da: «I dara na me nare nê caga di urən mani nê daña mo? I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dʒang bi: Cendi ha yara mani mən nê daña nê urgə di bêddê.» ¹³ Me ərə Jesu so kal nare nê Parise di bam. Me anji day gə nê woni gərsê gwale duwa di hargə naga bərwa-lê bi me hargə nəm kuray dugədəw də alê ta-lê.

Gwale gənê lebər gənê nare nê Parise day (Matiyê 16.5-12)

¹⁴ Me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nəmê laya gə mapa nan əsəragêlê bam, cendi 'woo i mapa mən mərə asalê bərwa di-lê. ¹⁵ Jesu duwa da, waygə dara mani nê cendi ba alnagə: «Dwayna, asəna angal dan ladəle dara lebər gənê nare nê Parise day me gənê dole gə Erod duwa me ca!» ¹⁶ Yande da, cendi wajə bulê day-ê gaa anji ba way i dara mapa day ba ilê bêddê di mo? ¹⁷ Jesu 'ocñ ərmmê day di com me waygə ba da: «I dana me anê wajə bulê dan-ê ba anê i gə mapa ilê bêddê di mo? Anê wor 'wacna mani gəndêgə sən

mo? Dəđəng woye ɬa? I dana me anê gəŋ 'wacɲa gə mani gəndəgə bam yande mo? ¹⁸ Dərəng ilê me anê yərgə mani bəđê yande mo? Sumdəng ilê me anê doy gə gwale bəđê, dana mo? Dusərəng gwong daa managə mani-yê bəđê mo? ¹⁹ Ərmənê: Pii, managə nê ɬolba mapa gə jii me nê əsəgə nare nê dubu jii di me gəndəw wara dodê, anê laya gəndəw də wara dodê 'wanba kərange əndi na mo?» Cendi wayəw ba: «I mwaj dii sər.» ²⁰ «Me managə nê ɬolba mapa gə wurgəsubu dodê me nê əsəgə nare nê dubu wodə di me gəndəw wara dodê da, anê laya gəndəw də wara dodê di 'wanba kərange əndi na mo?» Cendi way ba: «I wurgəsubu.» ²¹ Anji waygə ba da: «Mani nê ta di gəndəgə di, anê 'ocɲ bəđê hurêg səŋ mo?»

Jesu so abe gə dərəw buu daa

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə Bedsada mwom da, nare walaw abe mən gə dərəw buu hara nəm, me cendi amsəw dara anji ba ɬəlnəw gə əsəw. ²³ Mwom da, Jesu yə abe gə dərəw buu di əsəw, woləw ha nəm ciri gogər dəra-lê, me anji ɬəsəw lade managə dərəwê me bo əsaw dəwê me urəw ba da: «Gaa mê yêr mani mo?» ²⁴ Me abe gə dərəw buu di tiŋ dərəw daa me way ba da: «Nê yêr i nare; nê yərgə wun ya habde de, me ilê harbalê.» ²⁵ Jesu di cor bo əsaw abe gə dərəw buu di dərəwê ɬang bi, me managə abe di tiŋ dərəw bam ɬang bi da, anji 'yo labiya me yêr mana ladə pərang me ca! ²⁶ Me Jesu wayəw ba da: «Cor ha ulay dəma-lê ɬəm, me u bərmê gə ciri də Bedsada di dəđê bəđê!»

Jesu i Dole gə Mārī biyəw gə Kris di
(Matiyê 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa di sogə gandəgə dara hara managə ciri də dine nê i ciri də gə 'ogədə «Sesare dənê Pilib» tulbêdêlê. Me managə bərmê-lê da, anji so ur woni gərsê gwale duwa ba da: «Caga da, nare di way ba nê i wi ɬag mo?» ²⁸ Me woni gərsê gwale duwa di wayəw ba da: «Nare nê mən da, way ba mê i Jā gaba alagə nare batem; nê yab da, way day ba mê i aba cəmê Mārī bəw gə Eli, nê yab ɬang bi da way day ba mê i woni cəmê Mārī bəw nê pii di gun day gə ɬang.» ²⁹ Anji urgə ɬang bi ba da: «Me 'yeni dan da, anê way ba nê i wi ɬag di mo?» Ərə Piyer wayəw ba da: «Əjəm da, mê i Dole gə Mārī biyəw gə Kris di.» ³⁰ Mwom da, Jesu yêgədə woni gərsê gwale duwa sumdəgə dara cendi ba cəmnəw gun mən gwale gə ta di daa bəđê.

Jesu day gə nê woni pama tarəw da, ha gəlê i dərīŋ
(Matiyê 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ ɬang bi da, Jesu so waygə woni gərsê gwale duwa di daa pərang ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha gəlê dərīŋ nanə. Gechide nənê nare nê Juwib day me gechide nənê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me ha urən bəđê, cendi ha 'yan bam, me wala gə subu-lê* da, nê ha dəmê daa nare nê mare dwaɲagəlê.» ³² Managə anji waygə daa yande pərang mwom da, Piyer woləw ha nəm bam tuliŋ-yê hiŋe me ha swagədaw nəm. ³³ Me Jesu cwa dərəw yêr woni gərsê gwale duwa di me

* 8:31 8.31wala gə subu-lêNare nê Juwib asə wala da, asə i dawa. Dawa də mani alalna lê da, cendi asə i wala mən ɬəm. I ta di me Jesu mar gə bandradi me dəm daa munə-lê gə dəmas gə jomni da, cendi asə ba i wala subu ɬəm.

sogədəw Piyer ba da: «Ha bam ched tulənê, Sidan ga, ərmê dəma da, wundêr gə ərmê gənê Mārî duwa bêdê, me wundêr i gə ərmê gənê nare day.»

³⁴ Ərə Jesu 'ogə nare nê gərə day gə nê woni gərsê gwale duwa səwê me waygə ba da: «Gun gə urnê baa pamna tarən da, a ərmənê dəw duwa-lê gang bêdê, me unê habda duwa gə dagəla dəwê me pamnan nəm.[†] ³⁵ Gun gə urnê bəlê gə səw daa sənə dədə ka da, anji gən bəlê gaba dama gə dərêw bəriñ di bam. Me gun gə gənnê bəlê duwa gə səw sənə dədə ka bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, anji ha 'ywa bəlê gaba dama gə dərêw bəriñ di le. ³⁶ Gun da, dee 'ywana mani nê sənə dədə ka pad le, me 'ywana bəlê gaba dama gə dərêw bəriñ bêdê da, ladni duwa ilê woy mo? ³⁷ Labaa, gun ha 'yaw Mārî i na dara kəlê gə bəlê duwa gaba dama gə dərêw bəriñ di mo? ³⁸ Nare nê caga ka i nê acne, me nê woni cwaw Mārî taragə me. Gun gə woy woy gə alna jawe dara daran əndi me dara gwale ni me managə nare nê ta di dərêgəlê da, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, sanga nê ha alaw jawe yande di me wala gə nê cwarne gə 'ywegəda gənê Aban me gə Paja duwa nê daa me ca.»

9

¹ Me anji waygə gwale gə fang ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw fang bi: Nare nê yab nê ilê dwarengə caga ka di, cendi ha yara Mārî lama duwa gə dwārî gə dwana di gə dərêgə do me cendi ha mara sən.»

Jesu səw kəlangar bam

(Matiyê 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Wala kubi tarəwê da, Jesu wol Piyer me Jak me Jā me mərə, ha gandagə bam tulıñ-yê hiñe, managə kuṛa də hoy dədə bam hən gə nare. Managə cendi i məndagə kuṛa dədə mwom da, Jesu səw kəlangar bam wun jiga managə dərêgəlê. ³ Barge duwa da cor 'yogədə 'ywegəda gə al laña nañe me wusə kəng. Wusənani gə ta di, gun mən kaw neyem alaw sənə dədə ka bêdê. ⁴ Me jisgə yande da, woni gərsê gwale duwa nê subu di yêr woni cəmê Mārî bəw nê pii nê Eli day gə Moyis kaw ilê waya gwale-yê gə Jesu me.

⁵ Mwom da, Piyer wayəw Jesu ba da: «Aba gəlênin mani, dê damang ka di da, ladə nañe. Yande da, kalnin nê fangərangnin kundi subu mana gə ka-lê di, mən ina dəma, me mən ina Moyis duwa, me mən fang bi da ina Eli duwa me.» ⁶ Me gwale gə Piyer wayəw ta di da, anji way i gwale gə bərmê duwa bêdê, dara anji day gə kwandaw di, laña cor algə le. ⁷ Ərə cendi yêr siyaya mugə daa kədəb, me doy gwale nəm siyaya di dalawê way ba da: «Anju gə ta di, i gorəndən, dusən urəw nañe. Dwayna gwale bəwê!» ⁸ Mana gə ta-lê dog, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di, yêrbə tulbêgə, me cendi yêr gun mən gə fang ilê bêdê, me i Jesu di mən ilê gandagə.

⁹ Managə cendi ilê chê nəm dodê kuṛa-lê di da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa cendi ba cəmnêw gun mani nê cendi ba yaragə gə dərêgə ka di gwale day daa bêdê paa paa, bəraa kal anju gə Gun gorəndəw di ba dəmnê nəm daa nare nê mare dwarengəlê ba. ¹⁰ Cendi gam gwale gə anji waygə di dusêrgəlê, me urbə i sədəgə dara gwale gə «swa gə daa managə nare nê mare dwarengəlê» di da, way ba i man mo?

[†] 8:34 8.34 unê habda duwa gə dagəla dəwê me pamnan nəm: Gəndəw də biyê way ba da: Gun gə ta di, kal a ina ib dara urê gə gəlê gə dəriñ me made me ca.

11 Dang da, cendi ur Jesu ba da: «Woni gəlê bii gə 'woo way ba Eli ba haralê ba do *me Dole* gə Mārī biyêw di hara sən̄* di da, i dara na ßag di mo?» 12 Mwom da, Jesu waygə lê ba da: «I sədə, Eli di haralê ba, dara ßangəra gə mani pad gə bərmê day. Yande da, i man man me gə jangə Magtubu dənê Mārī-yê way ba Gun gorəndəw di baa ha gəlê dərīn̄ nan̄e, me ba gə ha gəñêw bam me mo? 13 ßag da, nê wayang: Eli di da, anji gəra ßəm, me nare aləw mani pad nê dərêgə ur. I ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê pii dara daraw di, yala alal nəm.»

Jesu 'yər dundi də acne bam dwe səwê
(*Matiyê 17.14-20; Luk 9.37-43*)

14 Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa nê subu di cwaragə yala managə woni gərsê gwale duwa nê yab nê wor dodê di sədêgəlê ib da, cendi yêr nare nê gəre nan̄ ilê gandagə liwgə daa, me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa kaw ilê gaga gwale-yê gandagə. 15 Managə nare di ba gə yêr Jesu hara yala mwom da, sədêgə 'yolgə, cendi wa kalang saw Jesu dərêw daa dara alaw gə labiya. 16 Jesu di urgə ba da: «Anê gagə gwale gə woni gərsê gwale ni da, i gwale na mo?» 17 Mwom da, gun mən nare dwarzəgəlê cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin̄ mani, nê walam gorəndən̄ gə dundi də acne əməw waya gə gwale bam yala nəm lê. 18 Mana gə woy-yê woy-yê kaw, dundi də ta di swanaw daa, əndêw i dodê, bəw sugədəle me yidəbê sandaw me səw kaw mar bam woy pəgīn̄ kagaga me. Dee nê amsə woni gərsê gwale dəma dara ba 'ywarnaw dundi də acne də ta di bam kaw, cendi neyem 'ywaraw gandədə bêdê.» 19 Mwom da, Jesu waygə ba da: «'Yeni nare nê caga woni kala dusərêng dənê bêdê nê ga! Nê ha dama ganang ala wala əndi na do me anê ha kala dusərêng dənê sən̄ mo? Dusi dan də kala bêdê di, nê ha 'wodə dən̄ bam bəraa mindi na mo? Walnan dwe di hane nəm!» 20 Cendi walaw dwe di hara nəm, me managə dundi də acne di ba də bo dərêdə ca yêr Jesu da, tandi u dwe di gə dwana əndêw dodê, dwe di habdê dodê sən̄a dədê, me bəw kaw sugədə me ca. 21 Mwom da, Jesu ur dwe di abêw ba da: «Mani nê ta di aləw i mindi na mo?» Dwe di abêw cow lê diyê ba da: «Mani di aləw i ßəg managə anji wor nəm gə dənani duwa ba. 22 Dundi də ta di ßugədəw managə duwalê me nimi-yê me ilê dara 'yaw nəm ta di. Me dee mê neyamna gaba alaw maniye da, yêr n̄agəni nin me waninê!» 23 Jesu wayəw ba da: «Dana me mê way ba <dee nê neyamna> ba mo? Gun gə kalna dusəw dənê da, nê neyem alaw mani pad le.» 24 Mana gə ta-lê dog da, dwe di abêw so soy marjaw daa nan̄ way ba da: «Nê kal dusən̄ dəmê! Me wannê, dusi ni də kala di i ßani sən̄.»

25 Managə Jesu ilê waya gwale-yê gə dwe di abêw da, nare ilê haralê dajara nan̄ nan̄. Managə Jesu yêrgə yande da, anji ərīn̄ dundi də acne waydə ba da: «Dundi də idə əmêw dwe waya gə gwale bam me dwaya gə gwale bam me, i əndi me nê wayi: Dəm bam dwe di səwê, me cwaray dəwê ßang bi bêdê ßəm!» 26 Mwom da, dundi so soy daa nan̄, nongərgə dwe di əndêw dodê gə dwana, do me tandi dəm bam dwe di səwê, kal dwe di wun gun gə mare. Nare nan̄ way dwe di ba mare. 27 Me Jesu yə dwe di daa gə əsêw dara ba swana daa, me anji so ßəbə daa.

28 Mwom da, Jesu so ha kərê. Me managə woni gərsê gwale duwa ilê gandəw kərê məndagə da, cendi urəw: «I dana me nenin da, nê neyamanin

* 9:11 9.11 Malachi 3.23.

'ywara dundi də ta di bam bəđđə mo?»²⁹ Jesu cogə lə diyə ba da: «I gə amsa gə Mārī mərə me ba mē ha 'ywara gə dundi də ya ta de di bam gun səwə.»

Jesu way bi ba gə ha 'yaw me baa ha dəmə daa munə-lə
(Matiyə 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Ərə, Jesu day gə nē woni gərsə gwale duwa sogə daa kal mana gə ka di bam, me cendi ha jəhə gə wama gə Galile dəwə. Me Jesu da, ur dee gun mən kaw ba 'wacnana bəđđə,³¹ dara anji ilə gələgə i woni gərsə gwale duwa mani. Anji waygə ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di da, gə ha 'yan nare nē gəsgəđə əsəragələ. Cendi ha 'yan bam. Me managə cendi dara 'yan bam da, wala gə subu-lə† da, nē ha dəmə daa nare nē mare dwaregələ.»³² Woni gərsə gwale duwa di 'ocn gwale gə ta di gəndəw bəđđə, me cendi lan urəw bam.

I wi me i geche mo?

(Matiyə 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Jesu day gə nē woni gərsə gwale duwa yalagə ciri də Kapernom-mə dəm. Me managə cendi i kərə də, Jesu urgə ba da: «Dee anə gagə gwale bərmə-lə da, i gwale na mo?»³⁴ Me cendi asəw gwale lə diyə bəđđə. Bag da, managə bərmə-lə di, cendi dee gaga dara 'wacna i wi me dwaregələ da ba i geche mo. ³⁵ Ərə Jesu kal səw dam dodə 'waga woni gərsə gwale duwa nē mwaj dii sər di səwə ib me waygə ba da: «Gun gə urnə ba gədənə geche da, kal a cwana səw gun gə i kwandaw nē pad ka di taragələ, me aba kəjəgə me ca.»³⁶ Ərə Jesu di wala dwe gə 'yəng chəw dwaregələ, ərə anji yəw səwə me waygə woni gərsə gwale duwa ba da: ³⁷ «Gun gə yinə gun gə wun ya dwe gə ka di de gə dwani dara daran əndi da, anji yən i əndi. Me gun gə yinən gə dwani yandə da, anji yən i əndi mərə bəđđə, me yə i aba giyən di.»

Aba ələndə bəđđə da, i gun ənda

(Luk 9.49-50)

³⁸ Jə wayəw Jesu ba da: «Aba gələnin mani, dee nē yaranin gun mən 'ywara dundi də acnə bam nare səđəgələ gə suməm, me nē urənin dee ba nē əməwnin i ala bam, dara anji i ganandə mən bəđđə.»³⁹ Me Jesu wayəw ba da: «Əmnəw ala bam bəđđə. Dara gun gə alna mani nē daña gə sumən da, anji i gun gə ha waya gwale ni gə acnə kalang bəđđə. ⁴⁰ Gun gə əlnəndə bəđđə da, anji i gun ənda. ⁴¹ I sədə. Dwayna, nē wayang i gwale səw dəng bi: Gun gə 'yanang nimi nē chaa dara anə ba i nare nənə Kris duwa da, inam i mani-yə bəni yandə hiñə mərə kaw, anji ha 'ywa gwayni duwa le.»

Gənə gə bərmə gaba ala acna bam

(Matiyə 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Gun gə lamna i dwe mən gaba kala dusəw dənə kwandaw dwaregələ alnaw acna-lə da, gun gə ta di, gə manaw kuṛa də jore də nuu nan kunəwə me gə unəw alnaw managə nimi nē kuray gə geche-yə kaw, wome bəđđə sən.

⁴³ Inə i əsəm gə mən me lamnam alnam acna-lə anju da, saw ələw bam! Hara gə mana gə bələ gaba dama gə dərəw bəriñ-yə gə əsəm mən da, ladə nan dəy kala gə əsam lə ca me mē ha nəm duwa də 'ywa dəra budə bam bəđđə bəriñ-yə di. [⁴⁴ Mana gə ta-lə da, dan də idə mara bəđđə bəriñ də idə wama nare kumbə day ilə, me duwa də 'ywa dəra budə bam bəđđə bəriñ ilə me ca.]

⁴⁵ Inə i dəgəlam də mən me lamnam alnam acna-lə tandi da, sawdə asədə

† 9:31 9.31 wala gə subu-lə Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31 magtubu gəndədə də dodə-lə.

bam! Hara gə mana gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ yêê gə dəgəlam mən da, ladə naṅ dəoy kala gə gədam lê ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dərə budê bam bêdê bəriṅ-yê di. [⁴⁶ Mana gə ta-lê da, dan də idə mara bêdê bəriṅ də idə wama nare kumbə day ilê, me duwa də 'ywa dərə budê bam bêdê bəriṅ ilê me ca.] ⁴⁷ Inê i dudəm mən me lamnam alnam acṇa-lê tandi da, bidə aldə bam! Hara gə ciri dənê Mārīyêê gə dudəm mən da, ladə naṅ dəoy kala gə dərêw lê ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dərə budê bam bêdê bəriṅ yêê di. ⁴⁸ Mana gə ta-lê da, dan də idə mara bêdê bəriṅ də idə wama nare kumbə day ilê, me duwa də 'ywa dərə budê bam bêdê bəriṅ ilê me ca.

⁴⁹ «Duwa ul biri marəw duwa bam gədəw gə lade. Wala kaw, gə bow wama-lê dara ba 'ywalna nəm. Yande da, Mārī asəw gun gə woy woy kaw wamani dara ba dāngəṛəw gədənəw gun gə lade me ca. ⁵⁰ Wala da, i mani nê lade naṅ. Me managə wala di hərənga duwa meyndarna bam da, mê ha ala i man dara cwaw gə hərənga duwa gə ta di bi mo? Kal anê wun i ya wala gə 'yole de managə nare dwaṛagəlê, me yinê sədəng gə dwani me ca.»

10

Gəlê gənê Jesu dara abe day gə deme agəda day gə bam
(Matiyê 19.1-12)

¹ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa di swa daa managə Kapernom dara hara managə wama gə Jude-yê me kuray gə Jurde dugədəw də alê ta-lê me ca. Mwom da, nare naṅ gəra dayar gandəw dāng bi me, anji gəlgə gwale gənê Mārī duwa, ya ba al nəm pii pii de. ² Mana gə ta-lê da, nare nê gə 'ogəgə Parise hara Jesu səwê ib me urəw nəm gə gwale gaba gərsəw ba da: «Bərmê ənda gənê Mārī-yê da, abe neyem agəda gə diyamo bam mo?» ³ Əṛə Jesu di kal səw urgə ba da: «Managə bii gə 'woo-lê da, Moyis wayang ba man mo?» ⁴ Cendi cow lê diyê ba da: «Anji kalnin bərmê ba abe gə urnê 'ywara gə diyamo bam bəriṅ da, kal anju ba jangənədə magtubu də idə 'ywaradə 'ywanadə əsədəlê me, anju ba agədəna gandədə sən.» ⁵ Əṛə Jesu waygə ba da: «I dara dədəng wayni dərə me Moyis kalang anê al nəm yande ta di. ⁶ Me managə Mārī dii gə mani pad gəndəgə da, anji asə i abe me deme me.† ⁷ I dara yande me abe ha swa kala abəw day gə iw bam, ha bamara nəm gə diyamo me, ⁸ cendi gədə ya gun mən tenene de.‡ Yande da, cendi i nare sər bêdê me cor i gun mən tenene dəm. ⁹ Yande da, kal gun agədəna mani nê Mārī daygə daa mən di bam bêdê.»

¹⁰ Targin da, managə Jesu igə kərê gə nê woni gərsê gwale duwa da, cendi urəw dāng bi dara gwale gaba agəda gə deme bam di. ¹¹ Jesu waygə ba da: «Gun gə ana gə diyamo bam me unê də dāng da, anji al i acṇa gə diyamo də pii di. I ya anji ba i i gə jaw diyamo de. ¹² Deme kaw, də swana gənnê tərêdə bam me unê abe gə dāng da, tandi al i acṇa gə tərêdə gə pii di. I ya tandi ba i i gə kondədə tərêdə de me ca.»

Jesu biygə dine busə dədêgəlê
(Matiyê 19.13-15; Luk 18.15-17)

* 10:4 10.4 Deteronom 24.1. † 10:6 10.6 Diyêê gə mani gəndəgə (Genèse) 1.27. ‡ 10:8 10.8 Diyêê gə mani gəndəgə (Genèse) 2.24.

¹³ Dang da, narje hara gə dine nê 'yêng 'yaw Jesu dara anju ba bəlbənê dədəgə me ba biyənəgə gə busə. Me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di sogədəgə nare di lê. ¹⁴ Managə Jesu baa yêr yande da, dusəw naw me waygə ba da: «Kalna dine di gə hane 'ywanan, əmnəgə bam bəddê. Dara i nare nê wun ya cendi de me Mārī lam dwārī duwa dədəgəlê. ¹⁵ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Gun gə kalna Mārī lamna dwārī duwa dəwê ya dwe gə 'yêng de bəddê da, anji ha ganda hara lew də dwārī dənê Mārī-yê di bəddê.» ¹⁶ Mwom da, Jesu laygə dine nê 'yêng di yibəgə daa jorgəwê me bogə əsaw dədəgəlê me bigə gə busə.

Jesu day gə aba 'ywa mani

(Matiyê 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Managə Jesu əndər bərmê-lê dara hara mwom da, abe mən wada gə gidi gəra piy gubərêw dodê dərêwê me urəw ba da: «Aba gəlênin mani gə lade, nê ha ala i man man me nê ha 'ywa nəm gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriñ di mo?» ¹⁸ Jesu wayəw da: «Dana me mê 'ogən ba nê i gun gə lade mo? Gun gə lade da, i Mārī mən tenene. ¹⁹ Mê 'ocn̄ mani nê bii gə 'woo gənê Mārī duwa waygə di com: *Ba mê ha 'yaa gun gə urê dəma bəddê, ba mê ha 'ya gə jam gun diyamo bəddê. Ba mê ha miyê gun mani duwa bəddê. Ba mê ha sawaw gun gwale gə acn̄e dəwê bəddê. Ba mê ha alaw gun mani nê acn̄e bəddê. Ba mê ha alagə nê abam day gə im horəmbê me ca.*» ²⁰ Abe di wayəw da: «Aba gəlênin mani, mani nê ta di da, nê algə managə dənani ni-yê ba.» ²¹ Jesu yêrəw bəraa, me dusəw urəw nañe, me wayəw ba da: «Mani nê mən da, mê wor alagə sən̄. Ha ulay dəma-lê me kəl mani dəma nê 'ywa nê kərê dəma-lê bam pad me əsə gursə day 'yagə nare nê bugər. Yande me, mê ha 'ywa mani nê 'ywa daa Mārī səwê. Ərə hare pam tarən.» ²² Ərə Jesu gwale duwa gə ta di 'yoləw bəddê bəriñ me səw mar bam ledede me əndər ya, dara anji, mani duwa nê 'ywa di 'yarbar nañe.

²³ Jesu yêrbə woni gərsê gwale duwa nê tulbəwê di me waygə ba da: «Woni 'ywa mani da, ganda day gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom nañe.» ²⁴ Woni gərsê gwale duwa di, dusərêgə nagə dara gwale gə anji waygə gandəw di. Me Jesu waygə d̄ang bi: «Dəndan, ganda gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom nañe. ²⁵ Jambal dəmnê libara gubə duwa-lê kaw, wom bəddê sən̄. Me gun gaba 'ywa mani da, ganda duwa gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom nañ d̄oy bam.» ²⁶ Gwale gə ta di 'yagə woni gərsê gwale gənê Jesu di ərmê nañe bi me, wajə gwale bulê day-ê ba da: «Me inam i yande da, i wi me ha neyama 'ywa bəlê di mo?» ²⁷ Jesu yêrbəgə me waygə da: «Nare da, wom d̄oy dədəgə le, me Mārī da, wom gandəw bəddê. Mani mən nê d̄oy Mārī dəw da, ilê bəddê.»

²⁸ Mwom da, Piyer wayəw da: «Me nenin da, nê kalanin mani pad bam taraninê, me nê ilênin pama tarəmê da, *nin da, ha 'ya i man mo?*» ²⁹ Jesu wayəw ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Gun gə kalna ciri duwa me, chamraw nê abje me nê namde me, iw me abêw me dəndaw labaa dage duwa bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, ³⁰ gə ha bwaw gun gə ta di mani nê pad ta di lê diyê dii aru caga dama duwa gə sən̄a dədə ka: nê ciri, nê chamraw nê abje me nê namde me, nê igrêw me, nê dine, nê dage me ca. Gun gə ta di, ha gəlê i dərīñ me ca. Me d̄an̄ sanga da*, anji ha

§ 10:19 10.19 kərara gə daa (Exode) 20.12-16. * 10:30 10.30 d̄an̄ sanga Ur ba gə way wala gə Mārī ha cwa daa me sən̄a me dərway.

'ywa i bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ. ³¹ Nare naṅ nê caga i nê pii cendi da, ha cwara 'ya i nê targiṅ dwaragəlê, me nare naṅ nê caga i targiṅ da, ha cwara 'ya i nê pii dwaragəlê me ca.»

Jesu way gwale gaba dii subu-lê ba gə ha 'yaw me baa ha dəmê daa nare nê mare dwaragəlê

(Matiyê 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Cendi ilê bərmê-lê dara hara Jursalem. I Jesu me ha dərêgəlê. Woni gərsê gwale duwa di ərəmdə gwale naṅ me, woni pama taragə da, laṅa algə le. Dang da, Jesu wol woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di məndagə me ilê wayagə gwale-yê dara mani nê mərə ba ha 'yaw di. ³³ Waygə da: «Dwayna, dê ilê nagang harang i Jursalem. Managə ciri də ta-lê di me ərndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan gechide nənê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me əsəragəlê. Cendi ha bwana gwale dənê kal ba gə 'yən nəm, me gəra ha 'yagə nare nê i Juwib bəddê əsəragəlê. ³⁴ Cendi ha alan məng, ha bəsəbən lade sənê, ha gwaban gə bəraw me ha 'yane. Me wala gə subu-lê† da, nê ha dəmê daa munə-lê.»

Jak day gə Jā ur Jesu mani

(Matiyê 20.20-28)

³⁵ Targiṅ dang da, nê Jak day gə Jā nê i Jebede dəndaw hara Jesu tuləwê ib me wayəw ba da: «Aba gəlênin mani, mani nê nê ilênin urêmə ta di da, nê urnin ba mê alnanin gandagə le.» ³⁶ Anji urgə ba da: «Anê ur ba nê alnang i na mo?» ³⁷ Mwom da, cendi wayəw ba da: «Dawa də mê dara dama mana dəma gə 'yogəde-yê da, kalnin nê damnin gun mən əsəm gə abe-yê, me gun mən əsəm gə jele-yê me ca.» ³⁸ Me Jesu waygə da: «Mani nê anê amsəgə ta di da, anê 'ocnəgə bəddê. Gaa anê ha neyama chaa wamani gə nê ha chaw di mənang mo? Labaa gaa anê ha neyama urê gəlê gə dərīṅ gə nê ha gəlêw di mənang mo?»‡ ³⁹ Cendi cow lê ba da: «Nê hanin neyama le.» Mwom da, Jesu di waygə ba da: «êw, anê ha chaa wamani gə nê ha chaw di le, me anê ha gəlê dərīṅ gə nê ha gəlêw di le 'yang. ⁴⁰ Me dara mana dan gaba dama, gun mən əsən gə abe-yê me gə mən əsən gə jele-yê me da, nê neyem ərəmng gandəw ərndi bəddê. Mana gə ta di igə i nare nê Mārī dangərgə gandəw di day.»

⁴¹ Managə woni gərsê gwale duwa nê wor mwaj di ba gə doy gwale gə ta di da, dusərêgə nagə nê Jak day gə Jā di dədêgəlê. ⁴² Mwom da, Jesu 'ogəgə səwê pad day-ê me waygə ba da: «Anê 'ocn com dara nare nê gə ərmeğə ba gə i dolgə nənê nare nê gəndêgə jiga jiga pad day-ê da, cendi bəl kwandagə ya ba gə i woni ciri day de. Me nare nê ladəbe kaw gəlgə kwandagə nê nare dərêgə me ca. ⁴³ Me managə bulê dan-ê ka da, ha alala i yande bəddê. Gun gə urnê ba ina geche dan da, kal a ina aba kəjêgə kwandaw. ⁴⁴ Me gun gə urnê ba ina gə pii bulê dan-ê anju da, kal a cwarna kwaya gənê kwandaw day pad. ⁴⁵ Yarna, ərndi gə Gun gorəndəw di kaw, nê hara i dara kəjê gə nare bəddê,

† 10:34 10.34 wala gə subu-lê: Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31 magtubu gəndədə də dodê-lê. ‡ 10:38 10.38 Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangə mana gə ka-lê ba da: «Gaa anê ha neyama chaa mani nê kob dərê-lê nê nê ha chagə ərndi di mənang mo? Labaa gaa anê ha neyama ala batem də nê ha aladə ərndi di mənang mo?» Mani nê kob dərê-lê me batem me da, Jesu way ərəm i gə wamani gə ha 'yjaw di.

me nê hara i dara gəđê aba kəjê gənê nare day me 'woo sən 'yadə made dara kəđê gə nare naŋ daa me ca.»

Jesu tiŋəw Bartime gə boy dərêw bam
(Matiyê 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa gəragə managə ciri də Jeriko-lê, me managə cendi gandə bam ciri də ta di-lê dara hara pii da, nare naŋ ha gandagə dara bwagə. Abe gə boy mən gə gə 'ogəw Bartime, gə i Time gorəndəw, dam lê bərmê dugədəwê amsalê. ⁴⁷ Managə anji doy dara ba i Jesu gə Najared me ba yala anju da, anji so soy marjaw daa naŋ ba da: «Jesu gənê dole gə Dabid mwaw, yêr ŋagəni ni de!» ⁴⁸ Mwom da, nare naŋ sogədəw dara anji ba đechəna bəw daa. Me anji sojə marjaw daa naŋ đoy gə pii bam bi: «Dole gə Dabid mwaw, yêr ŋagəni ni de!» ⁴⁹ Mwom da, Jesu di đəbə dodê me waygə nare ba da: «'Wagənan abe gə ta di!» Nare di 'waga abe gə boy di me wayəw ba da: «Yə səm woy! So daa, anji 'ogəme.» ⁵⁰ Managə anji ba doy yande da, kal barge duwa gə geche dodê me so daa pəlam ha əjə gə Jesu. ⁵¹ Me Jesu di wayəw da: «Mê ur ba nê alnam i na mo?» Abe gə boy di cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, tiŋən dərên bam. Kal nê yêr mana ya ni gə pii de.» ⁵² Jesu wayəw da: «Mê kala dusəm dənê da, mê 'yo bəlê, me hale maa đəm.» Mana gə ta-lê dog da, abe gə boy di yêr mana ya duwa gə pii de me kal səw ha gə Jesu.

11

Jesu yala managə Jursalem

(Matiyê 21.1-11; Luk 19.28-40; Jä 12.12-19)

¹ Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa chidə yala ib gə ciri də dine də Bedpage me Betani me đə i ib gə ciri də geche də Jursalem di. Cendi hargə əjə kura də Olibe-yê. Mwom da, Jesu giy woni gərsê gwale duwa sər pii dərêwê, ² me waygə da: «Hana managə ciri də 'ya dərêngê ta di! Anê dara ganda lê da, anê ha 'ywa kura gə dwe gə maw gə sade đəbə lê, dii mən kaw gun wor ajilaw sən. Awrənw daa, hane nəm 'yanan. ³ Me gun urnəng, anê ba anê al yande dana mo da, waynaw da: «I Aba ciri nin me ur anju. Anji ha cwang gandəwe kalang me ca.»»

⁴ Woni gərsê gwale duwa nê sər di hargə me gəra ha 'ywa kura gə dwe di gə maw đəbə lê iche ciri bədê bərmê-lê, me cendi awrəw daa. ⁵ Narje yab nê ilê ta di urgə da: «Anê al i na yande mo? Dara na me anê awr kura di mo?» ⁶ Ərə cendi cogə gwale gə Jesu wayagə gandəw di mwom da, gə kalgə ha.

⁷ Woni gərsê gwale gənê Jesu di hara gə kura gə dwe di 'yaw. Cendi darbəw barge day tarəwê me Jesu ajil dam lê diyê. ⁸ Nare naŋ da darbə barge day dodê bərmê dalawê, me nê mən da, basə day baje baje nê bəra nê cendi sabagə bam ta di me. ⁹ Nare woni hara pii Jesu dərêwê me woni pama tarəw me da sojə day ruru ba da:

«Sumi gə 'waga i Mārī duwa!

Kal Aba ciri gə Mārī biynəw anju gə hara gə suməw di

busə dəwê, biynəw busə dəwê!*

¹⁰ Kal Mārī biynê busə dwārī də hara di dədê,
i dwārī dənê mwagrandə gə Dabid duwa.

* 11:9 11.9 Diri (Psaume) 118.25-26

Sumi gø 'waga i Mārī gø dam daa duwa.»

¹¹ Ərə Jesu yala managø Jursalem me gandə ha kulə gaba bwasa Mārī-yê. Anji yêrbə tulbêw tulbêw bam pad mwom da, anji ha dara hara Betani gø woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di dara dawa 'yêne dəm.

*Jesu sərgø dwaga
(Matiyê 21.18-19)*

¹² Sanga dəra da, cendi so kal Betani bam da, Jesu cherni aləw, ¹³ me anji yêr dwaga alê hêñ bajadə kubə ladə me da, ya yara gaa yaa dəra ba ilê mo. Managə ba gəra dwaga di gəndədəlê ib da, yêr i bajadə məra dara i wala gənê dwaga dəra gaba yaa bêdê sən. ¹⁴ Mwom da, Jesu sərgø dwaga di ba da: «Caga ka da, də ha neyama yaa bêdê bəriñ dəm. Guni mən kaw ha 'ywa yaa diya wama bêdê dəm!» Me woni gərsê gwale duwa di doy gwale gø ta di.

*Jesu 'yor woni ala kenge managø kulə gaba bwasa Mārī-yê di bam
(Matiyê 21.12-17; Luk 19.45-48; Jā 2.13-22)*

¹⁵ Ərə, Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa cwara yala Jursalem bi dəm. Jesu gandə ha kərê ciri dwařə də kulə gaba bwasa Mārī ilê di. Mana gø ta-lê di, anji yêr nare woni kəlê mani bam me woni kəlê me ilê, me anji so ilê 'ywaragəlê. Anji togədəgə woni kəlanga gursə tabəl day bam me lesəřəgə woni kəlê kogəl bam gagege day bam me ca. ¹⁶ Me anji kal gun mən kaw u mani di cilangə nəm bêdê. ¹⁷ Ərə anji ilê gəlêgə nare mani-yê me waygə ba da: «Bag da, Mārī way gwale gø ta di managə Magtubu duwa lê ga bêdê mo? Anji way da: «Gə ha 'waga kulə ni di ba i kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê gəndəgə jiga jiga pad day.»† Me 'yeni dan da, anê cow dan mana gaba budê gənê miidi day‡.»

¹⁸ Gechide nêñê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gø 'woo gənê Moyis duwa me doy gwale gø ta di me kanjə bərmê ba gø ha ala i man dara 'yaa gø Jesu mo? Cendi lañəwe dara gəlê duwa gø mani di əndêr nare di dusəřəgəlê nañe.

¹⁹ Gø turgə dawa dŵanda dəra-lê da, Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa dəmgə bam ciri də Jursalem-mê di.

*Dwaga də woye
(Matiyê 21.20-22)*

²⁰ Sanga gø jomni dəra da, cendi ha pədê bərmê-lê me yêr dwaga də ta di dama lê, me tandi woy bam bəriñ ya sabradə-lê ced. ²¹ Piyer dusəw guw dara mani nê pii alal di, me wayəw Jesu da: «Aba gəlêñin mani, yêr dwaga də tanga mê sərgədə di cor woy bam bəriñ.» ²² Mwom da, Jesu way gø woni gərsê gwale duwa ba da: «Kalna dusəřəng Mārī dəwê! ²³ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dŵang bi: Managə gun waynadə kuřa də ta di ba biyarna mana gø ka-lê cəmnê daa hana əndarna kuray gø geche dalawê, me anji gagəna gwale dusəwê bêdê, me kalna dusəw Mārī dəwê gwale gø ta di, ba ha alale da, Mārī ha alawe. ²⁴ I dara ta di me nê wayang nəm: Mani nê woy woy nê anê amsəna Mārī dara ba alnange da, kalna dusəřəng dəwê dara ba 'yang mani nê ta di le dəm, me Mārī ha 'yang gandagə le. ²⁵ Me managə anê dəbənê daa dara amsa Mārī me anê ina gø gwale lê gø gun da, kalna dusəřəng həlalna dəwê. Do me Abrang gø Mārī gaba dama daa di kaw ha

† 11:17 11:17 Esayi (Esaïe) 56.7

‡ 11:17 11:17 mana gaba budê gənê miidi day: Jormi (Jérémie) 7.11.

kala dusəw həlala acna dan dəwê me ca. [²⁶ Me anê kalna dusərêng həlalna kwandang acna day dəwê bêdê da, Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala acna dan dəwê bêdê me ca.]»

I wi me 'yaw Jesu bərmê me al gə mani mo?

(Matiyê 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə hara Jursalem bi. Managə Jesu kədəbêr kərê managə ciri dwarê də kulə gaba bwasa Mārī di ilê di da, gechide nê nê woni bwasa Mārī day me, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me, gechide nê nê nare nê Juwib day nê dang me, chidəbê hara Jesu səwê ib ib. ²⁸ Ərə cendi urbəw ba da: «I gə dwana gə woy me mê al gə mani nê ta di mo? I wi me 'yam bərmê ba mê alna mani nê ta di mo?» ²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «Nê ha urêng gwale gə urê mən tenene ka. Cwanan lê diyê do me əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di səŋ. ³⁰ I wi me giyê Jā algə nare batem di mo? I Mārī, labaa i nare nê gəsgêdə mo? Cwanan lê diyê.» ³¹ Mwom da, cendi ilê wajəba gwale bulê day-ê ba da: «Dê cwanaw ənda lê diyê ba i Mārī da, anji ha wayandə ba dê yêng gwale gə Jā wayəw di bêdê, dana mo? ³² Me dê cwanaw ənda ba i nare nê gəsgêdə mwom da, *i na gaa ha alandə* mo?» Cendi langə i nare nê gəre di dara nare nê pad di ərəm dara Jā Batis di ba i aba cəmê Mārī bəw 'yang. ³³ Mwom da, cendi cor wayəw Jesu di da: «Nê 'ocn̄nin bêdê.» Me anji waygə da: «Yande da, əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di bêdê me ca.»

12

Gwale gə diri gənê woni gama yabəra nê dusərêgə acn̄ day

(Matiyê 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Ərə Jesu so ilê wayagə gechide nê nê nare nê Juwib di gwale gə diri ba da: «Abe mən yigə yabəra, me jê daga di daa, me dangərə mana gaba chidə gə nimi duwa, mwom da, aw mana hoo daa dara dəbə gamaw nəm. Dang da, anji kalgə daga di woni ala giyê əsəragəlê, me ya məjəni-yê. ² Me wala gaba cəw di neyemme dəm da, aba ciri di giy gə kwaya duwa mən ba hana 'ywana woni gama yabəra di, cendi ba junê yabəra day me 'yanaw duwa me ca. ³ Ərə cendi yə kwaya di, gobəw me 'yorəw cow bi əsəw pəḡin. ⁴ Mwom da, aba ciri di giy gə kwaya gə dang, anji gə ta di cendi gobə dəw me cadəbəw me ca. ⁵ Aba ciri giy gə gun gə dang kaw, cendi 'yêw bam, ərə anji kəjə koy naŋ dang bi kaw, cendi gobə nê yab me 'yê nê yab bam me ca. ⁶ Kwaya di, mən kaw worəw lê bêdê dəm. Ka da, wor i gorəndəw mən tenene dəm, me dusəw urəw naŋe. Me anji giy gə gandəw tarḡin, me way dusəwê ba ka da, cendi ba ha laŋale dəm. ⁷ Ərə, woni gama yabəra di wajə gwale bulê day-ê ba da: «Yarnandə aba 'woo dəba sanga di! Hane 'yanandə gandəw bam, me dəba di warnandə ənda.» ⁸ Mwom da, cendi yə gorəndəw di 'yêw bam me asə kumbə duwa managə daga gənê yabəra duwa di tarəwê bam iche.»

⁹ Mana gə ta-lê da, Jesu ur nare woni dwaya gwale duwa ba da: «Yande da, aba ciri gənê yabəra di ha ala i man mo? Anji hara gə səw duwa me ha 'yaa woni gama yabəra nê ta di bam, me ha 'woo daga di 'yagə nê dang əsəragəlê. ¹⁰ Anê asə gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di bêdê mo? Gə jangə ba da:

Kura də woni awa kuləli gəndə bam di

yala gədə kura sədə də idə yêê kulə di daa tandi.

¹¹ I *Aba ciri gə* Mārī me al mani nê ta di,
i mani nê lade nan nê doy dəđəng bam me Mārī algə,
me dê yarang gandagə gə dərəndə ta di.*»

¹² Gechide nê nê nare nê Juwib day di 'ocn com dara Jesu ba way gwale gə diri gə ta di i dəđəgə lə cendi. Ta di me cendi kanjə bərmə dara yêđ gə Jesu. Me cendi laŋgə i nare nê gəre di, me borgə yaa me kaləw di.

Gwale gaba 'y wagaw dole lombo
(Matiyê 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Targin dāng da, gechide nê nê nare nê Juwib day ur ba gə gərsê Jesu ba gə doy gwale bəwê me ba gə yəw nəm. Ta di me cendi giyəw nare nê yab nê gə 'ogəgə Parise me nare nê yab nê nê dole gə Erod *Antipas* duwa me.

¹⁴ Mwom da, cendi gəra urəw ba da: «Aba gəlênin mani, nê 'ocn nine dara mê i aba waya gwale səw dəban laŋaw gə gun, dara doləm gə nare nê ladəbe bəđê me ca. Me mê gəlgə nare gwale səw gə Mārī ur nare ba alna di gə bərmə duwa. Waynin daa sən! Bag da, 'y wagaw gə dole gə geche gə Rom lombo da, ladəle mo?† Dê 'yogəw ənda, labaa dê 'yogəw ənda bəđê mo?»

¹⁵ Me Jesu 'ocn com dara cendi i nare woni waya gwale gə bəđəgə mərə me dusərəgə i jiga, mwom da, anji waygə ba da: «I dara na me anê urən gwale gaba gərsən nəm yande mo? Unən gursə də chile də deniye‡ mən, hane nəm 'yanan, nê ur ba nê yərdə le.»¹⁶ Cendi 'wow chile di gəra nəm 'yaw mwom da, anji urgə ba da: «Managə chile də ka di sədê da, i wi dəw me suməw me ilê mo?» Cendi wayəw ba i dole gə geche gə Rom.¹⁷ Mwom da, Jesu waygə da: «Mani nê nê dole duwa da, 'yanaw dole di, me mani nê nê Mārī duwa kaw, 'yanaw Mārī di le me ca.» Ərə Jesu gwale duwa di 'yagə ərmə naŋe.

Gwale gənê nare nê mare dəmê day gə daa managə munə-lê
(Matiyê 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Targin dāng da, nare mən nê gə 'ogəgə Saduse hara 'yo Jesu. Cendi ərəm day ba nare nê mare da, Mārī ba ha dəmêgə daa munə-lê bəđê bərin. Me cendi ur Jesu ba da: ¹⁹ «Aba gəlênin mani, Moyis jangəndə managə bii ənda gə 'woo-lê ba abe gə unê deme me yana gandədə dwe bəđê me marna bam da, chendəw ba unê diyamo di, me ba yanaw gə chendəw gə aba mara di dine.§²⁰ Caga da, doy: Wala mən, chebni də nare wurgəsubu ilê. Chandragə gə geche u deme me mar bam dəban yaa gə dine.²¹ Gə aba dii sər-ê u aba mara di diyamo, me anji kaw mar bam dəban yaa gandədə dine me ca. Mani nê ta di alal yande bi gə aba di subu-lê di me²² nê wor di me ca. Chamre nê wurgəsubu di mar bam pad day-ê pad dəban yaa gə dine. Taragəlê da, deme di, wala dərə neyem, me tandi kaw mar bam me ca.²³ Yande da, wala gə Mārī

* 12:11 12.11 Diri (Psaume) 118.22-23 † 12:14 12.14 Bag da, 'y wagaw gə dole gə geche gə Rom lombo da, ladəle mo? Gwale gə urê gə ka di i ya ba gə tow i Jesu boy de. Anji waynagə ba 'y wagagə gə nare nê Rom lombo ba ladəle da, nare nê Juwib nan ha əlêwe dara cendi ur ba gə dam i gə dəđəgə day. Anji waynagə 'y waga di ba ladə bəđê da, nare nê nê Erod duwa di ha wayagə nare nê Rom daa, me cendi ha yêwe ya aba lama mana de. ‡ 12:15 12.15 deniye Gursə də chile də gə 'ogədə «deniye» da, də mən da, i gursə də idə 'y wagaw gun mən giyə duwa gə ala wala mən dalawê. I gə gursə də deniye də ta di me nare nê Juwib 'yogəw gə dole gə Rom lombo di. § 12:19 12.19 Deteronom 25.5-6

dəmôgə nare nê mare daa munə-lê da, tandi ha 'ya i gə woy diyamo mo? Dara cendi pad day-ê tanga i tərgadə.»

²⁴ Me Jesu cogə lê diyê ba da: «'Yeni da, dəđəng nol i bam. I dara anê 'ocn Magtubu dənê Mārī di bêdê me dwana duwa di bêdê me ca. ²⁵ Yarna, đan, wala gaba dêmê daa munə-lê da, abje day gə nê namde ha laya sədêgə bêdê me cendi ha dama i ya paja nê nê Mārī duwa nê daa de, alê daa managə Mārī tuləwê. ²⁶ Gwale gənê nare nê mare dêmê day gə daa munə-lê da, anê asa gwale managə magtubu dənê Moyis duwa-lê di bêdê mo? Ərmənê gwale gənê habda gə đwag đwag gə duwa 'yo dəwê di. Mana gə ta-lê di me Mārī wayəw Moyis ba da: «Nê i Mārī gənê Abraham duwa me gənê Isak duwa me gənê Jakob duwa me ca.» ²⁷ Mārī di, i Mārī gənê nare nê mare day bêdê†, me i gənê nare nê dam bəra day. I sədə, dəđəng nol i bam bəriŋ.»

Bii gə 'woo-lê da, gə woy me đoy kwandaw bam pad di mo?
(Matiyê 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Aba gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa mən doy gwale gə cendi gagəw di, me anji yêr dara Jesu cogə lê diyê ladə me ca. Mwom da, anji chidə Jesu səwê me urəw ba da: «Managə bii ənda gə 'woo-lê da, gə woy me đoy kwandaw bam pad di mo?» ²⁹ Ərə Jesu cow lê diyê ba da: «Bii gə 'woo gə đoy kwandaw bam pad di me i ta: «Dwayna, 'yeni nare nê Israyel, Aba ciri gə Mārī di, i Mārī ənda. Aba ciri gə Mārī di i anju mən tenene. ³⁰ Mwom da, mê ha urê Aba ciri gə Mārī dəma gə dusəm mən, gə dundəm pad, gə ərmê dəma pad me gə dwana dəma pad me ca.»[‡] ³¹ Me targiŋ đang da: «Mê ha urê jam gun ya səm dəma gang de.»[§] Bii gə 'woo kwandaw dwaregəlê gaba đwaya gə sər ta di bam da, ilê bêdê.»

³² Mwom da, aba gəlê bii gə 'woo wayəw Jesu ba da: «Ladə nanə, aba gəlênin mani, mê way i sədə. Aba ciri gə Mārī da, i anju mən tenene, gə đang ilê bêdê. ³³ Yande da, urêw gə dusəm də mən, gə ərmê dəma pad, gə dwana dəma pad me, urê gə jam gun ya səm dəma de me ca da, ladə đoy ulê gə mwagna bwasa gə Mārī bam me đoy alaw gə Mārī sarga də đang pad me di bam.» ³⁴ Jesu 'ocn dara anji cow i gwale gə lade lê diyê mwom da, cor wayəw ba da: «Wor ib mərə mê ha kala Mārī lama dwārī duwa dêmê.»

Targiŋ đang da, cendi lanə, gun mən kaw neyem urêw gwale gə urê đang bêdê đəm.

Gwale gənê Dole gə Mārī biyêw gə Kris day gə Dabid
(Matiyê 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Me managə Jesu ilê gəlê mani managə kərê ciri dware də kulə gaba bwasa Mārī ilê lê da, anji ur nare di ba da: «I man me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa way ba Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i dole gə Dabid mwaw mo? ³⁶ Dabid gə səw duwa gang kaw, Dundi dənê Mārī duwa nogə gəndəw daa me anji way daa pədeŋ-yê ba da: «Aba ciri gə Mārī wayəw aba ciri ni:

* 12:26 12.26 kərara gə daa (Exode) 3.2,6 † 12:27 12.26,27 «Nê i Mārī gənê Abraham duwa me gənê Isak duwa me gənê Jakob duwa me ca.» Abraham me Isak me Jakob me mar bam bəgədeŋ do me Mārī wayəw Moyis gwale gə ta di sən. Managə Jesu way ba Mārī ba i gənê nare nê mare day bêdê da, ta di way i dara ba Abraham me Isak me Jakob me margə bam məndagə me da, cendi dam lê bəra. ‡ 12:30 12.30 Deteronom 6.4-5 § 12:31 12.31 Lebitik 19.18

Hare, mê dam əsêñ gə abe-yê
 bəraa nê ha bwam woni maṛande dəma dödê
 gədamê baa do.*

³⁷ Dabid gə bəw duwa gang kaw way ba Dole gə Mārî biyêw gə Kris di ba i aba ciri duwa. Gwale gə ta di gələndə dara Dole gə Mārî biyêw di ba i Dabid mwaw mərə bêdê. Yande bêdê řa?»

Woni gəlê bii gə 'woo mani day nê ala
 (Matiyê 23.1-36; Luk 20.45-47)

Nare nê gərə nan ilê dwaya Jesu gwale duwa gə sii 'ywala. ³⁸ Managə gəlê duwa gə mani-yê da, anji way da: «Asəna angal danne! Alna mani ya woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa ba gə al nəm de bêdê. Cendi ur hurba gə barge gə gechide gaba sumi kədəbêr nəm me ur ba gə alnagə labiya managə gegêr-ê me. ³⁹ Cendi ur dama mana gaba sumi-yê managə kulə gaba amsa Mārî-yê, me wama gə mani-yê kaw, cendi ur i mana gaba sumi me ca. ⁴⁰ Cendi chêbê namde nê wambê mani day bam, me đang da, cendi đəbənê dara amsa Mārî da, amsê bəraa bəraa bəraa dara gəlê gə sədêgə ba gə i nê ladəbe cendi. Me sanga da, sariya day ha wama nanə.»

Mani nê dwani nê deme də wambê dərə
 (Luk 21.1-4)

⁴¹ Managə kərê ciri dware də kulə gaba bwasa Mārî ilê da, mana mən gə nare hara gə gursə day al gə dwani gə Mārî ilê. Me Jesu dam co dərêw me ilê yara gə mani nê cendi ilê alagəlê di. Nare nan woni 'ywa mani da, 'ya gursə day 'yarbar. ⁴² Ərə deme də wambê də i bugər hara dərə 'ya chile sər də neyem ala gə mani bêdê. ⁴³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsê gwale duwa me waygə ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Deme də wambê də ta di 'ya mani dərə đoy nare nê pad di bam. ⁴⁴ Nê way yande dara nare di, i gursə day də wor dödê, giyê dərə ilê bêdê do me, cendi hara 'ya sən. Me tandi da, mani pad jaldəle, me cor 'ya i mani pad nê ilê kərê dərə-lê dara əsê gə sədə di bam.»

13

Kulə gaba bwasa Mārî di ha meyendara i bam
 (Matiyê 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Managə Jesu ganda bam iche kulə gaba bwasa Mārî-yê da, aba gərsê gwale duwa gə mən wayəw ba da: «Aba gəlêñin mani, yêr kuṛa də ladəbe də gechide də gə aw gə ciri də ka di de! Ciri di, gə awdê ladə nanə!» ² Ərə Jesu wayəw da: «Əw, me ciri də geche də mê yêrdə ta di, kuṛa də gə awdê nəm mən tenene kaw, sanga ha wara lê kondədê dödê bêdê. Mani pad nê i ta di ha meyendara i bam.»

Mani nê ha alala gə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa
 (Matiyê 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Mwom da, Jesu ha dama managə kuṛa də Olibe dədê me cwa dərêw əjə kulə gaba bwasa Mārî di. Me Piyer me Jak me Jā me Andəre me ha 'ywaw bam tulin-yê hiñe, me urəw nəm ba da: ⁴ «Waynin daa: I mindi na me mani nê ta di ha alala mo? I mani na me ha gəlêñin wala day gə ba haralê di ba yala neyem đəm mo?» ⁵ Ərə Jesu waygə da: «Asna angal dan ladle! Kalna gun

* 12:36 12.36 Diri (Psaume) 118.1

mən lamnang bôdê! ⁶ Nare nan ha 'woo sumən hara nəm lâ me, wi kaw ha waya ba Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i anju, me cendi ha lama nare nan bwagə bam. ⁷ Managə anê dara dwaya gwale gənê say də tulêngê ib me, də mana gə hên-yê gwale dera me kaw,alna laŋa bôdê, dara mani nê ya ta de di alala le ba, dəm da, i dərīna 'yaŋa dera bôdê sən. ⁸ Nare nê wama gə mən-nê ha jara say gə kwandagə nê wama gə dŋgê, me dolgə ha jara say gə kwandagə dolgə. Mana-lê jiga jiga kaw, sənə ha gəgədarale, me badəgara kaw ha əndara lâ ciri-yê jiga jiga me ca. Wamani gə ta di, wun i ya yaa ba jêgəde gə deme dərīn nê pii-yê ta de sən.

⁹ «'Yeni di, asna angal dan ladle! Gə ha 'yang woni aa sariya nê nê nare nê Juwib day əsəragəlê, gə ha gwabang managə kuləli day woni amsa Mārī-yê, gə ha hara gandang gechide dərêgəlê me dolgə dərêgəlê me dara daran əndi. Mana gə ta-lê da, anê ha 'ya woni wayagə Nō də lade. ¹⁰ Dara wala 'yaŋa duwa-lê da, kal nare nê gəndêgə jiga jiga pad sənə dədê ka dwayna Nō də lade di le do. ¹¹ Me managə gə dara yibêng 'yagə woni dwana əsəragəlê da, harna sədêng pii dara gwale gə anê ha wayaw di bôdê. Anê gəra ha waya i gwale gə Mārī ha 'yang gandəw anju, dara gwale gə ha ganda bədêngê di da, i gə dan gə sədêng bôdê, me i gə Dundi dənê Mārī duwa dera. ¹² Gun chendəw duwa gang ha 'yaw woni dwana əsəragəlê dara ba 'yanaw bam. Dwe abêw duwa gang kaw ha ala yande gə dwe me ca. Dine nê yaa da, ha kədê woni marənde gə waragə woni yagə, me cendi ha 'yagə woni dwana əsəragəlê dara ba 'yanagə bam. ¹³ Nare pad ha əlênge dara daran əndi, me gun gə yinê səw wayna kalna dusəw dənê bəraa 'yaŋa-lê da, Mārī ha bəlêwe.»

Nare ha gəlê dərīn nanə

(*Matiyê 24.15-28; Luk 21.20-24*)

¹⁴ «Wala mən, anê ha yara mani nê al əŋama woni meyanda mana bam di* inalê mana gə dee cendi ha 'ya lâ bôdê. Kal gun gaba asa gwale gə ta di da, a 'wacŋana gəndəw ladna! Managə anê yarna mani nê al əŋama nê ta di da, kal nare nê i managə wama gə Jude-yê da, gə wana hana kura dədê. ¹⁵ Gun gə damna daa managə kulə duwa dəwê da, a chinê dodê dara laya gə mani nê ilê kulê di bôdê dəm. ¹⁶ Me gun gə inalê bam yigalê kaw, a cwarnay hane ulay dara laya gə barge duwa bôdê dəm me ca. ¹⁷ Owe namde woni gudi gudi me woni 'yagə dəndragə nāy-yê me ca da, wamani ha 'ywgə le wala gə ta-lê di! ¹⁸ Amsəna Mārī dara kal mani nê ta di hane wala gə urni-yê bôdê. ¹⁹ Dara wala gə ta-lê da, ha 'ya i gəlê gə dərīn gə geche gə dii mən kaw gun 'yow bôdê managə bəgədeŋ gə Mārī bo gə mani pad bəraa laba. Daŋ kaw, gəlê gə dərīn gə ya ta de ha 'yale dŋng bôdê bərīn. ²⁰ I sədə, wala gaba gəlê gə dərīn gə ta-lê da, Aba ciri gə Mārī di dee ərmənê me junê wala gə yab bwana bam bôdê da, gun mən gə dee ha 'ywa bəlê duwa da, ilê bôdê. Me anji ərmê dara ba ha joo wala gə yab di bam dəm dara nare nê anji anjəragə dara ba ina i duwa di.

²¹ «Wala gə ta-lê da, nare ha wayang <Yarna, Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, i ka>, labaa <Yarna, Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ilê ta>. Gun gə waynang yande da, yinê gwale duwa di bôdê. ²² Dara nare woni kulagə ha bərīnê. Gun gə mən ha wayang Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i anju, me i kulagə. Nê yab da ha wayang ba gə i woni cəmê Mārī bəw, me i kulagə. Cendi ha ala

* 13:14 13.14 mani nê al əŋama woni meyanda mana bam di: Yarna Daniyel 9.27

mani nê daña me mani nê d'oy nare dædêgø bam me dara lama gø nare. Cendi 'ywana bœrmê da, ha lama nare nê Mārī anjæragø di gang me ca. ²³ Yande da, 'yeni di, asna angal dan ladle. Nê wayang daa pii dara mani pad nê haralê di d'œm.»

Gun gorændæw di cwara haralê
(*Matiyê 24.29-44; Luk 21.25-33*)

²⁴ «Me wala gø ta-lê da, gælê gø dæriŋ gø ta di taræwê da, dawa ha aa bêdê, mana ha cwara i dilœm kœdab me, duru kaw ha acŋa mana bêdê me, ²⁵ dechu kaw ha bwara dodê, me mani nê daa pad woni d'wana kaw, ha gøgødara daa me ca. ²⁶ Mana gø ta-lê dog, nare ha yara Gun gorændæw di chêê lê daa siyaya dalawê hara nœm dodê gø 'ywagœda duwa gø nan me ca. ²⁷ Anji ha kœjê paja nê nê Mārī duwa nê daa mana lê pad, managø tuliŋ dœ jomni-yê me dœ turgø-lê me œsay gø abe-yê me œsay gø jele-yê me, dara daya gø nare nê anji anjæragø di dodê.»

²⁸ «œrmœnê gwale gœnê dwaga dœra yarna sœŋ. Managø gangœradœ nê dine dara 'waja daa me bajadœ cwarna kulaje me da, anê 'ocŋ dara marsœni ba i ib d'œm. ²⁹ Cwara gœnê Gun gorændæw di kaw ha wunê i yande di me ca: Managø anê dara yara mani nê dee nê wayang gwale day pii di dara alala da, 'wacŋana dara Gun gorændæw di yala lê ib d'œm, anji ilê ciri bœdê. ³⁰ I sœdœ. Dwayna, nê wayang i gwale sœw d'ang bi: Mani nê pad ta di dara alala da, nare nê caga ka di ha mara bam pad pii dœrêgælê bêdê sœŋ. ³¹ Daa me, sœŋa me, ha meyandara i bam me gwale ni da, ha meyandara bam bêdê bœriŋ.

³² «Me wala gø ta di me dawa dœ ta di me da, gun mœn kaw 'ocŋgø bêdê. Paja nê nê Mārī duwa nê daa kaw 'ocŋgø bêdê, me Mārī gorændæw kaw 'ocŋgø bêdê me ca. I Abêw gø Mārī mœn tenene me 'ocŋgø anju. ³³ Asna angal dan ladle me damna daa dœrêng bœra, dara dawa dœ ta di hara dœra da, anê 'ocŋœdœ bêdê.

³⁴ «Mani di ha alala wun i ya abe mœn gø so ha mœjœni-yê ta de. Anji kalgø koy duwa ciri di œsæragælê me 'yagø wi kaw giyê duwa, giyê duwa, me anji wayœw aba gama ciri bœdœ ba damna dœrêw bœra jang me ca. ³⁵ Yande da, damna dœrêng bœra jang, dara na anê 'ocŋ dawa dœ aba ciri di cwara nœm di bêdê. Gaa ha 'ya gø turgø, labaa gø changa dwaŋœ, labaa gœray hœrdê duwa-lê, labaa gø manapœr som. ³⁶ Managø anji cwarne jisgø yande da, kal anji 'ywanang 'ya gø nuni-yê bêdê. ³⁷ Gwale gø nê wayœw ka di, nê wayang i 'yeni di pad: Damna dœrêng bœra jang!»

14

Gechide nê nê Juwib day ur ba gø 'yê Jesu
(*Matiyê 26.1-5; Luk 22.1-2; Jâ 11.45-53*)

¹ Wor wala sœr da i wala gaba ala sii 'ywala gø kœrara gø daa kwaynani-yê gœnê nare nê Juwib day me gaba ala sii 'ywala gœnê mapa gø dœban lebœr me ca. Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gælê bii gø 'woo gœnê Moyis duwa me kanjœ kojœgê dara ba gø yœ gø Jesu 'yêw nœm. ² Cendi way ba da: «Ladni duwa da, yinêndœ gandœw wala gaba sii 'ywala-lê d'œŋ bêdê, dara gaa nare di ha swa gø gwale som.»

Deme tidœrœw Jesu swani dœwê
(*Matiyê 26.6-13; Jâ 12.1-8*)

³ Mana gə ta-lê da, Jesu ilê ciri də Betani, managə kərê nê abe mən gə gə 'ogəw «Simō gaba cagəm»-mê, *dara tanga pii cagəm* aləwe. Me managə Jesu ilê wama mani-yê da, deme mən hara yêê mərda gə albatər* əsədəlê. Mərda gə ta di, swani gə lade gə habda† gə bii 'yol nan me kili duwa kaw wom nan me ilê dwaliŋ-yê. Tandi bol mərda di bəw bam me tidərəw Jesu swani dəwê. ⁴ Ərə, nare nê mən nê ilê ta di, dusərêgə nagəle me wajə gwale bulê day-ê ba da: «Ta di da, ladni duwa da, i na lê mo? Tandi meyende swani gə lade di bam! ⁵ Swani gə ta di, dee gə kəlnêw bam da, gursə duwa neyem dənê aba ala giyê aliya mən dalawê. Ta di, dee dê əsgə ənda nare nê bugər gursə də ta di dēna, ladê bêdê mo?» Me cendi ilê n̄ama deme di lê.

⁶ Me Jesu waygə da: «Kalna deme di mana mən! Dana me anê jibadə mo? Mani nê tandi al dara daran əndi ta di, i giyê gə lade. ⁷ Yeni, nare nê bugər da, ilê gandang anê ha ala gandagə ladni gə wala wala gə dərêng ur lê sən. Me əndi da, anê ha 'ywan targiŋ d̄ang bêdê. ⁸ Tandi al i mani nê tandi neyem alagə. Tandi tidərən swani sənê bam pii ta di, tandi d̄angərə i sən pii do me gə ha mōn sən. ⁹ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Mana gə gə ha waya Nō də lade di lê jiga jiga sənə gəndədəlê pad ta di da, deme di kaw, gə ha waya gwale dərə le dara mani nê tandi al ta di, me nare dusərêgə ha ermê dədê bi bi me ca.»

Juda kəl Jesu bam

(Matiyê 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Mwom da, Juda Iskariyod gə i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day mən, ha wayagə gechide nənê woni bwasa Mārī day ba ha 'yagə Jesu əsəragəlê me cendi ba yinêw. ¹¹ Managə cendi doy yande da, sədêgə 'yolgə nanə. Ərə, erməw ba gə ha 'yaw gursə. Mwom da, Juda di kanjə bərmê gə lade kərab me ba ha 'yagə Jesu əsəragəlê.

Jesu wom mani day gə nê woni gərsê gwale duwa mən

(Matiyê 26.17-30; Luk 22.7-23; Jā 13.21-30; 1 Korentə 11.23-25)

¹² Wala gə dərīŋ nê pii-yê gənê sii 'ywala gənê mapa gə dəban lebər da, i wala gə gə 'yêgədê i gəgərīŋje nê dine bosə nəm gə sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani-yê di. Mwom da, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa wayəw da: «Mê ur ba nê hananin alnanin mani nê wama woni sii 'ywala di i woy me mē ha wama mo?» ¹³ Mwom da, Jesu giy woni gərsê gwale duwa nê sər pii me waygə da: «Hana managə ciri də Jursalem-mê. Gun mən hara sawa dərêng daa, go nimi gə pərəm ta di, pamna tarəw. ¹⁴ Ciri də anji gandəna hana lê da, waynaw aba ciri di ba Aba gəlêng mani way da ba i kulə gə woy-yê me baa ha wama mani nê wama woni sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani yêê di gə nê woni gərsê gwale duwa lê di mo? ¹⁵ Managə ciri də ta di-lê da, kulə mən gə gə aw daa jaw dəwê ilê. Aba ciri di ha gəlêng gandəw. I kulə gə geche me gə d̄angərə mani pad ilê d̄əm. I mana gə ta-lê me anê ha ala mani nê wama woni sii 'ywala di lê.» ¹⁶ Ərə, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di hargə me gərgə Jursalem di me ha 'ywa mani di ya Jesu ba waygə nəm de, me ala mani nê wama woni sii 'ywala di.

* 14:3 14.3 albatər: I kura də gun neyem d̄waladə bam kalang. † 14:3 14.3 habda: Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw habda gə ta di suməw mana gə ka. Suməw i «nar».

¹⁷ Gø turgø dawa ðwanda ðera-lê da, Jesu hara gø nê woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sër di. ¹⁸ Cendi dam dodê dara mani nê wama di me ilê wamagêlê mwom da, Jesu waygø da: «I sêdø. Dwayna, nê wayang i gwale sêw ðang bi: Gun mæn ðwarangê ha 'yan woni marande ni øsøragêlê. I 'yeni nê anê ilê wama gandæn mani ta di, gun dan mæn.» ¹⁹ Woni gørsê gwale duwa di, laña yala algø, me urbø Jesu mæn mæn ba da: «Gaa i øndi mo? Gaa i øndi mo?» ²⁰ Jesu waygø da: «I gun gø mæn gø ðwarangê 'yeni woni gørsê gwale ni nê mwaj dii sër di gaba hura øsêw dasa-lê gandæn ta di. ²¹ I sêdø, øndi gø Gun gorændøw di, nê ha marale ya Magtubu ðænê Mārī duwa ba way nøm dara daran ta de. Me anju gaba 'yan woni marande ni øsøragêlê di da, wamani ha 'ywawe. Dee gø yanaw bêðê kaw, ladø ðoy bam.»

²² Managø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa ilê wama mani-yê di mwom da, Jesu u mapa me biy bøw lê diyê me ðolbø dodê me 'yagø me, anji waygø ba da: «Unê, ta di i doni gø sæn.» ²³ Targin ðang da, anji u kob dø gani gønðyabørayaa duwa ilê dwaliñ-yê øsêwê. Anji aløw Mārī doche me 'yagø woni gørsê gwale duwa me cendi chê pad day-ê pad. ²⁴ Mwom da, anji waygø ba da: «Ta di, i bare ni. Anji bor dodê dara nare nê gøre dæðøgø. I bare gø Mārī sørgø gø sêw dara ba yø gø mølan gø nare duwa. ²⁵ I sêdø. Dwayna, nê wayang i gwale sêw ðang bi: Nê ha chaa gani gønê yabøra yaa duwa di bêðê, børaa i wala gø ðan nê ha chaa gø ðerway i managø ciri ðænê Mārī-yê ðøm.»

²⁶ Targin ðang da, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa tugø diri dø idø bwaw Mārī jilay. Mwom da, cendi gandøgø iche dara hara managø kuṛa dø Olibe dæðê.

Jesu way dara Piyer ba bølê bøw sarni dæwê

(Matiyê 26.31-35; Luk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Ərø, Jesu waygø ba da: «Pad dan-ê pad, anê ha gønñen i bam. Nê way yande dara Mārī way gwale me gø jangêlê Magtubu duwa-lê *ba a ha 'yaa aba gama dømênje* di i bam, me dømênje di ba ha cagøda daa jiga jiga pad.† ²⁸ Ərø, wala gø nê dara dømê daa nare nê mare ðwaragêlê mwom da, nê ha hara gamangê alê wama gø Galile-yê.» ²⁹ Ərø Piyer wayøw ba da: «Kwandan nê pad ta di gønñøm bam kaw, øndi da, nê ha gønñøm bam bêðê børiñ.» ³⁰ Me Jesu wayøw ba da: «Doy, nê wayøm i gwale sêw: Changa dø laba-lê di, mê ha bølê bøm sarni ðænê ba mê 'ocñøn bêðê, ba mê 'ocñøn bêðê, dii subu, do me gøray ha hærðê dæw sær søn.» ³¹ Me Piyer ajmar ilê wayalê: «Nê ha bølê bøn sarni dømê bêðê børiñ! Inam i made kaw, nê mar i gandøm!» Me kwandaw nê pad di kaw, way day yande me ca.

Jesu amsø Mārī managø Gedjemani

(Matiyê 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Ərø, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa hargø gørgø mana mæn gø gø 'ogøw Gedjemani-yê, me anji waygø da: «'Yeni da, damna dodê mana gø ka-lê, me øndi da, nê ha alê ta dara amsa gø Mārī.» ³³ Managø anji ha dara amsa Mārī da, anji wol Piyer me Jak me Jā me gandøw. Ərø anji ilê nulê sêwê me laña aløw nañe ³⁴ me waygø ba da: «Søn mar mara gø made børiñ. Damna mana gø ka-lê di, me damna ðerøng børa!»

³⁵ Anji chidø ha pii hiñe me kal sêw øbêr dodê sønna-lê, me amsø Mārī ba ladna ðerøwê da, anju ba chidønêw dawa dø idø gølê gø ðeriñ di hana nøm

† 14:27 14.27 Jakari 13.7

bam. ³⁶ Anji way da: «Baba, Aban, əjəm da, mê neyem ala mani pad. Yande da, chidən gəlê gə dərīn gə ta di ha nəm bam. Me al gandən mani nê dərêm ur əjəm, me mani nê nê urgə əndi da, ərəm dədəgəlê bêdê.»

³⁷ Ərə Jesu cwara hara 'yo woni gərsê gwale duwa nê subu di me cendi ilê 'ya nuni yêê. Anji wayəw Piyer ba da: «Simō^S, mê i i nuni mo? Dawa mən dware-lê ked dimm, mê i gə dwana də idə dama dərêm bəra bêdê mo?

³⁸ Damna dərêng bəra me amsəna Mārī dara managə mani 'ywanang da, kal lamnang bwanang acna-lê bêdê. Gun gə gəsage i gə ermê gaba ala mani nê lade, me dwana duwa də səw də idə alagə nəm di neyem bêdê.»

³⁹ Jesu chidə ha bam hiñe bi me amsə Mārī ya gə pii di de bi. ⁴⁰ Ərə anji cwara hara əjə woni gərsê gwale duwa di, me 'yogə ilê 'ya nuni-yê. Cendi neyem dama daa dərêgə bəra bêdê me, cendi 'yo gwale mən gaba wayaw bêdê me ca.

⁴¹ Jesu chidə ha bam hiñe gaba dii subu-lê me cwara hara bi. Anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Anê i i nuni bi me anê bo i gwayni mo? Caga da, dawa di yala neyemme dəm. Əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan nare woni ala acna əsəragəlê. ⁴² Swana daa, hanandəle! Yarna, gun gaba 'yan woni marənde ni əsəragəlê di, yala dəm.»

Gə yə Jesu

(Matiyê 26.47-56; Luk 22.47-53; Jā 18.3-12)

⁴³ Managə Jesu ilê waya gwale di-lê sən da, Juda gə i woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di gun day gə mən di, hara yala gə nare nan tarəwê. Cendi i gə sugnêne nê sore me cilangəde me əsəragəlê. I gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me gechide nê nê nare nê Juwib day nê d'ang me giygə cendi. ⁴⁴ Juda gaba 'yagə Jesu əsəragəlê di dee wayagə woni hara yêw di le daa dəm dara mani nê baa hara ala dara gəlêgə nəm gandəw di. Anji wayagə ba da: «Gun gə nê gəra dara yêw chichəmê gajaw ya ba nê urəw nañe de da, i anji, yinêw, hana gandəw me gamnaw ladəle me ca!» ⁴⁵ Mwom da, managə cendi yala nê Jesu sədəgəlê dəm da, Juda di ha əjê Jesu təba me wayəw ba da: «Aba gəlênin mani!», do me anji yəw chəchəm nəm gə gajaw sən. ⁴⁶ Mana gə ta-lê di dog da, nare di bərīn lawar Jesu dəwê me yəw nəm. ⁴⁷ Ərə aba gərsê gwale duwa gə mən di biyê sugnê duwa də chere me ajə gə kwaya gənê geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day duwa di suməw led saw al bam.

⁴⁸ Jesu di waygə woni yêw di ba da: «Anê hara gə sugnêne nê sore me cilangəde me əsərangê dara yêw hara nəm ya ba gə yə gə mee de da. ⁴⁹ Əndi di, nê ilê gandang gə wala wala managə kulə gaba bwasa Mārī-yê dara gəlê gə mani kaw, anê yêw bêdê. Me yêw dan gə laba di da, ta di i gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di me yala alal anju.»

⁵⁰ Mana gə ta-lê da, woni gərsê gwale gənê Jesu di pad day-ê bərīn wa ya kaləw bam.

⁵¹ Me dwe gə mache mən ilê, anji pam Jesu tarəw anju. Anji legər səw daa gə barge, me nare di yəw. ⁵² Me dwe gə mache di, awr barge gə səwê di kalgə nare di bam əsəragəlê, me anji wa daa ya nəm səw pəgin.

Jesu i managə woni aa sariya nê nê Juwib day dərêgəlê

(Matiyê 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jā 18.13-14,19-24)

⁵³ Mwom da, gə ha gə Jesu managə kərə nê geche gənê woni bwasa Mārī dayê. Managə kərə di, geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day me gechide nê nê nare nê Juwib day nê fang me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me dayar dama lê pad. ⁵⁴ Piyer duwa da, wara bam targin hên me pam gə Jesu tarəw bəraa ha nəm kərə nê geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di lê ba. Managə kərə di da, anji dam gə woni alaw geche gənê woni bwasa Mārī day giyê di managə duwa bədê. Cendi ilê wunê duwa lê. ⁵⁵ Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me nare woni aa sariya nê nê Juwib day nê fang pad me kanjə nare woni sabaw Jesu gwale bwaw dəwê gaa ba gə neyama 'ywa gwale gaba 'yaw nəm. Me cendi 'yo gwale mən bədê. ⁵⁶ I dara narje nan sabəw Jesu gwale gə kulagə bow dəwê, me cendi gang kaw gwale day di bor mən bədê me ca. ⁵⁷ Nê mən bəriñ daa sabəw gwale gə kulagə me bow dəwê ba da: ⁵⁸ «Anji dee waya baa ha joo kulə gaba bwasa Mārī gə nare biyêw ta di bam, me wala subu dalawê da, ba ha biyê gə fang daa gə i nare me ha biyêw cendi bədê. Nenin, nê dwayanin gə sumdênin nin.» ⁵⁹ Me managə waya day gə ka-lê di kaw, gwale day di bor mən bədê com.

⁶⁰ Ərə geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di so daa nare dərêgəlê me ur gə Jesu da: «Nare di bom gwale nan dəmê ta dimm, mê asəgə dəma gwale lê diyê bədê mo?» ⁶¹ Kaw Jesu di dam bəw mugəmi kurad, wayəw gwale mən lê diyê bədê. Mwom da, ərə geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di urəw fang bi ba da: «əjəm di me mê i Dole gə Mārī biyêw gə Kris di mo? Mārī gə nê bownin jilay gorəndəw di mo?» ⁶² Me Jesu di cow lê diyê ba da: «êw, i ɛndi di, me fən anê ha yara ɛndi gə Gun gorəndəw di dama lê managə Mārī gaba dwana di ɛsêw gə abe-yê. Dang kaw, anê ha yaran chêê lê daa siyaya dalawê hara nəm dodê.»

⁶³ Mana gə ta-lê da, geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di chêbə barge gə səwê bam me way ba da: «Dê urêng nare woni cəmêndə gwale nê fang bədê fəm! ⁶⁴ Anê doy widəru gə anji cadə gə Mārī ta di bədê ba? Anê ɛrəm i man daraw mo?» Nare pad bow gwale dəwê, anji ba ur i 'yaa gə bam me. ⁶⁵ Nare nê mən kwandagə dwarzəgəlê da, bəriñ bəsəbəw lade səwê, magədəw dərêw daa, gobəw gə ɛsəragə me wayəw da: «Mê ina aba cəmê Mārī bəw da, waynin da: I wi me ajəm ta di mo? I wi me ajəm ta di mo?» Me woni alaw geche gənê woni bwasa Mārī giyê di dəm gə Jesu iche me gobə gajaw me ca.

Piyer bəl bəw sarni Jesu dəwê

(Matiyê 26.69-75; Luk 22.56-62; Jā 18.17,25-27)

⁶⁶ Managə cendi ilê mana gaba aa sariya-lê da, Piyer duwa da, wor dodê ciri dwarzə-lê sən. Deme mən də idə ala giyê kərə nê geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī dayê di gəra ⁶⁷ yêr Piyer ilê wunê duwa-lê. Mwom da, tandi yêrəw ferr me wayəw ba da: «əjəm di kaw, mê i gun gənê Jesu gə Najared di me ca!» ⁶⁸ Me Piyer bəl bəw sarni me way ba da: «Gwale gə dē wayəw ta di, nê 'ocn gəndəw bədê bəriñ.» Mwom da, ərə ganda iche gəra fəbə ciri di bədê. [Mana gə ta-lê da, gəray kaw hərdə me.]

⁶⁹ Ərə deme di yêrəw bi me wayəw fang managə nare nê ilê di dərêgəlê ba da: «Abe gə ta di i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa gun day gə mən.» ⁷⁰ Me Piyer di bəl bəw sarni bi.

Bam yande da, nare nê ilê ta di kaw, wayəw Piyer fang ba da: «'Yang, mê i gandagə mən, darana əjəm di kaw, mê i gun gə Galile di me.» ⁷¹ Mwom da,

Piyer d̄əbə il̄ə wayagə-l̄ə ba da: «N̄ə s̄ərgə s̄ən ba n̄ə 'oc̄n̄ abe gə ta di b̄əđ̄ə. N̄ə wayna i kulagə da, kal M̄ārī yin̄n̄ dange.»⁷² Mana gə ta-l̄ə dog da, gəray h̄ərdə d̄əng gaba dii s̄ər. Ər̄ə, Piyer dusəw guw daa managə gwale gə Jesu wayəw gandəw pii ba da: «Managə gəray wor h̄ərd̄ə d̄əw s̄ər s̄əñ da, m̄ə ha b̄əl̄ə b̄əm sarni d̄ən̄ə d̄əm subu ba m̄ə 'oc̄n̄əñ b̄əđ̄ə.» Mwom da, ər̄ə Piyer nul gura nañe.

15

Gə yə Jesu ha nəm 'yaw Pilad

(Matiȳə 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; J̄ā 18.28-38)

¹ I gə jomni cor̄əṝə d̄əra me gechide n̄n̄ə woni bwasa M̄ārī day me gechide n̄n̄ə nare n̄ə Juwib day n̄ə d̄əng me woni gəl̄ə bii gə 'woo gən̄ə Moyis duwa me woni aa sariya n̄n̄ə nare n̄ə Juwib day n̄ə d̄əng pad me dayar ma gwale gaba 'yaa Jesu di. Mwom da, cendi yə Jesu di magədəw me ha gandəw 'yaw gə Pilad*. ² Pilad di ur Jesu ba da: «Əjəm di me m̄ə i dole gən̄ə Juwib day di mo?» Jesu di cow l̄ə diȳə ba da: «M̄ə way gwale gə ta di əjəm gang.»³ Ər̄ə, gechide n̄n̄ə woni bwasa M̄ārī day di sabəw Jesu gwale nañ d̄əng bi bow d̄əw̄ə. ⁴ Me Pilad di urəw d̄əng bi me wayəw ba da: «M̄ə way gwale m̄ən̄ b̄əđ̄ə mo? M̄ə doy gwale gə pad gə cendi bom d̄əm̄ə ta di b̄əđ̄ə mo?»⁵ Me Jesu di asəgə gwale m̄ən̄ l̄ə diȳə b̄əđ̄ə. Ər̄ə, Pilad cor̄ ər̄əm gwale dusəw̄ə nañe.

Gə yə Jesu dara 'yaw

(Matiȳə 27.15-26; Luk 23.13-25; J̄ā 18.39-19.16)

⁶ Managə wala gən̄ə nare n̄ə Juwib day gaba ala sii 'ywala gən̄ə kərara gə daa kwaynani-ȳə da, Pilad to gər i gun gə dange m̄ən̄ daa baa baa, i gun gə dange gə nare di me ur ba gə gər̄n̄əw daa cendi. ⁷ Me wala gə ta-l̄ə da, abe m̄ən̄ gə gə 'ogəw Barabas il̄ə dange-ȳə gə kwandaw m̄ən̄. Cendi tanga swa gə gwale gə nare n̄ə Rom me 'yaa nəm gə gun. ⁸ Nare n̄ə gəṝe di so ha d̄əb̄ə b̄ədang d̄ən̄ə Pilad-l̄ə me urəw nəm anju ba gər̄n̄əgə gun m̄ən̄ daa ya to anju ba al nəm pii pii ta di de. ⁹ Mwom da, Pilad di cor̄ urgə ba da: «An̄ə ur ba n̄ə gər̄n̄əng i dole gən̄ə Juwib day di daa mo?»¹⁰ An̄ji urgə yande da, i dara an̄ji 'oc̄n̄e com dara i gə dusi d̄ə halgəni me gechide n̄n̄ə woni bwasa M̄ārī day di ba hara gə Jesu di 'yaw nəm gandəw. ¹¹ Ər̄ə gechide n̄n̄ə woni bwasa M̄ārī day di nogə nare n̄ə gəṝe di gənd̄əgə daa, dara cendi ba wayna daa, anju ba gər̄n̄ə i Barabas daa anju.

¹² Me Pilad di urgə d̄əng bi ba da: «N̄ə alna i na gə anju gə an̄ə 'ogəw dole gən̄ə Juwib day di mo?»¹³ D̄əng bi da, cendi sojə marjagə daa nañ me way ba da: «Bəngəw řabəṝəw daa habda gə dagəla səw̄ə! Bəngəw řabəṝəw daa habda gə dagəla səw̄ə!»¹⁴ Me Pilad di urgə bi: «B̄ag da, an̄ji al i na n̄ə ac̄n̄e mo?» Kaw, cendi sojə marjagə daa nañ nañ bi ba da: «Bəngəw řabəṝəw daa habda gə dagəla səw̄ə! Bəngəw řabəṝəw daa habda gə dagəla səw̄ə!»¹⁵ Pilad di ur dara nare s̄əd̄əgə ba 'ywalnagəle mwom da, an̄ji gərgə Barabas daa, me Jesu da, an̄ji kal asəngar gobəw gə b̄əṝaw do me 'yagə gandəw dara ba hana řəngəñaw řabəṝəñaw nəm daa habda gə dagəla səw̄ə di s̄əñ.

Asəngar al Jesu m̄əng

(Matiȳə 27.27-31; J̄ā 19.2-3)

* 15:1 15.1 Pilad:Pilad i gun gə Rom me dole gə geche gə Rom chəw ba wamna nare n̄ə Juwib.

¹⁶ Ərə nəma nê asəngar di yə Jesu ha nəm kərê, i bə dang dənê Pilad-lê di, me cendi 'waga kwandagə asəngar nê pad di lê. ¹⁷ Cendi diy gəniñ dara ba gə al Jesu mîng. Cendi hurêw barge gə kwamge səwê ərməw ya dole de, me kuu jagwa də habde gangəragə nê jimdi hurêw dəwê me ca. ¹⁸ Mwom da, cendi dəbê ilê alaw labiya ba da: «Nê alammî labiya, dole gənê Juwib day!» ¹⁹ Me cendi gobə dəw gə dərwa me, bəsəbəw lade səwê me, piy gubərgə dodê dərêwê me, ajbə dərêgə dodê sənə-lê me ca. ²⁰ Managə ba gə aləw mîng di 'yen bam dəm da, cendi nərəw barge gə kwamge di bam səwê, me hurbêw barge duwa di səwê. Ərə cendi dəm gandəw iche dara bəngaw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê.

Gə bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwê

(Matiyê 27.32-44; Luk 23.26-43; Jā 19.17-27)

²¹ Managə cendi ilê haragə-lê da, cendi bəmar gə abe mən gə ciri də gə 'ogədə Siren. Abe di, gə 'ogəw Simō, i nê Alegsandər day gə Rupu abragə. Anji swa i bam. Asəngar di yəw gə dwana ba unê habda gə dagəla gənê Jesu di. ²² Cendi ha gə Jesu managə mana mən gə gə 'ogəw Golgota, gəndəw də biyê ba i «mana gaba dii kungəng dərə». ²³ Ərə cendi al Jesu ba chana gani gənê yabəra yaa duwa gə bəməw gə charwa də gə 'ogədə miirdara ba chinêw wamani dodê, me anji gəñ chaa bam. ²⁴ Dang da, asəngar di bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwê. Me cendi lay barge duwa gobə gə jagi ba gə yêr nəm gaa i wi me ba ha wama barge duwa gə woy woy mo? Mwom da, i wi kaw lay barge duwa gə anji wom baa baa.

²⁵ I gə dawa dunamən gə jomni dərə managə gə bəngəw bəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwê di. ²⁶ Gə jangə managə mani-yê dara biyê gə gwale gə gə bow dəwê di gəndəw də gə 'yêw nəm ba da: DOLE GƏNÊ JUWIB DAY. ²⁷ Asəngar di bəngədə bəbərəw woni 'yaa mana sər daa habde nê dagəla sədêgəlê Jesu tuləwê, gə mən əsêw gə abe-yê me, gə mən əsêw gə jele-yê me ca. [²⁸ I ya ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārî-yê di yala alal kərəb. Gə jangə ba da: «Gə asəw i managə nare woni 'yaa mana di dwaregəlê.» †] ²⁹ Nare nê jêdêgə lê ta di, gəgədə dədêgə, me cadəbə Jesu ba da: «Cheye, i əjəm gaba waya ba mê ha meyanda kulə gaba bwasa Mārî di bam me ba mê ha cwara awaw daa gə wala subu dalawê di bêdê mo? ³⁰ Ladə, kədə səm dəma daa gə əsəm dəma əjəm gang, me chə dodê habda gə dagəla di səwê.» ³¹ Gechide nê nê woni bwasa Mārî day di me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me di kaw aləw mîng yande di dige dige me ca. Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «Anji kədê nare nê d'ang daa me neyem kədê səw duwa daa gang bêdê mo? ³² Dole gənê nare nê İsrayel day gə Mārî biyêw gə Kris di, kal a chinê dodê caga ka habda gə dagəla di səwê dəm. Dê yarnang yande do me dê harang kala dusərêndə dəwê sən.»

Me cendi nê gə bəngədəgə bəbərəgə daa habde nê dagəla sədêgəlê di kaw, cadəbəw me ca.

Made dənê Jesu duwa

(Matiyê 27.45-56; Luk 23.44-49; Jā 19.28-30)

³³ Managə dawa ba də dəbê ciri dware-lê da, mana gədə changa kədab sənə gəndədəlê pad, bəraa dawa pagar nəm. ³⁴ Ərə managə dawa ba də pagar gə i dawa subu dəm da, Jesu soy marjaw daa nan: «*Elowi, Elowi, lema*

† 15:28 15.28 Esayi (Esaie) 53.12

sabagtani?»[‡] Gændaw dæ biyê way i ba da: «*Mārī ni, Mārī ni, dana me mê gəñən bam mo?*»³⁵ Nare dæbæ lê mana gə ta-lê di doy, me nê yab dwařagêlê way day ba da: «*Anji 'ogə i Eli.*»³⁶ Əřə gun day mən dwařagêlê wa gə gidi, gər ha laya mani nê gə 'ogəgə «*epōjə*» suw managə gani gə yale gəñê yabəra yaa duwa lê. Mwom da, anji legər epōjə di managə dərwa bəwê me gələw Jesu dara ba chichəmənê. Əřə anji gang way da: «*Kalna jang, dê yarang sən Eli di gaa haralê biyêw chêw dodê mo?*»³⁷ Cor Jesu soy swaya gə geche mən me bəw som.³⁸ Mana gə ta-lê da, barge gə geche gə gə jêw managə kulə gaba bwasa Mārī di dalawê dara sabaw dodê sər di chêwor dodê korgin sər ka me ka me, swa daa bəraa hara dodê baj.³⁹ Asəngar nê Rom geche day mən dæbæ lê Jesu di dərêwê me yêr dara anji mar made dæ ya ta de di mwom da, anji way da: «*I sədə, gun gə ta di i Mārī gorəndəw 'yang.*»

⁴⁰ Namde yab kaw dæbæ hin ilê yara-lê. Namde nê ta di dwařagêlê da, i nê Mari dæ ciri dæra i Magədala, me Mari dæ nê Jak gə gə 'ogəw gə dwe di day gə chendəw gə Jose idêgə, me Salome me ca.⁴¹ I cendi me pii pama Jesu tarəw me gaməw ladə managə anji wara nəm wama gə Galile-yê di. Namde nê đang nañ nê pii bwaw naga hara nəm managə Jursalem kaw, ilê me ca.

Gə al Jesu kumbə duwa managə munə-lê

(*Matiyê 27.57-61; Luk 23.50-56; Jā 19.38-42*)

⁴²⁻⁴³ Managə dawa ba dæ cor turgə da, Joseb gə ciri duwa i Arimate, hara. Anji i woni aa sariya nêñê nare nê Juwib gun day gə mən gə nare aləw horəmbê nañe. Anji kaw bedə i wala gə Mārī ha lama gə dwārī duwa lê di me ca. Caga da, wala gə ta di i wala gaba đangəra sii gə nare nê Juwib đangəřə gə sədêgə dara sanga da, i wala day gaba bwa gwayni di. Mwom da, anji yə səw abnani me ha 'ywa Pilad me urəw dara ba kalnaw bərmê baa u Jesu kumbə duwa.⁴⁴ Əřə, Pilad di doy dara Jesu ba mar bam kalang đəm da, anji ərəw gwale nañe. Anji 'waga asəngar nê Rom geche day di me urəw, Jesu di ba mar i hægədeñ mo?⁴⁵ Me managə asəngar nê Rom geche day di cow lê diyê ba anji ba mare đəm da, Pilad kaləw Joseb bərmê ba unê Jesu kumbə duwa di.⁴⁶ Əřə Joseb ha kəlê bagəda, me biyê Jesu kumbə duwa managə habda gə dagəla səwê dodê me, legərəw daa me asəw nəm managə munə gə gə poləw managə kuřa dwařə-lê. Targin đang da, anji nongərə kuřa dæ geche đesə gə munə di bəw daa.⁴⁷ Me Mari dæ ciri dæra i Magədala me, Mari dæ Jose iw me, yêr mana gə gə al gə kumbə dənê Jesu lê di.

16

Jesu ilê munə-lê di bêdê

(*Matiyê 28.1-8; Luk 24.1-12; Jā 20.1-10*)

¹ Managə wala gaba bwa gwayni gəñê nare nê Juwib day di ba 'yən bam mwom da, Mari dæ Magədala me, Mari dæ Jak iw me, Salome me, kəlgə swani gə gə haməw gə mani jiga jiga gə bii 'yol nañ dara hara đadə kumbə dənê Jesu.² Gə dəmas gə jomni corəřê dawa ganda dæra gə daa-lê da, cendi ha əjə managə munə-lê di.³ Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «*I wi me ha nwangərəndə kuřa dæ gə əbdə managə munə bəwê di bam mo?*»⁴ Əřə, cendi u dərêgə daa mwom da, kuřa dæ munə bəwê di nwangərər bam đəm! Bag da, kuřa dæ ta di jor nañe.⁵ Cendi gandə ha managə munə di dalawê me yêr dwe gə mache dam managə munə-lê əsay gə abe-yê, hurê barge

gə geche gə burage kəng yande. Mwom da, laŋa algə. ⁶ Me dwe gə mache di waygə ba da: «Alna laŋa bəđđə! Nə 'ocŋ dara anə kanjə i Jesu gə Najared, anji gə gə ɓengəw ɓabəw daa habda gə dagəla səwə di. Me anji dəm daa nare nə mare dwaregələ dəm, anji ilə ka bəđđə. Yarna mana gə gə asəw lə ka di. ⁷ Caga da, hana waynaw Piyer me woni gərsə gwale gənə Jesu duwa nə ɗang di me Jesu ba ha gamagə lə alə wama gə Galile-yə. Cendi ba hara yaraw alə ta, ya anji ba wayagə nəm pii de.»

⁸ Mwom da, namde di dəmdə iche managə munə-lə di, wagə gə gidi. Sədəgə sadəgə daa tag tag me, dədəgə nol bam me, cendi tiŋ bədəgə wayəw gun mən daa bəđđə, dara laŋa algə naŋe.

*Jesu gəldə Mari də Magədala səw
(Matiyə 28.9-10; Jā 20.11-18)*

⁹ [Managə Jesu dəmə nəm daa munə-lə gə wala gə dəmas gə jomni da, anji gəldə i Mari də Magədala səw do. I tandi me anji tanga 'yordə dundi də acŋe wurgəsubu bam səđə di. ¹⁰ Tandi ha gəra ha 'ywa cendi nə tanga basə Jesu harbə gandəw di dara wayagə ba də yara Jesu ba i bəra. Managə tandi ha gəra 'ywegə mwom da, cendi dam ilə nulə-lə me ala ŋagəni-yə me ca. ¹¹ Mwom da, tandi waygə ba Jesu di ba ilə bəra me ba də yaraw me ca kaw, cendi yə gwale dəra di bəđđə.]

*Jesu gəlgə woni gərsə gwale duwa nə sər səw
(Luk 24.13-35)*

¹² Targin ɗang da, managə woni gərsə gwale gənə Jesu duwa nə sər ilə hara-lə dara hara bam da, Jesu di gəlgə səw wun jiga hiŋe. ¹³ Cendi cwara 'yo kwandagə bi me waygə nō də ta di kaw, kwandagə di yə gwale day di bəđđə.

*Jesu gəlgə woni gərsə gwale duwa nə mwaj dii mən səw
(Matiyə 28.16-20; Luk 24.36-49; Jā 20.19-23; Paja nənə Jesu duwa 1.6-8)*

¹⁴ Targin ɗang da, Jesu gəlgə woni gərsə gwale duwa nə mwaj dii mən di səw, managə cendi ilə wama mani-yə. Anji sogədəgə dara dii day də woye də cendi gəŋ nəm gə yəđ gə gwale gənə woni yaraw ba i bəra bam di. ¹⁵ Ərə anji waygə da: «Hana managə sənə gəndədələ pad, waynagə nare pad Nō də lade di. ¹⁶ Gun gə dara kala dusəw lə diyə me alna batem me da, anji ha 'ywa bələ. Gun gə kalna dusəw lə diyə bəđđə da, Māri ha bwaw gwale dəwə dara ba hana nəm duwa də idə budə bam bəđđə bəriŋ lə di. ¹⁷ Me cendi nə ha kala dusəwəgə lə diyə da, yarna mani nə ɗaŋa nə al laŋa nə ha gəlgəgə nare ha 'wacŋagə nəm: I gə sumən me cendi ha 'ywara gə dundi də acŋe bam nare sədəgəgə, me ha waya bii gə ɗang gə dii mən cendi 'ocŋəw bəđđə me. ¹⁸ Cendi ha neyama yibə kwalale gə əsəragə, me chana charwa də idə 'yaa mana kaw ha alagə mani mən bəđđə bəriŋ. Cendi ha bwa əsəragə nare woni mwom sədəgəgə, me woni mwom di ha 'ywa labiya.»

*Māri u Jesu ya nəm daa
(Luk 24.50-53; Paja nənə Jesu duwa 1.9-11)*

¹⁹ Targin ɗang, managə Aba ciri gə Jesu waygə yande mwom da, Māri uw yaa nəm daa dama əsəw gə abe-yə. ²⁰ Woni gərsə gwale gənə Jesu duwa day da, ha waya Nō də lade di ciri-yə jiga jiga. Aba ciri gə Jesu di wagə lə me 'yagə dwana də idə alagə mani nə ɗaŋa me ca. I ya ta de me anji gəl nəm dara gwale day di ba i gwale səw.]

Maktubu də Pol jangəgə nare nê Epes

Labiya dənê Pol duwa

¹ Əndi gə Pol gə Mārī gədən gun gə Jesu Kris giyəw i gə ərəmê duwa. Nê jangəgə i nare nənê Mārī nê dəbə gwale day dəwê jang nê dam managə ciri də geche də Epeslê. ² Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri gə Jesu Kris me piynê bədêgə dədəngê me 'yanang həlala jwam me ca.

Ladni gə Mārī al gə nare nê bamar gə Kris daa

³ Bwanaw Mārī gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris abêw di jilay dara anji 'yandə bii gə pii-yê duwa gə lade gə dundi duwa swa gandəw daa dara dê bwarang gə Jesu Kris mən. ⁴ Mārī piyəndə managə səwê dara ba dê kədənêng nare duwa dara dê bamarang daa gə Jesu Kris di i pii pa gə anji wor asa sənə sənə. Anji piyəndə yandə dara ba dê kədənêng nare nê dusəreğə wusbə nê mani nê acne hiñe kaw ilê sədəgələ bədə managə dərêwê. I dara dwani duwa di, ⁵ Mārī ərəm dusəwê piy bəg dara ba dê kədənêng ya dəndaw de dara mani nê Jesu Kris algə, anji ur mani di ba alnana yandə i dara dusi duwa də lade di. ⁶ Anji al yandə dara ba də 'wagənwə ənda gə jilay dara dusi duwa də lade nañ də dōy mani bam pad də anji al ganandə pəgin di. Anji 'yandə dusi də lade pəgin di i dara dê bamarang daa mən gə gorəndəw gə anji urəw nañ di.

⁷ I dara dê bamarang daa mən gandəw me anji kədəndə daa acnə əndalê di i gə bare gənê Jesu duwa gə bor dodə di me anji kal dusəw həlal managə acnə ənda gə dê aləw dəwê. Ya ta di de me Mārī al gəl gə dusi də lade duwa də geche nañ də anji al gə nare di. ⁸ Mārī 'yandə dusi də lade di nañ sədəndələ me 'yandə dərīnə naa nañ me 'yandə dwana dədə yêê gə mani dədəndələ me ca. ⁹ Anji gələndə mani duwa nê budêr dodə piy nê anji ur ba algə di. Ta di me i dusi duwa də lade nañ də anji ərəm ba aldə gə Jesu Kris di. ¹⁰ Dawa də wala gə Mārī ərəməw di dara neyama mwom da, anji ha ala mani nê anji ur ba algə di. Anji ha daya mani nê anji bogə daa me nê dodê sənə dədə me pad managə dole mən tenene gəndəwê, dole gə ta di i Kris di.

¹¹ I dara bamarə ənda gə Kris di daa mən də me, nê 'yo nin gə mani nê Mārī biyəndə gə bi di, dara Mārī piyəndə pii pa səwê managə ərəmê duwa-lê; ərə Mārī kal mani nê ta di alal yandə dara anji ərəm anju me dusəw kaw ure me ca ¹² Ina yandə da kal nare yarna mani nê anji al ganandə me gə 'wagənwə gə jilay dara gasnani duwa di, dara neyendə da dê 'yang i nare nê dê ərəmêng Jesu Kris dəwê pii.

¹³ 'Yeni nê anê dwaya gwale səw gə i Nō də lade dədə bələng me ca da 'yêni kaw anê bamar i gandəw daa mən me ca. Gandəw anji me 'yeni nê anê kala dusəreğə dəwê di Mārī 'yang dundi duwa də anji biyəng gə bii di ya ba piyəng lamba de sədəngê dara 'wacnang nəm. ¹⁴ Anji 'yandə Dundi duwa di pii pa, i tandi me ha gələndə mani nê lade nañ nê anji bi gə bii ba ha 'yagə nare duwa di. Mani nê ta di darang 'yagəle wala gə anji dara kədəndə daa bərīn di, yandə da bwanaw jilay dara gasnani duwa də nañ di.

Amsa gənê Pol duwa

¹⁵ I dara ta di me əndi kaw wala gənê doy dara ba nê kal dusəreğə Aba ciri gə Jesu dəwê me dwani dan də anê al gə kwanang woni kala dusəreğə Mārī dəwê me ca da, ¹⁶ Nê aləw Mārī doche daa daa dara darang, managə amsa

niyê da nê êrəm lê dêdêngê ¹⁷ Ærê nê amsê Mārî gə i Aba ciri ɛnda gə Jesu Kris Mārî duwa di, me anji i abêw gaba dwana nan di nê amsəw dara kaləw a 'yanang dundi duwa də də 'yang dərîŋ naa me anji gəlnêng səw pədenê anê 'wacnana ladna me ca. ¹⁸ Nê amsê Mārî fang dara ba tinnêng dêdêng bam dara banê 'wacnana mani nê anji 'wagan ba nê ha 'ywagəle nê anê kal êrəmê dan lê dêdêgəlê di. Nê amsəw fang dara banê 'wacnana mani nê lade nan nê woni same nê anji gamgə dara nare nê duwa di. ¹⁹ Nê amsəw fang dara banê 'wacnana dwana duwa də geche də foy mani bam pad me dwana də ta di wandê lê neyendə nê dê kalang dusêrêndə dəwê. Dwana duwa də ta di i də geche nanê, ²⁰ I dwana də ta di me ala giyê Jesu Kris səwê wala gə Mārî dəməw nəm daa munə-lê me 'wuw ya nəm daa chêw əsêw gə abe-yê me di. ²¹ Managə ta lê da anji dam paja nê daa gechide day dêdêgəlê me dundi nê acnə gechide day pad dêdêgəlê me, suməw 'ogə foy sumi gə 'waga gə fang gənê mani nê caga ka day bam pad me, nê wara pii kaw day bam me ca. ²² Mārî chəw mani pad managə dodê gədawê me, anji biyəw chəw dole managə nare nê nê Mārî duwa nê dayar mana mən dêdêgəlê me anji Kris di foy mani bam pad me ca. ²³ Nare nê ta di i ya doni gə səw de me, Kris dam lê nare nê nê Mārî duwa nê dayar dam mana mən sêdêgəlê ongə daa telele me Mārî səw duwa gang kaw dam lê Kris səwê onəw daa telele me ca.

2

Nare nê mare gə də bəra managə Jesu gəndəwê

¹ Tanga pii da anê i ya nare nê mare de dara anê gəŋ Mārî bəw bam me anê al acnə me ca. ² Te fag da anê pam i nare nê sənə dêdê ka mani day nê ala me anê pam i dole gənê dundi də acnə day gə dam managə sənə bulê day gə siyayê, tandi dundi də ta di al giyê lê nare woni gəŋê Mārî bəw bam dusêrêgəlê. ³ Tanga pii da neyendə kaw dê wunêng i ya nare nê ta də de me ca. Pii da dê alang i mani nê acnə nê də 'wacnang nəm nê doni gə sêdêndə me dusêrêndə me ur cendi, de neyendə kaw dê 'yang i nare nê sariya dənê Mārî duwa ha yəbêndə ya ba də yibə nəm gə cendi nê fang də de me ca. ⁴⁻⁵ Dəm da Mārî da i aba yara nare năgəni day nanê me, dwani də anji al ganandə di i də geche nanê me ca, wala gə dê wunêng ya nare nê mare de dara acnə ɛnda da anji urê gə anji urəndə nan di cor 'yandə bələ dara də bamarang daa gə Kris, i dara dusi də lade duwa di me anê bəl nəm. ⁶ I dara bamarə gə dê bamarang daa mən də me anji dəmdə nəm daa munə-lê gandəw mən me ha chêndə daa dara ba dê lamnang dwārî gə Jesu Kris mən me. ⁷ Anji al ganandə ladni yandə gə Jesu Kris suməw, i dara ba gəlgə nare nê wara pii ba yarna ala gə ladni duwa də nan di. ⁸ I dara dusi də lade dənê Mārî duwa də me anji bəlêng nəm daa me, i dara dusêrêng də anê kal managə Jesu dəwê, anji 'yang gə bəlê di i dara mani dan nê ala nê lade bêdê, anji 'yang bəlê ta di ta di i pəgîŋ. ⁹ Bəlê gə ta di, anê 'yow i dara giyê dan gə ala bêdê, yandə da kal gun 'wagəna gə səw bêdê me ca. ¹⁰ Dara anji me i aba awandə anju me, anji bwandə dê kədêng nare nê dərway dara bamarə gə dê bamarang gə Jesu Kris daa mən di, dara ba dê alnang mani nê lade. Mani nê lade nê ta di Mārî fangêrêgə pii bəg dara ba dê alnang gandagə le.

Bamarə gənê nare nê gəndêgə jiga jiga sər day daa mən gə Jesu Kris

¹¹ Ina yande da 'yêni anê i Juwib bêdê dara anê wun i mənang jiga, nare woni saba baŋa 'wagang ba anê i woni saba baŋa bêdê, baŋa də ta di cendi sabədə i doni day gə icheyê pəgin gə əsəragə day dara i mani day nê gəndəgə ɓag. Yande da kalna dusəŋng gunəng managə dama dan-ê wala gə anê wor 'wacna gə Mārī bêdê sən di dəwê. ¹² Me gun gə Mārī biyəw də bêdê sən me, anê i nare nê Israyel bêdê me anê 'ya i məje managə nare nê nê Mārī duwa nê anji ma gandagə gwale managə bəw gə anji biyəw di dəwê. 'Yeni anê dam dəban ərmê gə mani dədəgəlê me dəban Mārī me ca. ¹³ 'Yeni nê tanga pii da anê dam yêê gandəw, dəm da caga da anê yala ɓamar daa gə Jesu Kris mən me, anê chidê yala Mārī səwê ib di i dara Kris bare duwa gə bor dodê ya sarga de di. ¹⁴ I dara anju di daniŋ me həlala jwam dam nəm managə dwarendəlê, nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me kaw, anji ɓamgə daa mən gədəgə nare nê gəndəgə mən tenene. I dara made duwa də anji mardə də me anji ichə gôr gə dwaregəlê gə cəgədəgə bam cogə marande bulê day-ê. ¹⁵ Anji bi dwana dənê bii gə 'woo gənê Juwib day me gwale duwa gə lê dalawê pad me mani day nê gəndəgə me bam, anji al yande dara ɓama nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mən ba gədənê ya gun duwa gə dərway mən tenene de me ba damna gə həlala jwam me ca.

¹⁶ I dara made duwa də anji mardə daa habda gə dagəla lê də me, anji day nəm gə nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mən, meyêndə marande də dwaregəlê bam gədəgə gun mən ɓamgə daa gə Mārī me ba damna gə həlala jwam me ca. ¹⁷ Jesu Kris gəra sənna-lê ka way gwale gənê həlala jwam duwa 'yagə nare nê Juwib bêdê nê pii nê dam yêê gə Mārī me 'yagə nare nê Juwib nê pii nê damnin ib gə Mārī me ca. ¹⁸ I dara mani nê Kris algə də me neyendə nê dê 'yang Juwib me, Juwib bêdê me di dê 'ywang bərmê gaba chidê Mārī gə abrandə di səwê ib gə bərmê gənê dundi də wuse də mən tenene ta di dəra.

¹⁹ Yande da 'yêni nê Juwib bêdê nê anê bo bədəng 'yaw Mārī da anê i məje bêdê dəm me anê i nare nê cəmê ciri də d'angê bêdê me ca. Caga da anê bor i gə nare nê nê Mārī duwa də mən me Mārī i wilang anju dəm. ²⁰ 'Yeni da anê ilê mani nê Mārī aw gə kulə dwaregəlê me nare nê Jesu kəjəgə me woni waya gwale gənê Mārī duwa me da cendi i kulə gəndəw də dodê cendi me Kris da i ya kuŋa də gə chidə dugədiyê pii pa dara yêê gə kulə di waya nəm daa məjak de. ²¹ I dara ɓamara gə daa gə Kris mən də me, mani nê jiga jiga nê gə aw gə kulə di yəw nəm daa woy me kulə gə ta di jwor nəm me gədə nəm gə kulə gənê Aba ciri duwa gə i duwa anju mən tenene di. ²² I dara ɓamara dan gə Kris di daa mən də me anji ilê dayang nəm daa mən gə nare nê kal dusəŋngə Aba ciri dəwê nê d'ang, dara ba nê gədənê ya kulə gənê Mārī duwa gə anji dam lê gə bərmê gənê dundi duwa dəra di.

3

Pol bi mani nê budəlê nê nê Kris duwa di gəndəgə daa

¹ Yande da, nê amsə Mārī: əndi gə Pol gə yən dange dara giyə gənê aləw Jesu dara darang 'yêni nê anê i Juwib bêdê di. ² 'Yang 'yêni da anê doy gwale gə gə way dara dusi də lade də Mārī al gan me 'yan giyə əsənê dara, ba nê wanang nəm lê di. ³ Mārī gələn mani duwa nê anji budəgə ɓəg di dərənê daa ya chine de dara ba nê 'wacnanagə, me nê jangagə nəm dodə ɓani caga ka me ca.

⁴ Mani nê nê jangögə ta di anê asnagə da anê ha 'wacna dara əndi da ba nê 'ocn mani nê budêlê nê Mārī algə ilê dara Kris di gəndêgə ladə naŋe. ⁵ Mani nê budêlê nê ta di Mārī gəlêgə gandagə nare nê pii di daa bêdê, dəm da caga da dundi gəlêgə gandagə nare nê Mārī kəjəgə me woni waya Mārī bəw, i cendi ca day-ê me Mārī chəgə jiga dara giyê duwa di. ⁶ Mani nê budêlê nê gə gəlğə daa di: I dara bamarə gə daa mən gə Jesu Kris də me, caga da nare nê i Juwib bêdê kaw Mārī ha əsêgə mani duwa nê 'ywa nê lade nê ta di ya nare nê gəndêgə Juwib de me ca. Mani nê lade dŋang nê Mārī 'yagə da i dayara gə cendi dayar gandagə daa ya gun mən səw de. Mani nê Mārī bi gə bi gə ba 'yagə nare duwa di kaw cendi 'ywgə le me ca, mani nê ta di pad cendi 'yogə i gə bərmê gənê nō də lade dərə.

⁷ I dara dusi də lade də Mārī al gan managə dwana duwa də al giyê sənê də me mwom da, anji gədən nəm aba giyê duwa gaba waya nō də lade gwale dərə. ⁸ Əndi gənê wor targin gech nare nê nê Mārī duwa taragêlê kaw, Mārī al gan dusi də lade dara ba nê waynagə nare nê i Juwib bêdê, gwale gə lade gənê Kris duwa. Anji i gun gə geche naŋe, gun neyem 'wacna gəndəw pad bêdê. ⁹ Me dŋang da ba nê binêgə nare pad gəndəw daa pədêŋ-yê, ba i man me mani nê anju gə Mārī ba budəgə dodê pii bəg di. Anju gaba bwa mani pad di ba budêgə dodê bəgəden wala gə ba asə gə səna ba. ¹⁰ Ərə caga da Paja nê daa me dolğê day me, yarna me 'wacnana dəriŋ naa nê nê Mārī duwa nê 'yərbare naŋ ta di dara nare nê nê Mārī duwa nê dayar dam mana mən daniŋ. ¹¹ Mani nê Mārī algə ta di pad, anji algə ya ba ərəm nəm bəg wala gə anji wor asa səna sən di, mani nê ta di alal yande dara bamarə gə dê bamarang daa gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris mən di. ¹² Bamarə gə dê bamarang daa mən gə Kris də me dusərəndə də dê kalang dəwê me di dê 'ywang bərmê gaba chidê daa Mārī səwê dəban laŋa. ¹³ I na yande da nê amsang kalna dusərəng sawna nimi wamani gə 'yon dara darang də bêdê, dara wamani ni gə ta di ha wangê me ca.

Dwani dənê Jesu duwa də al ganandə

¹⁴ I dara yande me nê piy gubərən dodə Mārī gə i abrandə di dərêwê, amsəw dara darang. ¹⁵ I Mārī də me nare nê dam daa gə gəndêgə day me nê dam dodê səna lê ka gə gəndêgə day me da anji bogə anju. ¹⁶ Mārī da i geche, gasnani duwa da 'yaŋa dərə ilê bêdê, nê amsəw dara kal dwana dənê dundi duwa 'yanang dwana managə dusərəngê. ¹⁷ Nê amsəw dŋang bi dara Kris damna dusərəngê dara 'yêni da anê kal dusərəng dəwê me nê amsəw dara anê bwana sabərang hana dodə cog managə dwaniyê me damna yinê sədəng lê waynale me ca. ¹⁸ Ina yande da, 'yêni me nare nê nê Mārī duwa nê dŋang me di anê ha 'ywa dwana dədə 'wacna dwani dənê Kris duwa di bəl nani dərə me, charni dərə me, hwa dərə me dŋungê dərə me ca. ¹⁹ 'Yeni kaw anê ha 'wacna dwani dənê Kris duwa də geche naŋ də dê neyamang 'wacna gəndədə pad bêdê di, kal Mārī 'wanbanang dusərəng daa telele telele anju gang.

²⁰ Anji Mārī da neyem ala mani pad naŋ dwaya nê dê urêng gandagə me ərmêng gandagə dusərəndə lê di bam, dara dwana duwa di al giyê lê sədəndəlê. ²¹ Kal nare pad 'wagənwə gə jilay managə nare nê nê Mārī duwa nê dayar dam mana mən dərəgəlê dara bamarə gə cendi bamar gə Jesu Kris daa mən di, cendi 'wagənwə gə jilay wala gə wala me gə dəriŋ bəriŋ me ca! Amen.

4

Bama gə sii daa gəñê nare nê Mārī duwa day

¹ Əndi gə Pol gə gə yən dange dara giyê gəñê aləw Aba ciri di da nê urəng ajmar nəm lê, kalna hara dan bwarna ya Mārī 'waga duwa gə anji 'wagang də de. ² Asəna dədəng dodê me, ina i nare nê həlale me, unê dədəng bam me ca. Gun woy woy dwarangê alnang mani nê acne kaw yinê gə dwani me ca. ³ Jarna dara gama bama gə sii daa gə dundi dənê Mārī duwa də 'yang gandədə ta di me gamna bama dan gə sii daa di managə həlala jwamê. ⁴ Nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən də i Kris səw gə gədə gun səw mən tenene di me dundi də wuse kaw, i mən tenene me mani nê Mārī 'wagang nê anê kal ərmê dan dədəgəlê də kaw i mən tenene me ca. ⁵ Aba ciri ənda kaw i mən tenene me dusi ənda də kala Mārī dəwê kaw i mən tenene me batem ənda kaw i mən tenene me ca. ⁶ Mārī kaw i mən tenene, anji me i nare abragə pad, anji lam dwārī nare dədəgəlê pad me, al giyê nare sədəgəlê pad me dam lê nare sədəgəlê pad me ca.

⁷ Dəm da Mārī 'yaw wi wi kaw dusi duwa də lade də 'yaña dərə-lê bêdê di ya Kris ba u səw 'yadê gə made dara darandə ta de. ⁸ Ta də me i gwale gə Maktubu də diri way da:

«Anji hagə managə daa cog me,
yibê nare bwagə tarwê hara nəm me,
əsəgə nare mani nê lade me ca.»

⁹ Dəm da gwale gə gə wayəw ba: «Anji hagə managə daa cog» də da gəndəw i na mo? Gəndəw da: Bag da managə Kris wor haga yala daa sən da anji chê gəra dodê sənə dədê do. ¹⁰ Aba chê gəra dodê ta di i gə hagə ya daa cog siyaya dədê dara kal ba dam lê mani lê pad. ¹¹ I anji me əsgə nare mani nê lade mani nê di i giyê duwa gə jiga jiga di: nê mən i nare nê Jesu kəjəgə me, nê mən i woni waya Mārī bəw me, nê mən i woni wayagə nare nō də lade me, nê d'ang da i woni d'əbê Eglis dərədalê gəlêgə nare gwale gəñê Mārī duwa me ca. ¹² Anji əsgə nare nê ta di giyê gə ta di yande dara cendi ba d'agərana nare nêñê Mārī duwa ba alna giyê duwa dara kal nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən də i ya Kris səw de di ba jwarna hana pii pii. ¹³ Ya ta de me, nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən di ha 'ywa dwana me ha hara pii pii bəra dayara daa mən pad managə dusi də kala Mārī gorəndəw dəwê me dê 'wac'ang gandəw me ca. Yande da dê ha kədəng nare nê gechide nê aliya ənda neyem d'əm me dê ha kədəng nare nê ladəbe nan bəriñ ya Kris de me ca.

¹⁴ Yande da də ha wunəng ya dine nê 'yəng de bêdê d'əm. Nare woni lama mana ha neyama lamandə gə gwale gə kulagə bêdê d'əm. Me cendi ha gələndə mani nê acne woni cwagədandə ya gale ba ugə mani cogədəgə nəm kame kame bêdê d'əm. ¹⁵ Dəm da kal wi kaw waynaw jaw gwale səw gə dwani me, dê harang jwarba managə mani lê pad bəra hara əjê Kris gə i doni gə sii di dəw. ¹⁶ I anju də me day doni gə sii daa mana mən dara cendi ba bamarba daa mən ya gun sarbo duwa yə gə doni gə səw bəməw nəm daa mən gədəw gə gun mən səw ta de. De gun səw gə jiga jiga di alna giyê ladə mwom da, Kris səw gə mən di ha jwara me ha əriñara nan managə dwaniyê me ca.

Ala gə mani nê dərway nê Mārī urgə

¹⁷ Yande da nê wayang gə dwana də Aba ciri wun gandədə me nê ajəmar lê diyê di. Kalna 'wê bərmê gəñê nare woni 'wacna Mārī gə bag bêdê

day dī, dara cendi ər̄mê day da gəndəw ilê bêdê ¹⁸ cendi dər̄êgə d̄echêr daa managə gwale səw gə Mārī wayəw di dəwê. Bêlê gə Mārī 'yaw də da cendi ilê dwalinê bêdê. Cendi 'oc̄n̄ mani nê̄nê Mārī duwa bêdê dara dədêgə woye me. ¹⁹ Cendi nol bam, 'oc̄n̄ mani nê̄ lade me nê̄ ac̄ne me bêdê, cendi hurê sədêgə mani nê̄ ac̄ne-yê wala gə wala me hurê sədêgə mani woni ala jaweyê ha nəm gə dər̄êgə pii pii me ca.

²⁰ Dəm da 'yêni da gwale gə gə gəlêng dara Kris da i yande bêdê. ²¹ Bag da 'yêni nê̄ anê bamar daa gə Jesu mən di, anê doy gwale gə gə wayəw ər̄əm dara dəw me gə gəlêng gandəw 'yêni nê̄ anê i duwa me da, gə gəlê i gwale səw gənê Jesu duwa. ²² I na yande da kalna mani dan nê̄ anê alagə pii wala gə anê 'oc̄n̄ gə Kris bêdê sən̄ di bam. Cende dədə ala mani nê̄ ac̄ne ha ganang anê ala gə mani nê̄ ta di, cende də ta di lamang meyangang bam. ²³ Kalna dundi dənê Mārī duwa kəlangənanang ər̄mê dan bam me 'yanang ər̄mê gə dər̄way dusər̄êngê me ca. ²⁴ Caga da alna mani nê̄ dər̄way nê̄ Mārī urgə nê̄ bor gə mani nê̄ 'yoləw, yande da mani dan nê̄ anê ha ala ha 'ya nê̄ təba me, nê̄ lade bər̄in̄ me, dara mani nê̄ ta di swa gwale səw lê.

²⁵ Ina yande da kalna kulagə bam, ina wi wi kaw waynaw jaw gwale səw, dara pad əndalê dê bamarang daa gədə gun mən. ²⁶ Wala gə dusər̄êng swana kaw, kalna ala ac̄na dara dusər̄êng də so di dī me, kalna dusər̄êng də swa di chinê dodê do me dawa d̄wadəna sən̄. ²⁷ Kalnaw chidan bər̄mê a d̄wayna dədêng bam bêdê. ²⁸ Kal gun gə ina mee pii da a kalna miyini di dī d̄əm, kaləw a alna giyê gə mana ure duwa gə bər̄mê gə təba me 'ywana gə mani duwa nê̄ wama me, yande da anji ha neyama 'wo h̄ine 'yagə woni 'ywa bêdê me ca. ²⁹ Kal gwale gə ac̄ne dəmnê bədêngê bêdê, wayna gwale gə 'yole gə aba 'yagə nare dwana dara kalgə gə jwarbəna nəm managə dusi day də kalalê. Yande da anê ha alagə nare woni dwaya gwale mani nê̄ lade.

³⁰ Ər̄ə 'yêni da asəna angal dan dara ala mani nê̄ ha ala dundi də wuse də Mārī 'yang gandədə n̄agəni bêdê, anji 'yadə wun ya lamba də gun biyêng sədêngê dara ba anê i nare duwa, nê̄ d̄an̄ wala mən ba kədêng daa wamani-yê gə dər̄in̄ bər̄in̄ anju. ³¹ Gama gə gwale dusi yê̄ me, dusi dədə swa maṇa me, jarba gə nare me, nasəba gə marje daa pəng-pəng gə nare me, cadəba gə nare me ca da 'ywarna mani nê̄ ta di bam h̄in̄ d̄warangê me dusi də ac̄ne də woy woy kaw kalnadə bam. ³² Dəm da alna dusi də lade me ina nare nê̄ həlale me gə kwanang me, kalna dusər̄êng həlalana kwanang dədêgəlê ya Mārī ba kal gə dusəw həlal nəm dədêngê dara ba anê i nare nê̄nê̄ Kris duwa di.

5

Mani nê̄ nare nê̄nê̄ Mārī duwa ha alagə me nê̄ cendi ha alagə bêdê me

¹ Caga da mani dan nê̄ ala wunê ya Mārī duwa de dara 'yêni da anê i dəndaw, anji urênge. ² Damna managə dwaniyê jang ya Kris ba urəndə nəm de me 'wê gə səw 'yadə gə made ya sarga də 'yoləw Mārī de dara darandə.

³ Caga da alna kaya də də 'ya gə sədêng mad mad bêdê d̄əm. Mani nê̄ ac̄ne woni ala jawe nê̄ ya ta de da alnagə bêdê me alna harni mani-yê bêdê me. Mani nê̄ ac̄ne nê̄ ta di pad kaw wayna gwale day bədêngê bêdê. Mani nê̄ ta di dol nare nê̄nê̄ Mārī duwa bêdê me ca. ⁴ Gwale gə ac̄ne gə al jawe me gwale gə 'ywala duwa ilê bêdê me gwale gə wun̄jê gə ac̄ne me da dwalang 'yêni bêdê. Dəm da 'yêni da alnaw Mārī doche dara mani nê̄ anji al ganang di. ⁵ Ərmənê̄ dədêngê dara woni kaya me woni ala mani nê̄ ac̄ne nê̄ al jawe

me woni ala harni mani-yê. Mani nê ta di yê dusêrêgê ðoy Mārî gê ðag bam. Nare nê ya ta di pad gê ha asagêlê kwandagê dwaregêlê dwardê dônê Kris me Mārî me day-ê di bêdê me ca.

⁶ Kal gun lammang gê gwale gê gændew ilê bêdê di bêdê, dara mani nê acne nê ya ta de pad me Mārî dusêw so nêmanagê nare woni gñê bêw bam dêdêgêlê. ⁷ Yande da nare nê ya ta de da ðamar na gandagê daa bêdê pa pa. ⁸ Dara tanga pii da anê dam ya banê dam i dilême de, me caga da anê ðamar daa gê Aba ciri mên da ya ba dê i nare nêmanagê acne duwa de. Yande daalna mani nê wunê ya nare nê dam managê acne-yê day de. ⁹ Dara managê acne di yêê mani nê lade me, ala gê mani nê têba me, gwale sêw me. ¹⁰ Yande da kanjona bêrmê gaba 'wacna mani nê 'yolêw Aba ciri. ¹¹ Mani nê gændêgê lê bêdê nê nare algê dilême ta di hurna sêdêngê bêdê, ðem da gêlnê mani nê ta di daa pêdênyê ðêny. ¹² Mani day nê cendi algê budêlê ta di al jawe nane me waya gê gwale day daa kaw al jawe me ca. ¹³ Bag da mani nê ta di pad wala gê gê gêlnêgê daa pêdênyê managê acne-yê mwom da, acna day ina ya man de kaw gê ha yaragê daa lada ðêny. ¹⁴ Dang tugê mani pad nê gê bi gændêgê daa pêdênyê di cor gêdê managê acne: i dara ta di me gê way ba;

"êjêman gaba 'ya nuni da a dêrêman daa me so daa nare nê mare dwaregêlê me Kris ha acname dusêmê gê mana gê acne duwa".

¹⁵ Ina yande da asna angal dan managê hara dan-ê, kalna hara ya nare nê mêng de bêdê, ðem da hana wunê ya nare nê dêrêgê naagêdê de. ¹⁶ Wala gê caga ka da acn nane, ina yande da 'yêni da anê 'ywana bêrmê hiye gaba ala mani nê lade da alnale. ¹⁷ I dara yande me kalna kêdê nare nê woni êrêmanê gwale bêdê ði, ðem da êrmêmanê dêdêngê ladle dara 'wacna mani nê Aba ciri urgê ba nê alnagê di. ¹⁸ Kalna widêbê gani gê 'ogêw bê ði, dara widêbê gê gani gê bê da ha meyandang i bam, ðem da kalna dundi dônê Mārî duwa 'wana dusêrêng daa telele tandi. ¹⁹ Yande da pad dan-ê tunê diri dêdê bwaw Mārî jilay me diri dê dundi dônê Mārî duwa 'yang gandêdê me. Tunêw Aba ciri diri bwaw gê jilay gê dusêrêng dê mên tenene. ²⁰ Alnaw abrândê gê Mārî doche wala gê wala gê Aba ciri ênda gê Jesu Kris sumêw managê mani nê 'ywanangê pad me ca.

Abe day gê diyamo

²¹ Kal ina gun gê woy kaw asnaw jaw dêw dêdê dara anê i woni alaw Kris horêmbê. ²² Yeni nê namde da; kal ina deme dê woy kaw asnaw têrêdê dêdê dêdê ya ba dê asêw gê Aba ciri gê Kris dêdê dêdê de. ²³ Dara abe da i diyamo dêdê anju ya Jesu Kris ba i nêmanare nêmanê Mārî duwa nê dayar mana mên dêdêgêlê ta de, anji gang me bêl nare nêmanê Mārî nê dayar mana mên nê i ya sêw de dê daa anju. ²⁴ Ina ya ta de da deme dê woy kaw asnaw têrêdê dêdê dêdê managê mani-yê pad ya nare nêmanê Mārî duwa nê dayar da mana mên ba gê asêw gê Kris dêdêgê dêdê ta de.

²⁵ Yeni nê abje kaw: gun gê woy kaw urnê diyamo ya Kris ba urgê nare nêmanê Mārî duwa nê dayar mana mên de me 'wu gê sêw 'yadê gê made dara daragê ta de. ²⁶ Anji al yande dara chêw gandagê Mārî mên tenene. Anji chêw gandagê Mārî i wiya gê wigê gê nimi me gê gwale me di. ²⁷ Anji al yande dara ba gêl nare nêmanê Mārî duwa nê dayar mana mên di ladni day gê nan di daa dêrêwê anju gê Aba ciri gang, me sêdêgê piyarna walang bêdê me dêrêgê

ba lagədəna bəddə me, gə 'ywana mani nê acne hiñe səddəgələ bəddə me. Anji ur nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən də ba gə chənəw gandagə anju mən tenene me ba gə asənagə gwale dəddəgələ hiñe bəddə me ca. ²⁸ I yande me abe gə woy kaw urnê diyamo ya ba urgə səw duwa ta de: ya ta de da gun gə urnê diyamo da, ya ba ur i səw duwa gə gun de. ²⁹ Di mən yande gun al səw ichiñ mo, bəddə, anji əsəwe me dāngəxəw ladə me, ya Kris ba al nəm dara nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən de. ³⁰ I dara pad dē 'yang i səw tuləw də mən di. ³¹ I dara ta də me, Maktubə dənê Mārī way da: «*Abe ha swa kala ciri dənê abəw me iw me bam me ha bamaragə gə diyamo daa ca gəddə gun səw mən tenene.*» ³² Managə gwale ta di dalawê gwale səw gə geche mən budəre dōd: Əndi gə Pol nê wayang gwale gə ta di gə way i dara Kris me nare nêñê Mārī duwa nê dayar da mana mən me. ³³ Yande pad kaw 'yəni da kal wi kaw urnê diyamo ya səw duwa de me, deme də kaw alnaw tərēdə horəmbə me ca.

6

Dine me abragə me idəgə me

¹ 'Yeni nê dine da alna warang bəddəgə, dara ta me i mani nê i gə bərmə day təba nê Aba ciri ur ba anê alnagə di. ² «Məlawdə abam me iim me.» Managə bii gə 'woo dalawê pad da ta di me i gə pii Mārī ma gə bəw gə anji biyəw di. ³ Gwale duwa gə ba dara: «Ba mē ha 'ywa 'ywala me ba mē ha dama bəra biyə dəm də hoy dōdə sənə dəddə ka me ca.» ⁴ 'Yeni nê dine abragə da kalna meyandagə dəndərang dusərəgə dī, dəm da gamnagə le gə gəsəni ərīnəgəle me gə gələ nê ya Aba ciri ənda ba gələndə nəm de.

Kwoy me woni ciri day me

⁵ 'Yeni nê kwoy da alna woni ciri dan nê dōdə sənə dəddə ka bəddəgə gə horəmbə me asagə di dōdə me alnagə giyə gə dusi də mən me ya anê ba aləw gə Kris giyə ta de. ⁶ Anê al woni ciri dan di bəddəgə dara cendi ba yarnang me səddəgə ba 'ywalnagə nəm mərə bəddə, dəm da alnagə yande dara ba anê i kwoy nêñê Kris duwa me, dara anê ur ba anê al i Mārī bu gə dusərəng də mən me ca. ⁷ Alna giyə dan di gə dusərəng də mən ya giyə di ba mē aləw gə Aba ciri de, kalna ala giyə ya ba anê algə i nare de mərə dī. ⁸ Ərmənə dəddəngə ladna gun gə kwaya labaa gə pəgiñ kaw, alna giyə duwa ladna da Aba ciri ha 'ywagaw gwayni duwa le managə giyə duwa gə ala lə. ⁹ 'Yeni nê kwoy woni ciri day kaw, alnagə horəmbə ya kwoy dan di ba gə alang nəm de me ca, alnagə wamani bəddə me. Ərmənə dara 'yəni me, kwoy dan də me da Aba ciri dan i mən tenene ilə alə daa, anji i aba piyə nare dərəgə bəddə.

Mani woni jara say

¹⁰ 'Yaña duwa lə da nê ur ba nê wayang, kanjəna dwana dan managə Aba ciri səwə me managə dwana duwa də nañ di səddə me ca. ¹¹ Layna mani woni jara say nê Mārī 'yang pad bwana səddəngə, dara dəbə nəm waya managə boy dənə Seydan dərə də twanadə di dərəddə. ¹² Dara neyendə da də kwabang dəm di i gə nare bəddə, dəm da dəm ənda da dē kwabang i gə dundi də acne dolgə day, me də kwabang gə dundi də lam dwārī managə sənə dəddə də diləmə ka di me dundi də acne pad də dam managə sənə bulə day gə siyaya lə me ca. ¹³ I dara ta də me layna mani woni jara say nê Mārī 'yang di daa pad

əsərangê dara dɛbê nəm waya wala gə acɛ-yê me dəm di 'yaɲna bam kaw dɛbənê daa waynale com.

¹⁴ Dəbənê waynale, yinê gwale səw gə wun ya gare gə gun ma gə wamdaw daa de di waynale. Hurna mani nê təba di, ya gare gə dfore gə gun hurêw səbərêwê gam gə səw ta de, ¹⁵ dɛbənê ib dara wayagə nare nō də lade dədê 'yagə nare həlala di daa, dɛbê gə ib da wun ya gəbande nê gun hurê gədawê de. ¹⁶ Mani nê wêyê kaw kalna dusərêng Mārī dəwê ya gun ba yigə dogê əsêwê ta de. Ya ta de da dfeche də duwa bədê dənê Seydan duwa ha dəmê hara sədêngê bêdê. ¹⁷ Yinê bəlê gə Mārī 'yang gandəw gə wun ya jagwa də ləgəw gun dəw dara jara gə say yande, 'yaɲa duwa-lê da unê sugənê də chere də dundi də Mārī duwa 'yang gandədə ta di əsərangê. Sugənê də chere di i gwale gənê Mārī duwa di.

¹⁸ Yande da: Amsəna Mārī gə dusərêng də mən, urnêw gə wala wala me gə dwana dənê dundi dəra me yande da amsənaw dəban bwa gə gwayni. Amsəna dara nare nənê Mārī duwa pad me ca. ¹⁹ Amsəna Mārī dara daran me ca, dara kaləw a 'yanan gwale bənê. Yande da nê ha wayagə nare dəban laɲa, nō də lade də Mārī budədə dodê pii gwale dəra. ²⁰ Əndi gənê i Mārī aba bəw di, giyê ni da i waya gə nō də lade gwale dəra, gə yən magədən asən dange-yê da amsəna Mārī dara kal nê way gwale dəra dəban bwa gə gwayni dara i giyê ni gənê ha alaw.

Lapiya dənê Pol duwa

²¹ Caga da nê giyêng Tichək chen gənê urəw naɲ, gə i aba ala giyê gənê Aba ciri duwa, gə i aba ala mani nê təba di. Anji ha wayang ba nê dam i man mo, dara 'yêni kaw ba anê 'wacɲana mani ni nê nê alagə me ca. ²² Nê giyêng gandəw bəg dara anju ba waynang nō nin me 'yanang abnani dusərêgê me ca.

²³ Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri ənda gə Jesu Kris me 'yanagə chamre woni kala dusərêgə Jesu Kris dəwê həlala jwam me dwani me dusi də kala me ca. ²⁴ Kal Mārī piynê bəw managə nare woni urê Aba ciri ənda gə Jesu Kris dədêgəlê pad gə dwani day də 'yaɲa dəra ilê bêdê bəriɲ di.

Maktubu dənê Jak duwa

Labiya dənê Jak duwa

¹ Əndi gə Jak gaba ala giyə gənê Mārī duwa me gənê Aba ciri gə Jesu Kris duwa me nê alang 'yeni nare nənê Mārī duwa nê cəgədə bam managə səna gəndədə lə ka pad labiya.

Yê gə sii managə wamani-yê

² Chamran, managə mani jiga jiga gərsəng da, kalna sədəng 'ywalnangê diyê na. ³ Anê 'ocn com, dusi dan də kala di dwana dəra dwayna mani nê gərsəng də bam da, ha harang gə yêê gə sii waya. ⁴ Dəm da, kalna yêê dan gə sii waya di hana ladna bəra 'yaŋa-lê ba, dara kal anê kədənê nare nê ladə gə dərəgə bəriŋ nê acna hiŋe kaw ilê sədəngê bêdê me mani mən kaw jalnang bêdê me ca. ⁵ Gun mən dwarengê dəriŋ naa duwa ina lə na bêdê da, kaləw a urnê Mārī, anji ha 'yawê. Dara Mārī di anji 'yagə nare pad mani gə dusi də dwani dəban alaw gə gun gwale. ⁶ Gun gə ta di a urnê gə dusi də kala dəban gaga hiŋe dusəwê bêdê, dara aba gaga dusəwê da, wun ya nimi nê kuray-yê nê gale ugə cogə ha nəm kame kame ta de. ⁷ Gun gə ya ta de da, a 'wacŋana dara ba ha 'ywa mani hiŋe managə Aba ciri əsəwê bêdê. ⁸ Dara anji i gun gə al mani pad gə dusi də sər sər me ur 'wo bərmê mən bêdê.

'Ywa gə mani me, dama gə burgani me

⁹ Kal əjəm chen gə burage da, səm 'ywalnam dara Mārī asəm sumi gə 'waga dəm. ¹⁰ Me əjəm chen gaba 'ywa mani da, səm 'ywalnam dara Mārī com dodê me ca. Dara aba 'ywa mani di ha susəgê bam ya chemde ho day de. ¹¹ Dara wala gə dawa ana naŋ mwom da, chemde di laa i bam me, ho day susəgə bam me, ladni day cor ilê bêdê. Gun gaba 'ywa mani kaw ha mara bam managə giyə duwa gə ala gaba kanja 'ywa di dalawê yande me ca.

Mani woni gərsê nare me woni lamagə me

¹² Gun gaba yêê səw waya məjag managə mani woni gərsəw dwaregələ da, dam i sii 'yola gə 'yang dalawê. Dara managə anji dwayna wamani di bam mwom da, ha 'ywa kwəŋe gə i bêlê gaba dama gə dərêw bəriŋ gə Mārī u bəw way dara ba 'yagə nare woni urêw di. ¹³ Gun gə mani lamnaw dara asaw acna-lê da, kaləw a wayna da: «I Mārī me lamən asən acna-lê anju bêdê.» Dara Mārī da, mani nê acne laməw asəw acna-lê bêdê, me anji kaw lam gun ba alna acna bêdê me ca. ¹⁴ Wala gə mani lamna gun asaw acna-lê da i mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê bəg di me cwara surəw asnəw acna-lê cendi. ¹⁵ Targiŋ dŋang da, mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê di u gudi me yêê acna. Ərə managə acna di jor naŋ mwom da, hara gə made me ca. ¹⁶ Chamran nê nê urgə naŋ, kalna lama sədəng di. ¹⁷ Mani nê wo pad woni sumi me nê ladə gə dərəgə bəriŋ me da swa i daa Mārī gaba bwa mani woni acna mana di səwê. Mārī di i gun gə co səw dŋang bêdê me anji bi səw bam kaləndə diləmê ya dawa ba də al nəm de bêdê me ca. * ¹⁸ Mārī di, gə

* ^{1:17} ^{1.17} Nê jangə nin yande dara gwale gəndəw gə bəg gə bii gə Grek ba da: *Dun duwa cor daa ya dənê habde day ba də cogədər gə dawa ta de bêdê.*

urê duwa anju gang, anji 'yandê bêlê i gê gwale duwa gê i gwale sêw di dara ba dê dëbnêng pii managê mani duwa nê anji bwagê pad di dêrêgêlê.

Dwaya gê gwale, me 'wow ala gê giyê me ca

¹⁹ Chamran nê nê urgê nan, 'wacnana gwale gê ta di: Gun gê woy kaw dwaya gê gwale da a dwayna kalang ma me da, swana kalang wayna gwale bêdê, me kal dusêw swana kalang bêdê me ca. ²⁰ Dara gun dusêw swana manâ da, neyem ala gê mani nê lade têba managê Mârî dêrêwê bêdê. ²¹ I dara ta dê me, mani pad woni lwabêdang gichêni sêdêngê me, mani nê acnê nê swa dusi dê urîneyê me da, biynê sêdêng bam dwarzêgêlê. Yinê gwale gônê Mârî duwa gê 'yang gandêw dusêrêngê ta di gê asa gê dii dodê dara i gwale gê ta di me neyem bêlêng anju.

²² Kalna dwaya gê gwale gônê Mârî duwa gê sumdêng mêra dî, unêw alna gandêw giyê, pêgîng bêdê da, anê lam i sêdêng dan gang pêgîng me ca. ²³ Dara gun gê dwayna gwale di, me unêw alna gê giyê bêdê da, wun i ya gun gê yêr dêrêw managê gudêramê ta de. ²⁴ Managê anji yêr dêrêw di gudêramê bam pad, me, êndêr ha mwom da, mana gê ta-lê dog anji saw dêrêw nê anji yaragê di nêmgê bam. ²⁵ Dêw da gun gê kanjê bii gê 'woo gê ladê gê dêrêw bêrîng gê kêdê gun daa gêndêw ladê me yê sêw woy-yê me dam doy gê sumêw mêra me nêmwêw bam bêdê êrê uw al gê giyê me da, gun gê ta di Mârî ha biyê bêw managê giyê duwa gê ala dêwê.

²⁶ Gun wayna ba pam i Mârî tarêw me gamna bêw gaba waya gwale bêdê da, anji lam i sêw duwa anju gê Aba ciri gang. Pama duwa gê Mârî di 'ywala duwa hîne kaw îlê bêdê bêrîng. ²⁷ Yarna pama gê Mârî gê 'yang gê ladê abrandê gê Mârî dêrêwê da, i wagê gê bagondê lê me namde nê wambê lê me managê jiba day-ê me biyê gê sêw bam managê mani nê acnê nê sêna dêdê woni lwabam gichêni sêmwê dwarzêgêlê me ca.

2

Piyê gê nare dêrêgê.

¹ Chamran 'yêni nê anê kal dusêrêng managê Aba ciri ênda gaba sumi gê 'waga gê Jesu Kris dêwê da, ðamna piyê gê nare dêrêgê gê dusi dan dê kala mên bêdê. ² Dwayna, ya gun mên gaba 'ywa mani hurnay barge gaba sumi sêwê me kulêw gê kili duwa wom nan dunuwê, dêmney nêw dwarzêngê dayara dan-ê me gê mên gê burage gê mani duwa îlê bêdê hurnay barge gê acnê gê chêbêre sêwê, dêmney nêw kêrê di me ca da. ³ Mana gê ta dê lê da, anê so alêw gaba hura barge gê lade di horêmbê me anê wayêw da: «êjêw da, hare dam dodê managê lade-yê ka», êrê anê wayêw gê burage gaba 'ywa mani bêdê di êjêw da: «Dêbê dêma daa labaa, hare dam dodê managê sêna-lê gêdêranîê ka.» ⁴ Anê alna ina i ya ta de da, anê pii nare dêrêgê me anê kêdê i nare woni agê kwanang sariya gê êrmê gê acnê me ca.

⁵ Dwayna, chamran nê nê urgê nan: Mârî anjêr nare nê burgêdê nê kwandagê yêrgê ba i woni 'ywa mani bêdê dara cendi ba kêdêni woni 'ywa mani managê dusi day dê kala lê me ba 'ywana dwarzê dênê Mârî duwa dê ba u bêw way ba 'yagê woni urêw di me ca. ⁶ Êrê 'yêni da, anê al nare nê burgêdê woni 'ywa mani bêdê ichîng me, woni gêlêng dêrêng hara ganang sariya lê da, i woni 'ywa mani di cendi bêdê mo? ⁷ Nare nê ta di i woni waya sumi gê lade gê Mârî 'yang gandêw di gwale duwa gê acnê di cendi bêdê mo?

⁸ I sədə, anê alna bii gə 'woo gənê Mārī duwa gə ɔfɔy kwanaw bam pad di bəw gə gə jangəw maktubə lê ba da: «Mê ha urê jam gun ya səm dəma de.» Da anê al i mani nê lade 'yang. ⁹ Dəm da anê ina i woni piyê nare dərêgə da anê al i acɲa me bii gə 'woo gənê Mārī duwa di bwang gwale dədêngə dara anê gən bəw bam. ¹⁰ Dara gun alna bii gə 'woo di pad me cêlangəna gə mən daa da anji cêlangə bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa me ca. ¹¹ I gun gaba waya ba da: «Mê ha ala acɲa gə gichəni bêdê ta di», way ɔfang ba da: «Mê ərəm ba mê 'yê gun bêdê me mê cor ha 'yaw», me mê ala acɲa gə gichəni bêdê me, mê 'yana gun da, mê cêlangê bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa. ¹² Gwale dan gə waya me mani dan nê ala me da, kal gəlɲê dara banê i nare nê bii gə 'woo gaba kədê nare daa di sanga ba anang sariya anju. ¹³ Dara gun gaba yara jaw ɲagəni duwa bêdê da, wala gə sariya-lê da Mārī kaw ha alaw sariya dəban yara gə ɲagəni duwa bêdê me ca. Yande da aba yara jaw ɲagəni duwa kaw laɲdə sariya di bêdê bəriɲ me ca.

Dusi də kala me, mani nê ala me

¹⁴ Chamran, gun wayna gə bəw mərə, ba i aba kala dusəw me alna mani gəlɲê nəm bêdê da, dusi də kala də ya ta de di neyem bələw mo? ¹⁵ Ya chandərang labaa chidərang 'ywana barge gaba hura bêdê me mani day nê wama inalê bêdê wala gə wala me, ¹⁶ gun mən dwarengê waygə da: «Damna labiya, me kal sədəng urənê, me wamna əbənê», me dəban 'yagə mani nê wama da 'ywala duwa ilê nalê mo? ¹⁷ Dusi də kala kaw i ya ta de me ca, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da, ya ba də mare bam bəriɲ.

¹⁸ Ga gun mən wayna da: «əndi da, nê kal i dusən, me əjəm da, mê al i mani me da». Ərə nê ha cwaw wayaw da: «Gələn dusəm də kala də dəban mani dərə nê ala di, me əndi kaw nê ha gələm ni də gə mani dərə nê ala di me ca.» ¹⁹ Əjəm da, mê kal dusəm dara Mārī ba i mən tenene bêdê mo? Ladə. Dundi nê acɲe kaw ərəm i yande me cendi laɲa algə me sadə dərêwê. ²⁰ Əjəm mê i gun gə 'ocɲ waya gwale bêdê, mê ur dara 'wacɲa gə ba dara na me dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da ba i də madəri di mo? ²¹ Yər mwagərandə gə Abraham sən Mārī yêrêw ba i gun səw gə təba dara mani duwa nê ala di dara anji doyəw êw wala gə Mārī wayəw ba kundə nê gorəndəw gə Isak mana gaba bwasa Mārī-yê aləw gə Mārī sarga di bêdê mo? ²² Mê yêr ta da dusi duwa də kala di, me mani dərə nê ala di me dayara daa ca me al gə giyê. I dara mani duwa nê ala di, me dusəw də kala di jor gədə mani sədêgə. ²³ I yande di me gwale gə maktubə dənê Mārī wayaw dara daraw pii di yala alal ɔəm, ba da: «Abraham kal dusəw Mārī dəwê, me gə dusəw də kala də me Mārī yêrəw ba i gun səw gə lade təba me», mani di yala alal ɔəm. Ta de me Mārī 'ogəw ba i jaw mache. ²⁴ Anê yala yêr caga ba Mārī yêr gun ba i gun gaba ala mani nê təba da, i dara mani duwa nê ala, i dara dusəw də kala mərə bêdê.

²⁵ Rahab də bəg dədə kanja abje dərə kaw i yande me ca. Mārī yaradə ba i deme sədə də təba dara mani dərə nê ala, wala gə tandi yêê nare nê Israyel nê gə kəjêgə di sədê, me tandi wagəlê dəmê gaba hara lê gə bərmê gə ɔfang. ²⁶ Ya gun səw gə doni gə hwaya duwa ina lê bêdê da mare, yande kaw, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala kaw mare me ca.

¹ Chamran, kal nare nañ dwarangê kədənê woni gəlêgə kwandagə mani dī, dara anê ocñ nendə woni gəlêgə kwanandə mani da, Mārī ha alandə sariya waya dwoya kwanandə nê d̄ang day bam pad. ² Pat ənda l̄ê pad də alang mani nê i gə bərmê day bêdê jiga jiga, gun alna mani nê acñe managə gwale duwa gə waya l̄ê bêdê da, anji i gun gə yə səw gasəmani gə neyem yêê səw pad le. ³ Də hurbənagə lemde arjam bədêgəlê dara ba alnandə horəmbê da, sədêgə gə doni pad kaw də i gə dwana l̄ê dəwê me ca. ⁴ Yarnandə bərwa sən, anji jorna nañe ya man de me ina i gale gə geche me nwagərənaw daa ya man de kaw, i gə habda duwa gə bani yande me gun gaba yêê habda di ha gandəw mana gə dərêw urê. ⁵ Gun dilesəw kaw i yande me ca. Tandi i mani nê bani yande d̄əm da, tandi ogə sədə ba də neyem ala mani nê gechide nañ. Ya anê ocñ nəm de, duwa də bani yande kaw neyem ulê kudəmi gə geche bam d̄əndang. ⁶ Dilese di kaw wun ya duwa de, i ciri də dama də nê acña duwa də hurêlê doni ənda l̄ê, me gawin̄ doni ənda pad gə acña. I gə acña gə ta di me, tandi meyendəndə bam yaa əndalê bəra wala ənda 'yaña duwa-lê. Dwana dəra dədə meyanda nare bam ta di swa i managə duwa dədə budê bam bêdê bəriñêlê.

⁷ Gun gə gəsage da, neyem paga mwagne nê bam pad le me dirbi me mani woni nara dodê me, goche nê kuray-yê me ca, mani nê ta di pad da, i gun gə gəsage me, pagəgə anju. ⁸ Dəm da, gun mən tenene kaw neyem paga dilesəw bêdê, tandi i mani nê meyendə mana bam nê gun neyem yidə dodê bêdê. Tandi 'won i gə sam gaba 'ya gun. ⁹ I gə dilesandə di me, də bow gə Aba ciri gə i abrandə di jilay me, i gandədə tandi me, də sərgəng gə nare nê Mārī bogə wunəw ya anju de dige dige di me ca. ¹⁰ Bədəng gə mən ta di gang me, anê bow gə Mārī jilay me, bədəng gə mən ta di anê sərgə gə nare me ca, chamran, kal ina yande bêdê. ¹¹ Di mən anê yêr bəla gə cha mən da, nimi duwa 'yol me d̄añ me ca mo? ¹² Chamran, di mən anê yêr dwaga da, neyem ya cwarna mo? Labaa guy neyem ya dwaga mo? Ina yande bêdê da bəla gə nimi duwa d̄añ da, gə ha udê nimi nê 'yole l̄ê bêdê d̄əm.

Dəriñ naa nê swa daa

¹³ Gun mən dwarangê wayna da ba i aba dərêñ naa me aba 'wacña mani me ca da kaləw a gələnê dərīñ naa duwa di me 'wacña duwa di me gə mani nê ala nê lade me gə asa gə dii dodê me ca. ¹⁴ Dəm da, dusi də harni me, də wome me, halgəni me ina l̄ê dusərəngê da, kalna 'waga sədəng dara ba anê i nare woni dərīñ naa bêdê me sabna kulagə dərbənê gwale səw di dodê bêdê me ca. ¹⁵ Dərīñ naa nê ya ta de da, i nê swa Mārī səwê bêdê, i nê dodê sənə dədê me i dərīñ naa nê nê gun gə gəsage duwa me i nənê sidan dəra me ca. ¹⁶ Dara managə harni me halgəni me inalê da, mani nê dodê mad mad me nê acñe nê woy woy kaw ilê me ca. ¹⁷ Dəm da gun gaba dərīñ naa nê swa Mārī-yê da pii pa da i gun gə dusəw wusə me i gun gə hara gə labiya me i gun gə həlale me i gun gaba daya nare daa me i gun gaba ərmê jaw me ca. I gun gə al mani nê lade me i gun gə pii nare dərêgə bêdê me i gun gə lway gwale gə bu me dusəw da i jiga me ca. ¹⁸ Nare nê hara gə həlala jwam da, cendi gəsə həlala jwam di managə tulêgəlê cap cap ya gun ba gəsə gə swagê de me dərêgə nê cendi ñil gə da i mani nê ala nê təba di me ca.

4

Yê gə məlan gə mani nê sənə dədê ka.

¹ Dama gə gwale me, nasəba me da swa i woy mo? Swa i managə ərmə dan gə acne gə ilə jara ganang dəban bwagə gwayni gə dam lə sədəngə pad ta di. ² Anə yər mani me dusəring urgəle me anə 'ywanagə bəde mwom da, anə ərəm 'ya gə nare. Anə al harni me anə 'yo mani di bəde mwom da, anə nasəbə gə nare me anə daməw gwale me ca. Mani nə anə urgə me anə 'yogə bəde ta di, i dara anə urgə i Māri səwə bəde. ³ Anə urnə mani me anə 'ywana bəde da, i dara anə ur i gə ərmə gə acne me mani nə anə urgə ta di anə ur i dara meyandagə bam pəgin managə mani dan nə dəring urə. ⁴ 'Yeni nare woni dəbə Māri tarəwə jang bəde nə ga! Anə 'ocn dara urə gə mani nə səna dəde ka nan məra da, i ala gə marande gə Māri bəde mo? Gun gə urnə mani nə səna dəde ka nan məra da, anji gəde i Māri aba marande duwa. ⁵ Anə ərəm dara gwale gə maktubə wayəw pad ta di i pəgin ba: Dundi də Māri chəndə gandədə sədəndələ ta di anji al halgəni dəra nane dara ba damnalə jang. ⁶ Ərə, Māri al ganandə dusi də lade nan dāng dōy bam dara maktubə way da: «Woni gwaba jwargagə da, Māri cogə tarəw me woni asa dəde gə dodə da, anji al gandagə dusi də lade me ca.» ⁷ Kalna Māri me ina dole dan anju me dəbənəw sidan wayna da, anji ha wa hara bam hin sədəngə ⁸ Chədnə hane Māri səwə ib me anji kaw ha chidə sədəngə me ca. 'Yeni woni ala acna da, biyənə sədəngə bam acna-lə, me 'yeni nə dusəring sər sər da, kalna dusəring wusənə le me ca. ⁹ Alna nāgəniyə wamani dan dəwə me nulnə gura me, kalna baya dan di cwarna gədənə gura me sii 'ywala dan di cwarna gədənə nāgəni me ca. ¹⁰ Hurbəna dədəngə dodə Aba ciri dərəwə me anji ha cwara yibəng dədəngə di daa sən me ca.

Wayə gə chənəm gwale duwa gə acne

¹¹ Chamran, kalna wayə kwanang gwale day gə acne di, aba wayə jaw gwale duwa gə acne me aw sariya de me da, anji way i biy gə 'wo gwale duwa gə acne me aw i sariya me caag da, mə anaw biy gə 'wo sariya mwom da, mə i aba lanaw bəde dəm. ¹² I Māri mən tenene me 'yandə biy gə 'wo di me a sariya anju me. I anju mən tenene me neyem bələ gun me meyendaw bam me ca. Dəm da, əjəm da, mə i wi me mə aw jam gun sariya mo?

Kalna gwaba gə jwargang di

¹³ Caga da, dwayna gwale ni, 'yēni woni wayə da: «Laba labaa sanga da, nə ha nin hara ciri də geche də yandeyə nə ha nin dama lə ala aliya mən, nə ha nin ala kenge me nə ha nin 'ywa gursə.» ¹⁴ Mani nə ha alang sanga da, anə 'wocnəgə mənang kaw mo me bələ dan da ha wunə man me mo? 'Yeni da, anə wun ya masəm gə dəmə bani hiŋe me bam da, nol bam kalang ta de. ¹⁵ Gwale gə de anə ha wayaw di i ya ta de: Aba ciri urnə da, də ha damang dərəndə bəra, də ha dama ala mani nə ya ka de me, nə ya ta de me ca. ¹⁶ Ərə caga da, anə 'ogə sədəngə 'yēni me anə gwobə jwargang me, 'waga gə sii gə ya ta de da, acn nane. ¹⁷ Dəm da, gun gə 'wacnana ala gə ladni me alnaw bəde da, al i acna gə geche.

5

Gəsəni gə 'yagə nare woni 'ywa mani.

¹ Dwayna gwale gə nə wayang 'yeni woni 'ywa mani di, bwana gura me, nulbənə sədəngə me dara wamani gə bedangə di. ² Mani dan nə 'ywa di meyendə bam me barge dan kaw dəgəne law bam me ca. ³ Jəndar dan me gursə dan me kaw marəw yigə bam, marəw gə ta di, ha biyə sandərang Māri

dərêwê dara ba anê al mani nê acne, me ha ulê doni dan gə sədêng bam ya duwa de me ca. Dara anê dajêba mani nê 'ywa wala gə so ka ha pii gə ilê 'yana-lê di. ⁴ Nare woni nîlê swagê managə yiga dan-ê kaw, anê 'yogəgə gursə day gə bərmê duwa bêdê. Dwayna nulê day gə cendi nul dara darang di sən, nulê gənê nare woni nîlê swagê day di nəm yaa əndara managə Aba ciri gə Mārî gə dwana pad i əsêwê di suməwê. ⁵ Anê dam dodê sənə lê ka, mana gə ladəbeyê me mani nê dərêng urgə me anê ənbə al swani ya mani nê paga nê gə ha gandagə dara kunbêgə bam de. ⁶ Nare woni ala mani nê təba da, anê bogə gwale dədêgəlê me anê 'yêgə bam me ca kaw, cendi tiŋ bədêgə way gwale bêdê.

'Wo gə di bam wamani-yê

⁷ Chamran, unê dədêng bam bəra Aba ciri cwara duwa lê ba. Yarna aba yiga sən, anji u dəw bam bəra bədê gə sənə duwa də anji yigədə di ba nanaw swagê ladna. Anji ugə swagê di dəw bam bəra bədê gə Mārî gaba 'wa dərîŋ nê pii-yê me gə targəŋê me ca. ⁸ 'Yeni kaw unê dədêng bam me yinê dusərêng waynale dara cwara gənê Aba ciri duwa da, wor i ib dêŋ dəm.

⁹ Kalna nullê gə kwanang gwale day di, chamran, dara sanga kaw kal Mārî anang sariya bêdê me ca. Yarna aba agə nare sariya di yala dəbê lê kulê bəwê ib dəm, anji ha dəmê i kulê. ¹⁰ Chamran, kalna dusərêng gunêng managə woni waya Mārî bu nê pii nê way gwale gə suməw di dədêgəlê sən. Cendi 'wo dədêgə bam managə jiba day-ê me 'yeni kaw alna yandə me ca. ¹¹ Sii 'ywala di i dara nare nê tanga pii woni 'wo dədêgə bam ya ta de di day. Anê doy mana dənê Job duwa me yêê duwa gə səw managə wamani gə 'yow dalawê me mani nê Aba ciri gə Mārî al gandəw di me ca, bêdê mo. Dara Aba ciri gə Mārî da, i gun gə dusəw ladə naŋe me dərêw 'yêngəw gun dəwê me ca.

¹² Chamran, pii pa da, kalna sərgə sədêng gə daa bêdê me gə sənə bêdê me gə mani nê dŋang bêdê me ca. Gwale dan gə anê wayəw di: ina i «êw» le i êw, ina i «bêdê» le i bêdê me ca, dara kal anê bwarna managə sariya dənê Mārî duwa lê bêdê me ca.

Amsa gə Mārî dara woni mwom

¹³ Gun mən managə dwarengê wamani 'ywawe mo? A amsəna Mārî me gə dŋang dam 'ywalalê mo? A tunê diri bwanaw gə Mārî jilay me ca. ¹⁴ Gun mən managə dwarengə mwom aləwe mo? A 'wagəna nare woni dəbê nare nənê Mārî nê dayar mana mən dərêgəlê amsənaw Mārî dəwê me kwogədənaw swani dəwê me gə Aba ciri suməw. ¹⁵ Amsa gə Mārî gə dusi də kala da, ha swa aba mwom di i daa me Aba ciri gə Mārî kaw ha 'yaw labiya me ha kala dusəw həlala managə acna duwa dəwê me ca. ¹⁶ Wayna acna dan gəndəw daa, daa, managə dwarengê me gun gə woy kaw amsəna Mārî dara jaw me dara kal anê 'ywana labiya. Dara gun gaba ala mani gə bərmê duwa təba da, amsa duwa di dwana duwa ilê naŋe. ¹⁷ Abe gə gə 'ogəw Eli da i gun gə wun ya nendə de me anji amsa Mārî gə dwana dara Mārî ba 'wana bêdê me Mārî di 'wo bêdê al aliya subu gə durə kubi. ¹⁸ Managə ta lê da anji cor amsa Mārî ba 'wana bi, ərə Mārî di 'wo me swagê kaw dəm me naa sənə dədê me ca.

¹⁹ Chamran, gun dan mən dwarengê nwalna bərmê gənê gwale səw di bam me jaw gə dŋang walnaw cwanaw bi da. ²⁰ Kalna dusərêng gunêng gwale gə ta di dəwê, gun gə cwanay aba ala acna gə nol bam di bi managə bərmê

gə lade-yê da, aṅji ha bələw i daa made əsədəlê me Mārî kaw ha kala dusəw həlala managə acṅa duwa gə naṅ di dəwê me ca.